

RAPPORT 568

Een archeologische opgraving aan de Nieuwstraat te Peer (Centrum)

Onderzoek uitgevoerd in opdracht van de Stad Peer

Hoebreckx M., Van De Staey I. & Wesemael E.
Februari 2018

ARON-RAPPORT 568

EEN ARCHEOLOGISCHE OPGRAVING AAN DE NIEUWSTRAAT TE PEER (CENTRUM)

ONDERZOEK UITGEVOERD IN OPDRACHT VAN DE STAD PEER

HOEBRECKX M., VAN DE STAey I., WESEMAEL E.

Tongeren
2018

Opgraving ☒	Prospectie ☐
Vergunningsnummer:	2016/041
Naam aanvrager:	Joris Steegmans
Naam site:	Peer, Centrum

Colofon

ARON rapport 568 – Een archeologische opgraving aan de Nieuwstraat te Peer (Centrum)

Opdrachtgever: Stad Peer

Projectleiding: Elke Wesemael

Uitvoering veldwerk: Joris Steegmans, Maxim Hoebreckx, Daan Celis

Auteurs: Inge Vandestaey, Elke Wesemael, Maxim Hoebreckx

Bijdragen: /

Foto's en tekeningen: ARON bvba (tenzij anders vermeld)

Wettelijk depot: D/2018/12.651/25

*Op de teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Gelieve ons de wens om gebruik te maken van de teksten of illustraties schriftelijk over te maken op info@aron-online.be
Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van ARON bvba mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, bewerkt, en/of openbaar gemaakt door middel van web-publicatie, druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook.*

ARON bvba
Archeologisch Projectbureau
Neremweg 110
3700 Tongeren
www.aron-online.be
info@aron-online.be
tel: 012/225.250
fax: 012/770.034

INHOUDSTAFEL

Inleiding	1
1. De onderzoeksopdracht.....	1
1.1 Algemene situering van het onderzoeksgebied.....	1
1.2 Doelstellingen en onderzoeksvragen.....	4
2. De bureaustudie.....	8
2.1 Methodiek.....	8
2.2 Geomorfologie, hydrografie en bodem.....	8
2.3 Historiek van het onderzoeksgebied.....	11
2.3.1 Toponymie.....	11
2.3.2 Beknopte historiek van Peer.....	11
2.3.3 Iconografische bronnen van het onderzoeksterrein.....	12
2.3.4 Historische schets van de belangrijkste bouw- en infrastructuurwerken op het onderzoeksterrein.....	22
2.4 Archeologische resten in en rondom het onderzoeksgebied.....	28
2.4.1 Archeologische vondsten in het stadscentrum en de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied.....	28
2.4.2 Archeologische vondsten in de ruime omgeving van het onderzoeksgebied	30
2.5 Gekende verstoringen.....	31
2.5.1 Het onderzoekstracé Kerkstraat-Markt-Oudestraat.....	31
2.5.2 Het onderzoekstracé Nieuwstraat-Collegelaan	32
2.6 Voorziene werken.....	33
2.6.1 Het onderzoekstracé Kerkstraat-Markt-Oudestraat.....	33
2.6.2 Het onderzoekstracé Nieuwstraat-Collegelaan	33
2.7 Antwoorden op de onderzoeksvragen.....	34
3. Geofysisch onderzoek	40
3.1 Verloop en methodiek.....	40
3.2 Resultaten.....	41
3.2.1 Kerkpoort.....	41
3.2.2 Nieuwpoort.....	42
3.2.3 Oudepoort.....	42
3.3 Onderzoeksvragen.....	43
4. Opgraving (proefputtenonderzoek) en werfbegeleiding	46
4.1 Verloop.....	46
4.2 Methodiek.....	46
4.3 Bodemopbouw en gaafheid van het terrein.....	47
4.4 De archeologische sporen.....	49
4.5 De archeologische vondsten.....	51
4.6 Onderzoeksvragen en conclusies.....	51

Bibliografie

Bijlagen

Bijlage 1: Administratieve gegevens

Bijlage 2: Lijst met afkortingen

Bijlage 3: Periodenplan

Bijlage 4: KLIP plannen

Bijlage 5: Fotolijst

Bijlage 6: Sporenlijst

Bijlage 7: Rapport geofysisch onderzoek (*Target Archaeological Geophysics*)

Bijlage 8: Overzichtsplan opgraving en werfbegeleiding op bestaande toestand

Bijlage 9: Overzichtsplan opgraving en werfbegeleiding op ontworpen toestand

Bijlage 10: Detailplannen opgraving en werfbegeleiding

Bijlage 11: Profieltekeningen

Bijlage 12: Vergunningen

INLEIDING

In het kader van geplande wegeniswerken in het stadscentrum van Peer achtte Onroerend Erfgoed een archeologisch vooronderzoek noodzakelijk. Dit onderzoek werd ingegeven door de ligging van het plangebied binnen de historische stadskern van Peer. Dit rapport behandelt de resultaten van dit onderzoek.

In eerste instantie werd een vooronderzoek uitgevoerd bestaan uit een bureaustudie en een geofysisch onderzoek ter hoogte van de drie Middeleeuwse stadspoorten. Dit vooronderzoek werd aangevuld met een opgraving in de vorm van proefputten ter hoogte van de Nieuwstraat en Collegelaan en een onderzoek met werfbegeleiding aan de Nieuwpoort.

Dit onderzoek werd in opdracht van *de Stad Peer* door het archeologisch projectbureau *ARON bvba* uit Tongeren uitgevoerd.

Afb. 1: Kaart van België met aanduiding van het onderzoeksgebied. (NGI 2002)

Tijdens de **bureaustudie** werd duidelijk dat het terrein zich binnen of langsheen de historische stadskern van Peer bevond. Het onderzoek toonde aan dat het stratenpatroon en de vorm van de stad, zoals ze afgebakend was door de omwalling, in de loop der tijd nauwelijks veranderde. Tevens werd vastgesteld dat er potentieel restanten van de stadspoorten en –omwalling binnen het plangebied aanwezig zijn. Een deel van het onderzoeksgebied bevindt zich tevens net ten zuiden van de burcht van Peer.

Het **geofysisch onderzoek**, dat tussen 9 en 12 februari werd uitgevoerd, leverde geen eenduidige resultaten op met betrekking tot de aanwezigheid van archeologisch erfgoed. Dit is te wijten aan de kleine oppervlakte enerzijds en de aanwezigheid van erg veel recente elementen in de ondergrond die signalen verstoren. Ter hoogte van de Kerkpoort en Nieuwpoort werden wel enkele anomalieën vastgesteld die een archeologisch potentieel hadden.

Tijdens de **opgraving**, die bestond uit enkele vooraf bepaalde proefputten en een archeologische begeleiding van het kruispunt ter hoogte van de Nieuwpoort werden sporen van het oude poortgebouw aangetroffen. Over de rest van het onderzochte traject werden geen sporen vastgesteld.

Aangezien voor de bureaustudie en het geofysisch onderzoek enerzijds en voor de archeologische opgraving anderzijds aparte bijzondere voorwaarden werden opgesteld, zijn (conform deze voorwaarden) twee aparte publicaties opgesteld. Omwille van leesbaarheid en overzichtelijkheid werd besloten om de drie onderzoeken in beide rapporten op te nemen.

1. DE ONDERZOEKSOPDRACHT

1. 1. Algemene situering van het onderzoeksgebied

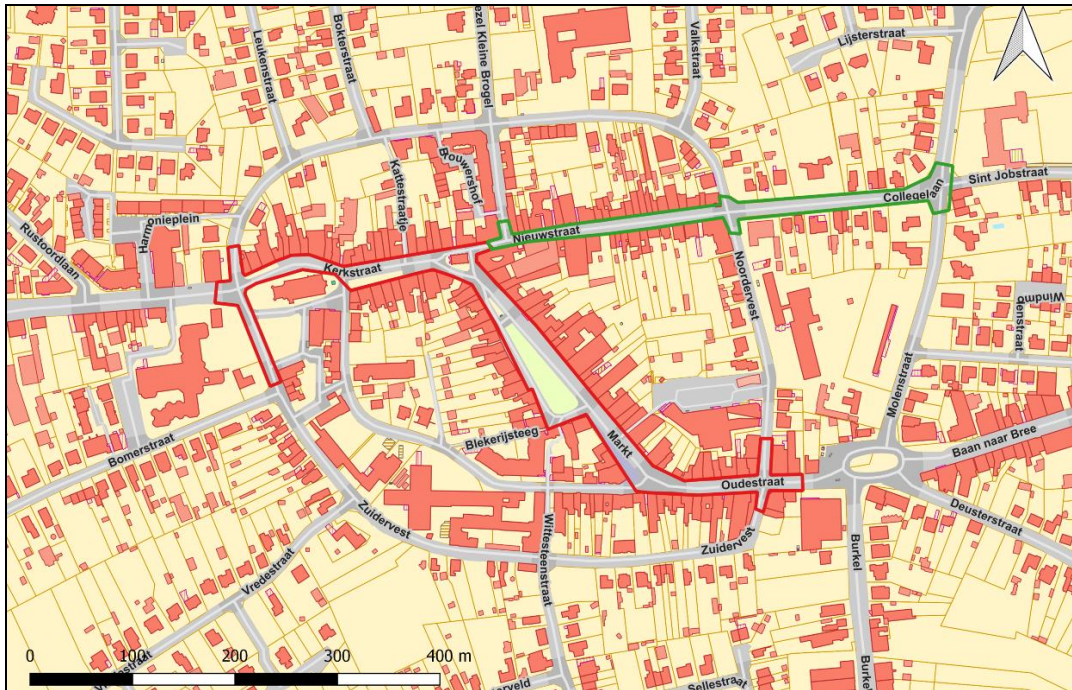
Het projectgebied omvat het gehele traject van de geplande wegeniswerken in de binnenstad van Peer. Op basis van werkwijze kunnen hierbij twee verschillende tracés onderscheiden worden:

Op het **eerste tracé** (ca. 650 m, Afb. 2 en 3, rood) zal enkel het wegdek vervangen worden. Dit tracé vertrekt aan de stadsring in het westen van de stad, op de kruising van de Zuider- en de Noordervest. Zowel de Noordervest al de Zuidervest maken deel uit van de ringweg rond de stad, die het tracé volgt van de oude stadsomwalling (zie *infra*). Het tracé loopt van hieruit via de Kerkstraat, de Markt en de Oudestraat in

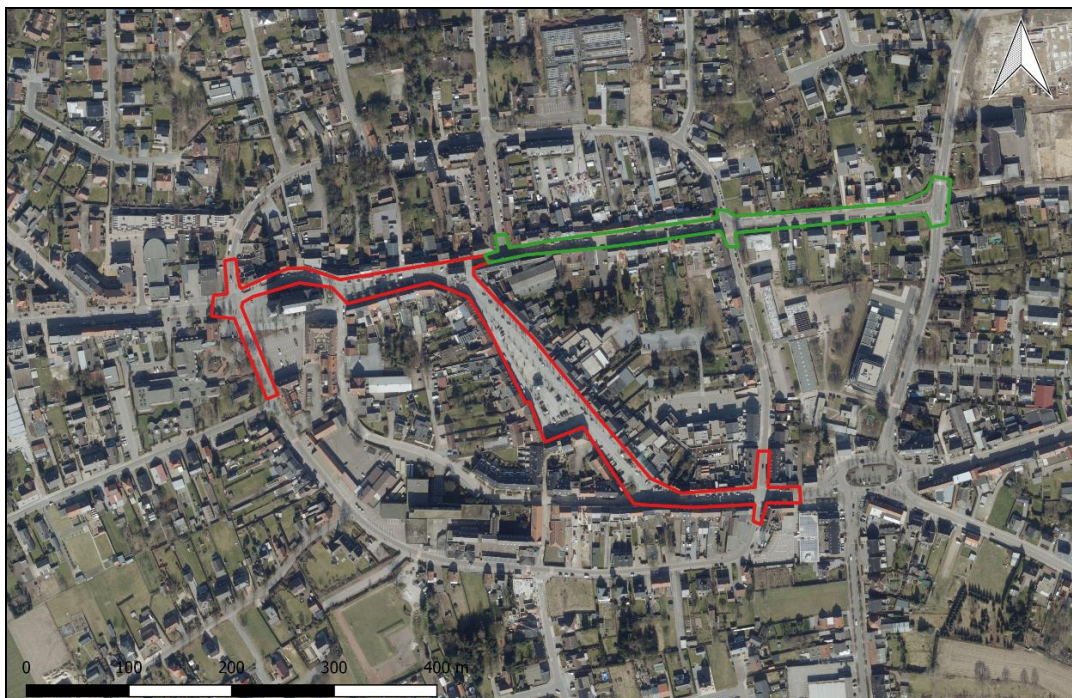
zuidoostelijke richting terug naar de stadsring, waar de kruising tevens door de Noordervest en Zuidervest gevormd wordt.

Op het **tweede tracé** (ca. 440 m, Afb. 2 en Afb. 3, groen) zijn naast wegeniswerken ook rioleringswerken voorzien. Dit tracé start ter hoogte van de kruising van de Scherpe-Steenstraat en de Nieuwstraat in het centrum van de stad en loopt via de Nieuwstraat en de Collegelaan in oostelijke richting tot de kruising met de Molenlaan en Sint-Jobstraat. Het tracé kruist hierbij de Noordervest, waar vroeger een oude stadspoort van de stad gelegen was (zie *infra*).

Het onderzoeksgebied is kadastraal gekend als Peer: Afd. 1, sectie F, openbaar domein.

Afb. 2: Grootchalig Referentiebestand met aanduiding van tracé 1 (rood), waar enkel een bureaustudie en geofysisch onderzoek diende te gebeuren. En Tracé 2, waar tevens een opgraving werd uitgevoerd (Bron: QGIS/Geopunt).

Afb. 3: Kleurenorthofoto met aanduiding van de twee onderzoekstracés (rood). (Bron: QGIS/Geopunt).

Onderstaande foto's geven een overzicht van de situatie binnen het onderzoeksgebied voorafgaand aan de werken (Afb. 4-9).

Afb. 4: De Kerkstraat

Afb. 5: De Kerkstraat in de richting van het oude stadhuis

Afb. 6: De Nieuwstraat in de richting van het stadscentrum

Afb. 7: De Collegelaan gezien vanuit het westen

Afb. 8-9: Zicht op de Markt vanuit het zuidoosten en de Oudestraat vanuit het noordwesten.

1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen¹

Naar aanleiding van de stedenbouwkundige vergunningsaanvraag achtte *Onroerend erfgoed* een archeologisch onderzoek noodzakelijk. Dit onderzoek bestond uit een bureaustudie, geofysisch onderzoek van de drie stadspoorten, een archeologische opgraving en een archeologische begeleiding van de werken. In het kader van het standaard *Infrax* bestek werd reeds een beknopte bureaustudie² uitgevoerd voor het tracé van de Nieuwstraat en de Collegelaan. Een uitgebreidere bureaustudie en het geofysisch onderzoek was bij het opstellen van deze bijzondere voorwaarden nog niet uitgevoerd en worden bijgevolg in deze studie behandeld.

Het doel van de archeologische bureaustudie bestond er in om de historische bebouwing in kaart te brengen, de aanwezigheid en bewaringstoestand van de archeologische monumenten te kunnen inschatten en om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed vast te stellen. Vanuit de bureaustudie konden concrete aanbevelingen geformuleerd worden voor de verdere opgravingsstrategie.

¹ Zoals geformuleerd in 'Technische vereisten voor een archeologische bureaustudie en geofysisch onderzoek: Peer Centrum en de Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische opgraving: Peer, Nieuwstraat, beide opgesteld door Annick Arts, erfgoedconsulente van Onroerend Erfgoed.

² Zie Simons R. ea. 2015

Aanvullend werd een geofysisch onderzoek noodzakelijk geacht, deze had als doel om de bewaringstoestand van de drie stadspoorten vast te stellen en om andere eventuele archeologische sporen in kaart te brengen. Hierbij werden anomalieën vastgesteld die potentieel te relateren zijn aan de Nieuwpoort.

De opgraving en werfbegeleiding had als doel om een archeologische evaluatie van het terrein uit te voeren over de Collegelaan en Nieuwstraat en om de resultaten van het geofysisch onderzoek te controleren. Dit hield in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd werd en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten werd bepaald.

Ter hoogte van de Scherpesteenstraat, Nieuwstraat en Collegelaan werden hiervoor zeven proefputten dwars op de straten tot op de moederbodem aangelegd. Ter hoogte van de Nieuwpoort werd een vlakdekkend onderzoek uitgevoerd. Indien blijkt dat er archeologische resten aanwezig waren, werden ze opgegraven tot 10cm onder verstoringdiepte. De noodzaak tot opgraven werd bepaald tijdens een evaluatiemoment met Onroerend Erfgoed. Afhankelijk van de resultaten van het proefputtenonderzoek werd bepaald of de opbraakwerken van de bestaande wegenis en de aanleg van de riolering onder archeologische begeleiding diende te gebeuren.

Aangezien voor de bureaustudie en het geofysisch onderzoek enerzijds en voor de archeologische opgraving anderzijds aparte bijzondere voorwaarden opgesteld werden, zijn (conform deze voorwaarden) twee aparte publicaties opgesteld. Omwille van leesbaarheid en overzichtelijkheid werd besloten om de drie onderzoeken wel in beide rapporten op te nemen.

Tijdens **de bureaustudie** moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens in het projectgebied?
- Wat was de ligging, de bouwgeschiedenis, de aard en het voorkomen (uitzicht) van de oude stadswallen, grachten en poorten?
- Welke info is er nog te vinden over de voormalige kerk – en kerkhoffases? Wat was de afbakening van het kerkhof doorheen de tijd? Wat is de ouderdom van het kerkhof? Tot wanneer bleef het kerkhof in gebruik? Werde het kerkhof geruimd?
- Hoe verliep het ontstaan en het gebruik van de markt doorheen de tijd? Welke info is er nog te vinden over evt voormalige constructies op de markt?
- Welke info is er nog te vinden over de voormalige burcht (ontstaan, ontwikkelingen, uitzicht, afbakening, verval, afbraak)?
- Welke info is er te vinden over de ontwikkelingen op het terrein sinds de middeleeuwen?
- Wat zijn de gekende verstoringen (van de huidige verhardingen, riolering, allerhande leidingen, enz)? Hoe diep gaan deze verstoringen en over welke oppervlakte verspreiden ze zich?
- In welke mate verstoren de geplande werken archeologisch erfgoed? Tot hoe diep zullen de geplande werken reiken en hoe zal men hierbij te werk gaan?
- Welke verdere onderzoekstappen zijn er nodig? Hoe dient het verder vooronderzoek uitgevoerd te worden om maximale kenniswinst te vergaren (strategie en methodiek)?
- Welke onderzoeksvragen moeten bijkomend bij het geofysisch onderzoek en de prospectie met ingreep in de bodem beantwoord worden?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een vervolgonderzoek?
- Hoe wordt dit verder onderzoek best in de werken ingepast?

Tijdens **het geofysisch onderzoek** moeten volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Kunnen opgemerkte anomalieën overeenkomen met restanten van de poorten, stadsmuur- wal of gracht?
- Bevestigen deze de gegevens uit de bureaustudie?
- Op welke diepte bevinden deze resten zich?
- Wat zal de impact van de werken zijn op deze resten?

- Welke verdere onderzoeksstappen zijn er nodig? Hoe dient het verder vooronderzoek uitgevoerd te worden om maximale kenniswinst te vergaren (strategie en methodiek)?
- Welke onderzoeksvragen moeten bijkomend bij de prospectie met ingreep in de bodem beantwoord worden?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een vervolgonderzoek?
- Hoe wordt dit verder onderzoek best in de werken ingepast?

Tijdens **de opgraving** worden minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord:

- Welke elementen uit de bureaustudie en het geofysisch onderzoek worden bevestigd/weerlegd door de opgraving?
- Wat is de bodemopbouw en -ontwikkeling? Op welke diepte bevindt zich de natuurlijke bodem?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Bevinden de sporen zich in stratigrafisch verband?
- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Zijn er structuren te herkennen? Wat is hun aard (functioneel, bewaringstoestand), datering, verspreiding en ruimtelijke samenhang?
- Zijn er restanten van middeleeuwse wegen bewaard? Hoe is de weg opgebouwd? Zijn er verschillende fasen te herkennen?
- Zijn er resten van de Nieuwpoort bewaard? Hoe was de poort opgebouwd? Zijn er meerdere ruimtes te herkennen? Zijn er restanten van een brug over de stadsgracht? Zijn er meerdere bouwfases te herkennen?
- Werden er resten aangetroffen van overige verdedigingswerken (stadsmuren, wallen of grachten)? Hoe was de opbouw van deze elementen?
- Is er muurwerk bewaard? Zijn er opvallende bouwkundige kenmerken? Zijn er sporen van renovaties of aanpassingen aan het muurwerk?
- Hoeveel verschillende lagen/stratigrafie zijn er te onderscheiden in de coupe(s) op de stadswallen en gracht (grachtvulling, demping)? Hoe zijn die over evt. verschillende coupes heen gelinkt?
- Bevatten deze lagen archeologische vondsten en uit welke periode dateren deze vondsten? Wat is de potentie voor natuurwetenschappelijk onderzoek van deze lagen?
- Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten, wat is de vondstdichtheid en de conserveringsgraad?
- Wat zeggen de aangetroffen vondsten over de welstand, levenswijze, sociale, economische en culturele achtergrond van de bewoners van Peer gedurende hun gebruiksperiode?
- Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site, eventueel ook over de materiële cultuur?
- Welke typologische ontwikkeling maakte het aardewerk door in de aangetroffen fasen? In hoeverre zijn (chrono)typologieën met betrekking tot aardewerk en andere materiaalcategorieën uit aangrenzende regio's toepasbaar? Welke overeenkomsten en welke verschillen zijn aanwijsbaar?
- Was er sprake van herkenbare culturele invloeden en uitwisseling van producten vanuit andere gebieden? En zo ja: van waar en welke invloeden? Zijn er ook aanwijzingen voor de oorzaak van deze culturele invloeden (handel, sociaal, politiek, ...)?
- Is dit door middel van gericht specialistisch onderzoek, bijvoorbeeld onderzoek naar aardewerkbaksels, aan te tonen?
- Welke onderzoeken zijn in de toekomst nog mogelijk en wenselijk, op basis van de uitgevoerde assessment van het vondstenmateriaal? Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Welke conserveringsmaatregelen moeten genomen worden om een goede bewaring en toekomstig onderzoek te garanderen?
- Hoe past de vindplaats binnen het regionale landschap uit deze specifieke periodes? Zijn deze vergelijkbaar met andere soortgelijke vindplaatsen uit dezelfde periodes of wijzen de resultaten op een specifieke functie of specifieke omstandigheden binnen de nederzettingen? Welke overeenkomsten en verschillen bestaan er met gelijkaardige vindplaatsen?

- Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen onze kennis van de site (op basis van het historisch onderzoek) en van de ontwikkeling van de stad Peer algemeen?
- Is archeologische begeleiding van de werken noodzakelijk? Hoe dient het verder onderzoek uitgevoerd te worden om maximale kenniswinst te vergaren (strategie en methodiek)? Hoe wordt dit verder onderzoek best ingepast in de werken?

2. DE BUREAUSTUDIE

2.1 Methodiek

Om een inzicht te bekomen in de landschappelijke context van het onderzoeksgebied werden de topografische kaart, de bodemkaart, de bodemerosiekaart, de quartair geologische kaart en de tertiair geologische kaart geraadpleegd. De bekomen informatie werd aangevuld met de data uit het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen.

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) werd geraadpleegd om een inzicht te krijgen in de reeds gekende archeologische waarden binnen het onderzoeksgebied en de directe omgeving.³ Deze online inventaris, opgesteld door het *Agentschap Onroerend Erfgoed* van de Vlaamse Overheid, biedt een overzicht van alle tot nu toe gekende archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Deze informatie werd aangevuld met informatie die beschikbaar was in verschillende publicaties die betreffende de archeologische vondsten en uitgevoerde opgravingen in de omgeving verschenen.

Voor het recentere archeologische verleden van het studiegebied werden verschillende historische kaarten bestudeerd: de 'Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden' opgemaakt door Graaf de Ferraris (1770-1778), de Atlas der Buurtwegen (1842), de kaart van Vandermaelen (1846-1854), het Primitief Kadasterplan en de topografische kaarten van het *depot de la Guerre* (1873, 1904, 1939, 1969, 1981 en 1989).

Ook werd een bezoek gebracht aan het Kadasterarchief van de Provincie Limburg te Hasselt. In de Provinciale Bibliotheek Hasselt en de Stedelijke Bibliotheek van Peer werden meerdere boeken geconsulteerd. Verder werd contact opgenomen met het Rijksarchief te Hasselt, het kerkbestuur van de Sint-Trudokerk en *Dhr. Jaak Geuns (Heemkundige Kring Peer)*.

De ligging van ondergrondse kabels en leidingen werd opgevraagd via KLIP. *Mevr. Marijke Simons (Stad Peer)* bezorgde de opmetingsplannen en de nodige mondelinge informatie over het plangebied. Tot slot werd een plaatsbezoek gebracht aan het terrein op 8 februari 2016. Op deze wijze kon een beeld bekomen worden van de gaafheid van het onderzoeksgebied.

2.2 Geomorfologie, hydrografie en bodem

De stad Peer situeert zich in het midden van de Limburgse Kempen. Samen met Hechtel-Eksel, Overpelt en Bree vormt Peer één van de meest noordelijk gelegen kernen op het Kempisch Plateau (*Afb. 10*). Het reliëf rondom het onderzoeksterrein is getekend door verschillende insnijdingen die in N-Z richting elkaar regelmatig opvolgen. Hierdoor is de originele vlakte ingedeeld in convexe interfluviale rugplateaus met een zwak golvend reliëfbeeld.⁴ Het reliëf schommelt tussen ca. 80 m TAW ten zuiden en ca. 50 m TAW ten noorden.⁵ De binnenstad heeft een hoogte van ca. 64 m TAW.

De stad ligt op een topografisch hoger gelegen plek boven de Dommelvallei, waarvan de bron in het gehucht Wauberg ontspringt. De Dommel is de hoofdwaterloop van het hydrografisch Maasbekken en draineert het gebied in zuid-noord-richting. Deze waterloop heeft een vrij uitgebreid stroomgebied en ontvangt talrijke zijriviertjes zoals de Peerderloop, die ca. 780 m ten oosten van de stadskern op het bedrijventerrein Peer-Panhoven ontspringt. De Dommel is van oorsprong een sterk meanderende rivier met gering verval wat de waterafvoer sterk bemoeilijkt en voor wateroverlast zorgde. In de 15de-16de eeuw werd de loop van de Dommel tussen Heesakker en Herent verlegd waarna de oude bedding aangeduid werd als Oude Beek of Oude Dommel. Ook de inrichting van meerdere watermolens bracht de nodige infrastructuurwerken aan de beek met zich mee. In 1967 werd het laatste deel van de beek genormaliseerd zodat de Dommel momenteel een volledig kunstmatige bedding heeft.⁶

³ <http://cai.onroerenderfgoed.be/>

⁴ Baeyens L. ea. 1987, p. 13.

⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/cai/zone/140052>

⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/ile/relict/300250>

Afb. 10: Hoogtekaart met aanduiding van het onderzoeksterrein (Bron: <http://nl-nl.topographic-map.com/places/Peer-6832090/>)

Ter hoogte van het onderzoeksterrein bestaat het tertiaire substraat uit de *Formatie van Kasterlee*. Deze formatie bestaat uit fijne zanden die glimmers bevatten en glauconiethoudend zijn. In ontsluiting vertonen deze zanden een zeer fijne gelaagdheid door de afzetting in een rustige, ondiepe zee.⁷

Tot in het Vroeg-Pleistoceen stroomde de Maas vanuit Luik in oostelijke richting tot Aken. Hier mondde zij uit in de Rijn, die toen meer westwaarts stroomde. Toen de Maas in de Elsterijstijd (470.000 tot 420.000 jaar geleden) een massa puin uit de Ardennen te verwerken kreeg, verstopte de benedenloop van de Maas geleidelijk, totdat de rivier door haar noordelijke waterscheidingsrug brak en zich in de vlakte stortte. Al dit materiaal werd afgezet in een grote puinkegel, het huidige Kempisch Plateau. Afhankelijk van het zeeniveau hebben periodes van erosie en sedimentatie elkaar afgewisseld.⁸ In het pleistoceen en meer in het bijzonder in de Mindel-ijstijd worden de onderliggende tertiaire formaties (zie *infra*) overdekt met terrasafzettingen van de Maas en Rijn. De afzettingen van de Maas bevatte keien, grinden en zanden. Dit verklaart ook de grote concentratie van grinden in de bodem (zie *infra*).⁹ Ter hoogte van het onderzoeksterrein situeren zich zo *de Zanden van Lommel*. Deze zanden zijn Rijnafzettingen die tijdens het laat-pleistoceen tot vroeg-pleistoceen gedeponneerd werden.¹⁰ De textuur van de zanden is middelmatig tot grof te noemen met zware mineralen, typisch voor Rijnafzettingen.¹¹

Tijdens het laat-pleistoceen werden dekzanden op deze terrasafzettingen gedeponneerd.¹² Deze dekzanden bodem bestaat volgens de quartair geologische kaart ter hoogte van het onderzoeksterrein uit zanden van de *Formatie van Wildert*. Deze zanden bestaan uit geel tot geelgrijze, zwaklemige eolische zanden die afgezet werden tijdens de Weichsel-ijstijd. Enkel in de zuidoosthoek van de binnenstad zouden deze zanden ontbreken. Lokaal kan er grintbimenging vastgesteld worden door cryoturbaties. Het pakket is veelal tussen de 1 en 4 m dik. Deze zanden, ook gekend als de dekzanden, zijn doorgaans fijner dan de fluviatiele en herwerkte zanden.¹³ In het zuidoosten van de stad worden deze dekzanden niet gekarteerd en staan op de quartair geologische kaart onmiddellijk *de Lommel Zanden* aangeduid.

⁷ Gullentops ea. 2006, p. 24.

⁸ <http://www.rlkm.be/nl/hoge-kempen/erfgoed-databank/text/>

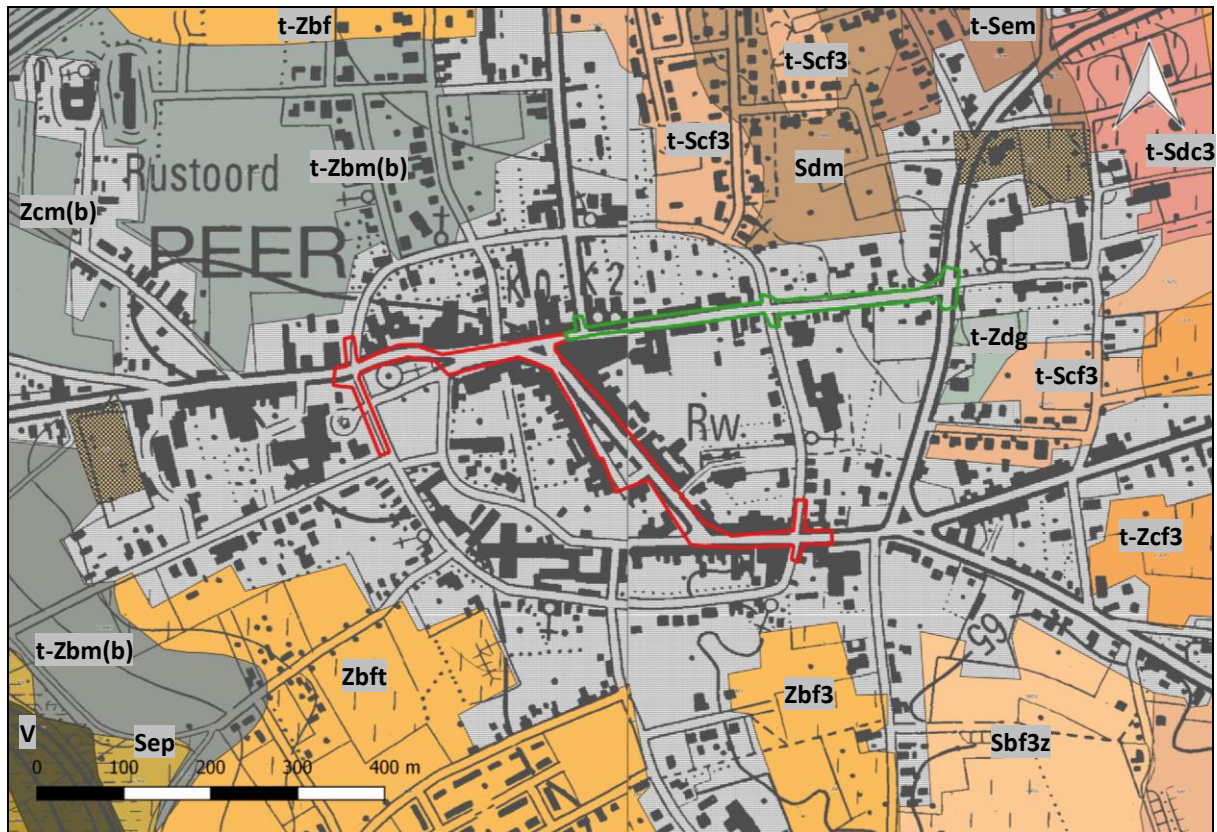
⁹ Diriken 1992, p. 8

¹⁰ Baeyens L. ea. 1987, p. 16.

¹¹ Gullentops ea. 2006, p. 13.

¹² Baeyens L. ea. 1987, p. 17.

¹³ Gullentops ea. 2006, p. 15..

Afb. 11: Bodemkaart met situering van het onderzoeksgebied (Bron: QGis/Bodemverkenner).

Op de bodemkaart staat de volledige stadskern van Peer aangeduid als bebouwde zone (OB) (Afb. 11). De oorspronkelijke bodemopbouw op het terrein kan echter wel gereconstrueerd worden aan de hand van de omliggende bodems en de topografie van de stad.

Rondom de stad worden voornamelijk droge tot matig droge zandbodems (cfr. t-Zbm(b)-, Zbft-, t-Zbf3, Zbf3-, t-Zcf3 en Zcm(b)-bodems) tot lemige zandbodems (t-Scf3, t-Sdc3, Sbf3z-, Sdm- en tSem-bodems) aangeduid.

Een Zbf- en Zcf-bodem is een droge tot matig zandbodem waarin een weinig duidelijke humus en/of ijzer B-horizont gevormd werd. De C-horizont is grijs-geel en glauconietarm. Roestverschijnselen beginnen tussen 90 en 125 cm bij Zbf-bodems en tussen 60 en 90 cm bij Zcf-bodems. Een Zbf3-bodem heeft een dikke humeuze bovengrond (40-60 cm), Zbft-bodems hebben een grindbijnmenging en bestaan uit terrasgrind dat vermengd is met dekzand. Ook substraat t-... geeft het voorkomen van een grindsubstraat weer beginnend op geringe of matige diepte (20-125 cm).¹⁴

Ten zuidoosten van de stad is de bodem iets lemiger en wordt een Sbf-bodem gekarteerd, een droge lemige zandbodem met weinig duidelijke humus en/of ijzer B-horizont. Een vergelijkbare bodem treffen we aan in het noordoosten van de binnenstad. Het betreft een t-Scf3-bodem, een matig droge lemige zandbodem met weinig duidelijke humus en/of ijzer B-horizont. Deze matig droge podsolachtige bodem bezit duidelijke gleyverschijnselen die tussen 60 en 90 cm beginnen. t-Scf3 bodems bezitten een dikke humeuze bovengrond (40-60 cm) en een grindsubstraat beginnend op geringe of matige diepte (20-125 cm).¹⁵ Meer ten noorden, langs de vallei van de Peerderloop is het terrein natter en wordt een vergelijkbare maar matig natte bodem gekarteerd (t-Sdc3). Het betreft een matig natte lemige zandbodem met verbrokkelde textuur B-horizont. Ook een t-Zdg-bodem geeft de eerder natte terreinomstandigheden weer. Bij deze matig natte zandbodem is de podzol duidelijk ontwikkeld met een donkergrijze tot zwarte humusaanrijking en daaronder veelal een bruinere aanrijking.¹⁶

¹⁴ Baeyens L. ea. 1987, p. 38-39.

¹⁵ Baeyens L. ea. 1987, p. 53-54.

¹⁶ Van Ranst ea. 2000, p. 203.

Verder worden rondom de stad droge tot matig droge zandbodems met een dikke antropogene humus-A horizont (t-Zbm(b) en Zcm(b)) weergegeven. Deze bodems zijn ontstaan doordat heideplaggen doordrenkt met mest uit de stallen werden aangevoerd om de schrale zandgronden vruchtbaarder te maken. Op die manier ontstond na verloop van eeuwen een dik pakket van aangevoerde plaggen, dat het mogelijk aanwezige bodemarchief kan behoeden voor verstoring. Substraat 't-...' en variatie van de profielontwikkeling '...(b)' geven het voorkomen van een bruinachtige bovengrond en een grindsubstraat beginnend op geringe of matige diepte (20-125 cm) aan. Een Sdm- en Sem-bodem tenslotte, aangeduid ten noordoosten van de stad, betreft een hydromorfe tot sterk hydromorfe plaggenbodem en komt voor in de nabijheid van de Peerderloop. Ook deze gronden werden vanaf de late middeleeuwen in cultuur gebracht.

2.3 Historiek van het onderzoeksgebied

2.3.1 Toponymie

In het testament van Sint-Willebrord (725) duikt de naam Peer voor de eerste maal op als *Pedero* en komt vervolgens in de documenten als volgt voor: 1055/1082, 1107 *Pire*; 1108/1138 *Pire*, *Pirges*, *Pirgis*; 1161, 1178 *Pyra*; 1253 *Perhe*; 1280 *Peres*; 1254 en later *Pere*; 1370 *Peer*. Deze varianten van de naam Peer zouden volgens meerdere auteurs teruggaan op het Latijnse *Pirgus* en het Oud-Franse *pierge*: 'verharde weg'. Ten noordwesten van Peer, langs het gehucht De Winner onder Eksel, liep immers de oude Diesterse baan, langs waar kooplieden van Noord-Brabant hun kudden schapen naar de markten van Diest en Leuven voerden.

De naam gaat volgens anderen terug op het Middelnederlandse *perre* of *parre*, wat perk of park betekende. Peer ontstond immers als omheinde, beveiligde of versterkte plaats in een woeste en onveilige streek.¹⁷

2.3.2 Beknopte historiek van Peer

Peer was waarschijnlijk in de vroege middeleeuwen het centrum van een groot Frankisch domein, zeer waarschijnlijk van de Pippini. De vorm van het driehoekige, langgerekte marktplein doet vermoeden dat het terrein gebruikt werd als vesting van Frankische en Merovingische veetelers. Peer is op deze manier vermoedelijk ontstaan in de 5de/6de eeuw als een agrarisch centrum van enkele Germaanse families aan de bovenloop van de Dommel.¹⁸ Het Frankische domein ging in de 8ste eeuw, als een vrome schenking, over naar de abdij van Sint-Truiden. De graven van Loon, die voogden waren over de Kempense abtjgoederen, palmden het domein en de heerlijke rechten na verloop van tijd in, zodat Peer een Loonse heerlijkheid werd.¹⁹ Waarschijnlijk was het domein van Peer reeds in de 13de eeuw in het bezit van de Loonse graven: een oorkonde van 1259 laat immers veronderstellen dat Peer reeds toebehoorde aan de graaf van Loon. Het is bekend dat deze sinds 1190 voogd of beschermheer was van de abdij van Sint-Truiden en zich verrijkt zou hebben ten koste van de abdij.²⁰

Op hun beurt gaven de graven van Loon de heerlijkheid in leen aan de familie van der Marck.²¹ Later was de heerlijkheid Peer achtereenvolgens in het bezit van de familie de Brimeu (1473), een bastaardtak van het huis van Bourgondië (1500-37), de families van Gavere-Diepenbeek (1537-1602), van Gavere-Fresin (1602-92), van Gavere-Aiseau en Arberg-Valengin (1692-1795). In 1623 werd Peer tot graafschap verheven, toen P.E. van Gavere bij een oorkonde door keizer Ferdinand II van Beieren tot graaf werd bevorderd.²²

De economische bedrijvigheid van de inwoners van Peer was hoofdzakelijk agrarisch gericht. Vanaf het begin van de 16de eeuw en ongetwijfeld reeds vroeger bestond er in Peer een georganiseerd marktwezen. Op het vlak van de ambachtelijke bedrijvigheid moeten naast de lakennijverheid ook de leder- en koperbewerking worden vermeld.²³ Door deze activiteiten groeide het marktplein uit tot een commerciële en sociale

¹⁷ Stinissen 1998, p. 21.

¹⁸ Diriken 1992, p. 13.

¹⁹ Gerits 1989, p. 171.

²⁰ Stinissen 1998, p. 21.

²¹ Gerits 1989, p. 171.

²² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/122073>

²³ Carmans s.d., p. 254.

ontmoetingsplaats.²⁴ Ondanks het feit dat Peer in de 14de tot de 16de eeuw enig belang had als regionaal marktcentrum van wol- en lakennijverheid verviel het stadje in de 16de-17de eeuw tot een gewoon dorp, waar landbouw de hoofdbezigheid was. De talrijke stadsboerderijen, die in de 17de-18de eeuw in het stadscentrum werden opgericht, zijn daarvan een sprekend bewijs. Het afremmen van de economische opgang van Peer moet zeker in verband worden gebracht met opeenvolgende militaire bezettingen en verwoestingen, o.a. in 1483, 1599, 1648 en 1654.²⁵

Na de brandrampen van 1654 en 1700 verving men de houten huizen stelselmatig door stenen woningen. De Franse Revolutie en het dictatoriale optreden van Napoleon bewerkstelligden een grondige reorganisatie van de samenleving en de instellingen. Het ambachts- en gildewezen werd afgeschaft, de religieuze instellingen werden opgeheven en de kerkelijke goederen openbaar verkocht. Peer werd een kantonhoofdplaats in het departement Nedermaas.²⁶

2.3.3 Iconografische bronnen van het onderzoeksterrein

De oudste bekende iconografische bron van Peer betreft een *gravure van Robert Peril* uit de 16de eeuw (Afb. 12). Deze gravure geeft een schetsmatige weergave van het panorama van de stad Peer. Aangezien het niet de bedoeling was een volledig getrouwe weergave van de werkelijkheid te schetsen, dient deze prent met enige voorzichtigheid bekeken te worden. De stad wordt door een stadsmuur omweld, drie - mogelijk vier poorten - geven toegang tot de stad. Deze wordt ingenomen door een kerk, een ommuurd hof met een huis met een toren, een halle en enkele kleinere huizen.

Ook een *plattegrond van de stad Peer* (Afb. 14), die op het einde van de 17de eeuw werd opgetekend door *landmeter L. Warnouts*, geeft een schematisch beeld van de stad Peer. Het omwalde stadscentrum was toegankelijk langs drie poorten: de *Kerck Poort* situeert zich aan de kerk in het westen van de stad, de *Nieuw Poort* en *Oude Poort* geeft toegang tot de stad in het oosten en zuidoosten. Langs de huidige Collegelaan, die in de richting van een *capelleke* (*Sint-Jobskapel*, zie *infra*) leidt, is de *Borch* (burcht, zie *infra*) zichtbaar als een omgracht terrein.

Afb. 13: Panorama van Peer, gravure door Robert Peril (16de eeuw) (Bron: Carmans s.d., p. 255 en Gerits 1989, p. 172).

²⁴ Diriken 1992, p. 115-116.

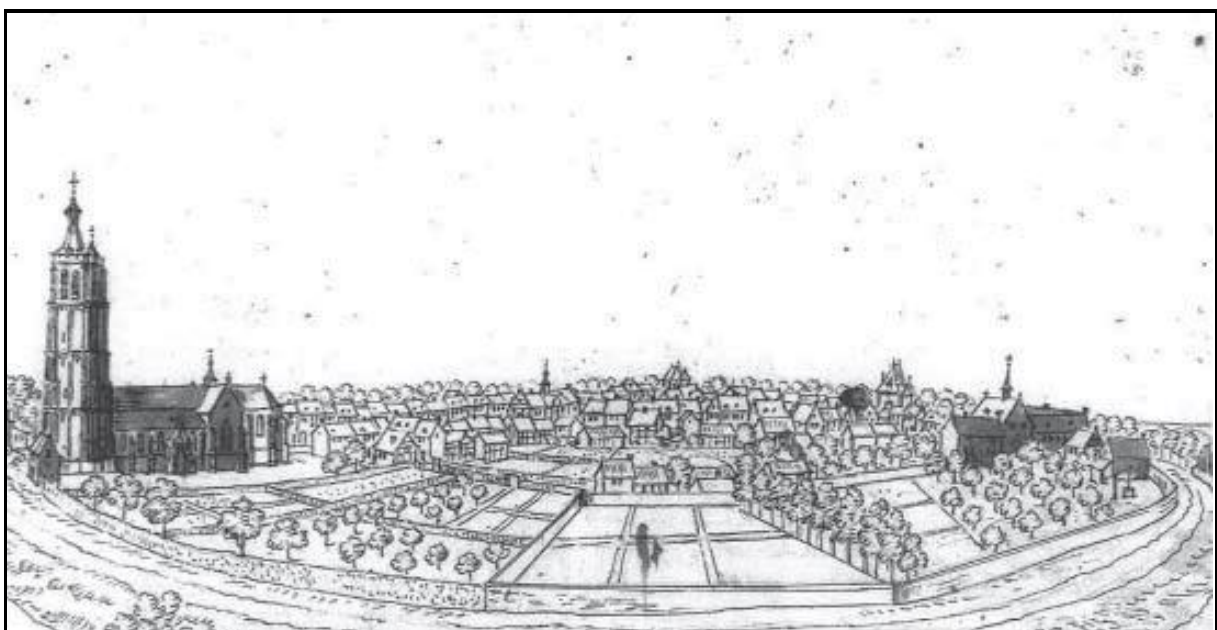
²⁵ Carmans s.d., p. 254.

²⁶ Diriken 1992, p. 13-14.

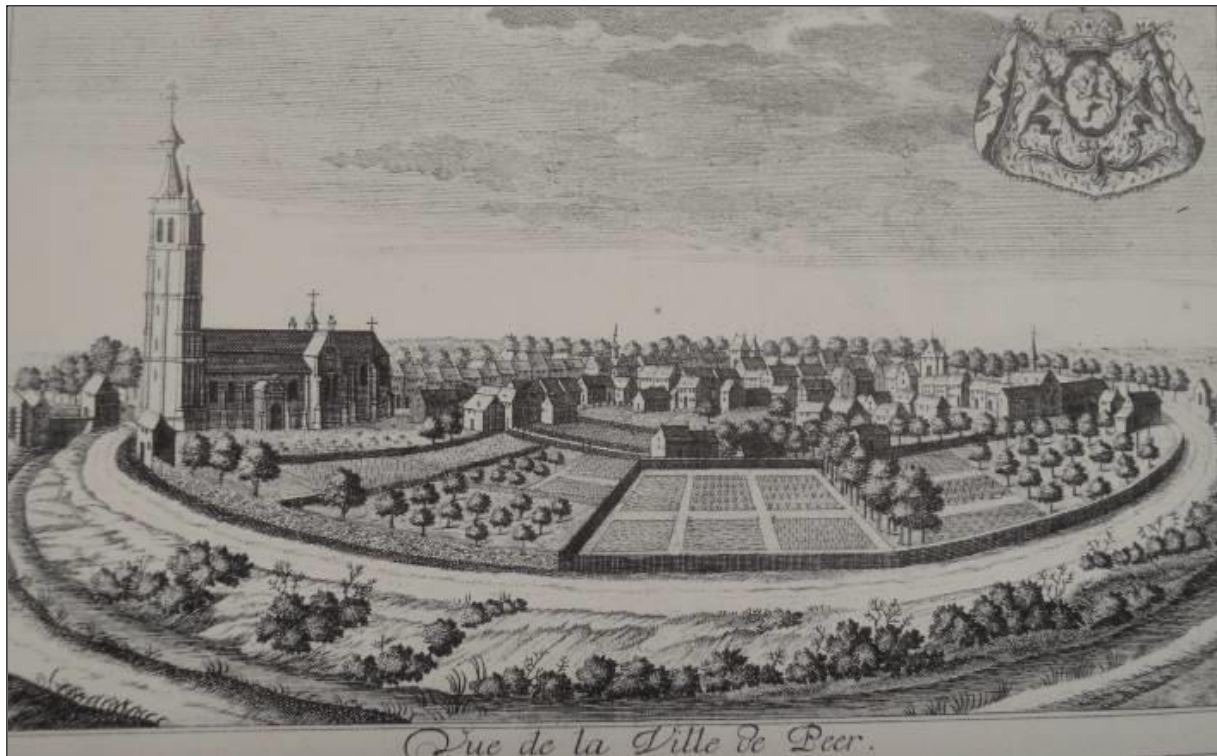

Afb. 14: Plattegrond van de stad Peer, getekend door landmeter Lambert Warnouts (1697) (Bron: Carmans s.d., p. 255 en Gerits 1989, p. 178).

Op een *panorama van Peer* (ca. 1730) door *Remacle Le Loup* (Afb. 15), wordt de kerk van Sint-Trudo duidelijk afgebeeld langs de Kerkepoort. Het noordelijke deel van de stad is bebouwd, het zuidelijk deel van het gebied binnen de stadswal wordt ingenomen door tuinen, akkers en boomgaarden. Een kopergravure uit 1744, naar een pentekening van *Remacle le Loup*, geeft een vergelijkbaar beeld (Afb. 16).

Afb. 15: Pentekening van Remacle Le Loup (ca. 1730) (Bron: Carmans s.d., p. 255 en Gerits 1989, p. 173).

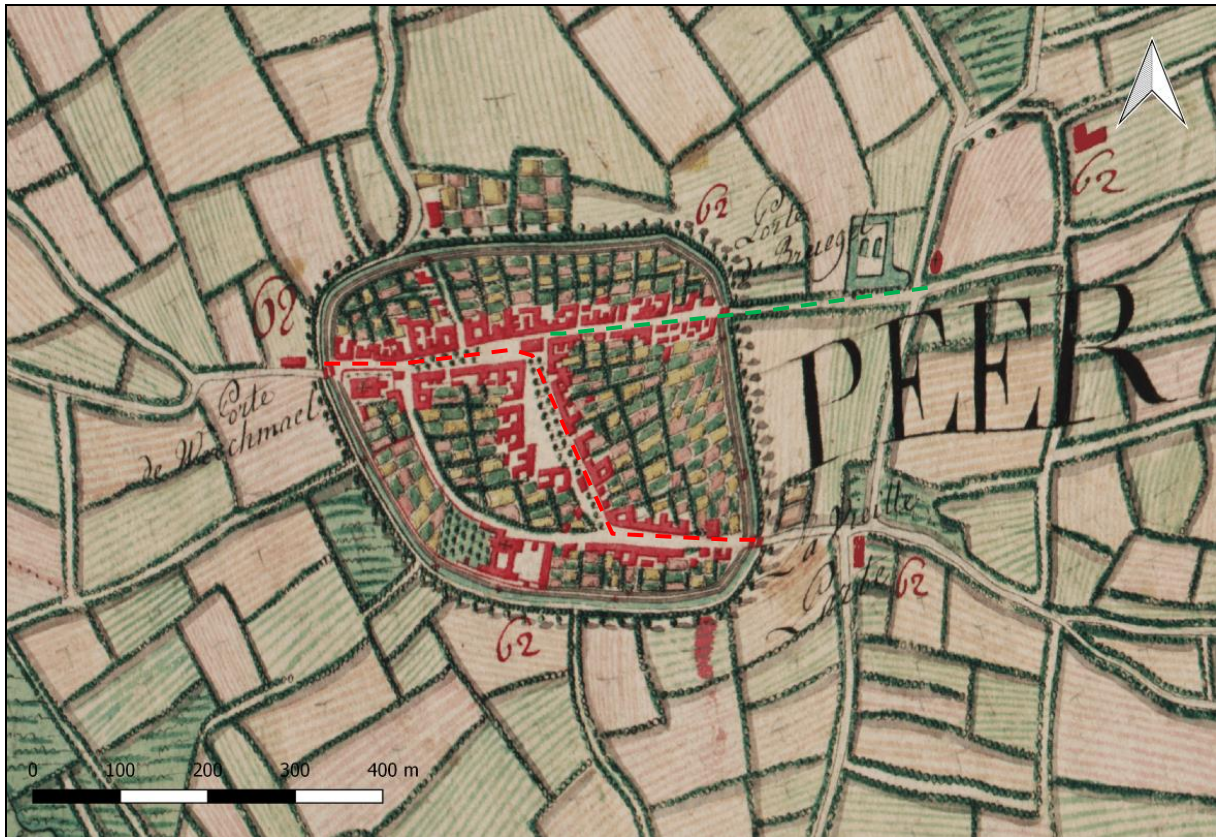

Afb. 16: Gezicht op de stad Peer. Kopergravure, naar de pentekening van Remacle Le Loup, 1744. (Bron: Carmans s.d., p. 255 en Gerits 1989, p. 173).

Het stratenpatroon en de vorm van de stad, zoals ze afgebakend was door de omwalling, veranderde in de loop der tijd nauwelijks. Dit wordt duidelijk op de meer getrouwe stadskaarten, die vanaf de tweede helft van de 18de eeuw opgemaakt werden. Een overzicht van deze kaarten, met hun belangrijkste aanduidingen in het onderzoeksgebied, wordt hieronder gegeven. Voor meer info naar de belangrijkste historische gekende elementen (de burcht, de stadsomwalling, de kerk, het stadhuis, de markt en de Sint-Jobskapel) verwijzen wij verder naar paragraaf 2.3.4 (zie *infra*).

Op de *Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden*, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), Afb. 17) vertoont het stratenpatroon dezelfde kenmerken als de huidige situatie. De Kerkstraat loopt van aan de stadsomwalling en de Kerkepoort (*Porte de Weechmael*), in oostelijke richting via een bocht rondom de kerkhofmuur en het kerkhof dat zich rond de Sint-Trudokerk uitstrekte. Voorbij de kerk verbreedt de straat en loopt de met bomen omzoomde straat uit op het oude stadhuis. De Markt situeert zich met zijn driehoekige vorm in het centrum van de stad. Ook hier komt een dubbele bomenrij voor in het oostelijke deel. De Oudestraat, die thans van west naar oost loopt vanaf het einde van de Markt aan de hoek met de Kloosterstraat tot aan de Oude Poort (*Vieille Porte*), begon in het ancien régime reeds ten zuidwesten van het Marktplein. Op dit punt staat op de Ferrariskaart een rechthoekig NW-ZO georiënteerd gebouw aangeduid.

De Nieuwstraat loopt vanuit het stadhuis in het noorden van de Markt in oostelijke richting naar de Nieuwpoort (*Porte de Bruegel*). De Scherpe-Steenstraat, die deel uitmaakt van de in 1855-1858 aangelegde steenweg naar Achel, wordt op de Ferrariskaart niet aangeduid. Buiten de stadsomwalling loopt de huidige Collegelaan in oostelijke richting in de richting van de Molenstraat en de Sint-Jobstraat. Uit de kaart blijkt dat deze baan destijds reeds één van de belangrijkste toegangswegen tot het centrum was. Restanten van een oude burcht, aangeduid als een rechthoekige omgrachting met oostelijke uitloper, situeren zich ten noorden van deze weg. Gebouwen worden op de burchtsite niet afgebeeld, wel komen twee N-Z georiënteerde grachten voor. Op de noordoostelijke hoek van de Collegelaan met de Sint-Jobstraat wordt de kleine Sint-Jobskapel afgebeeld.

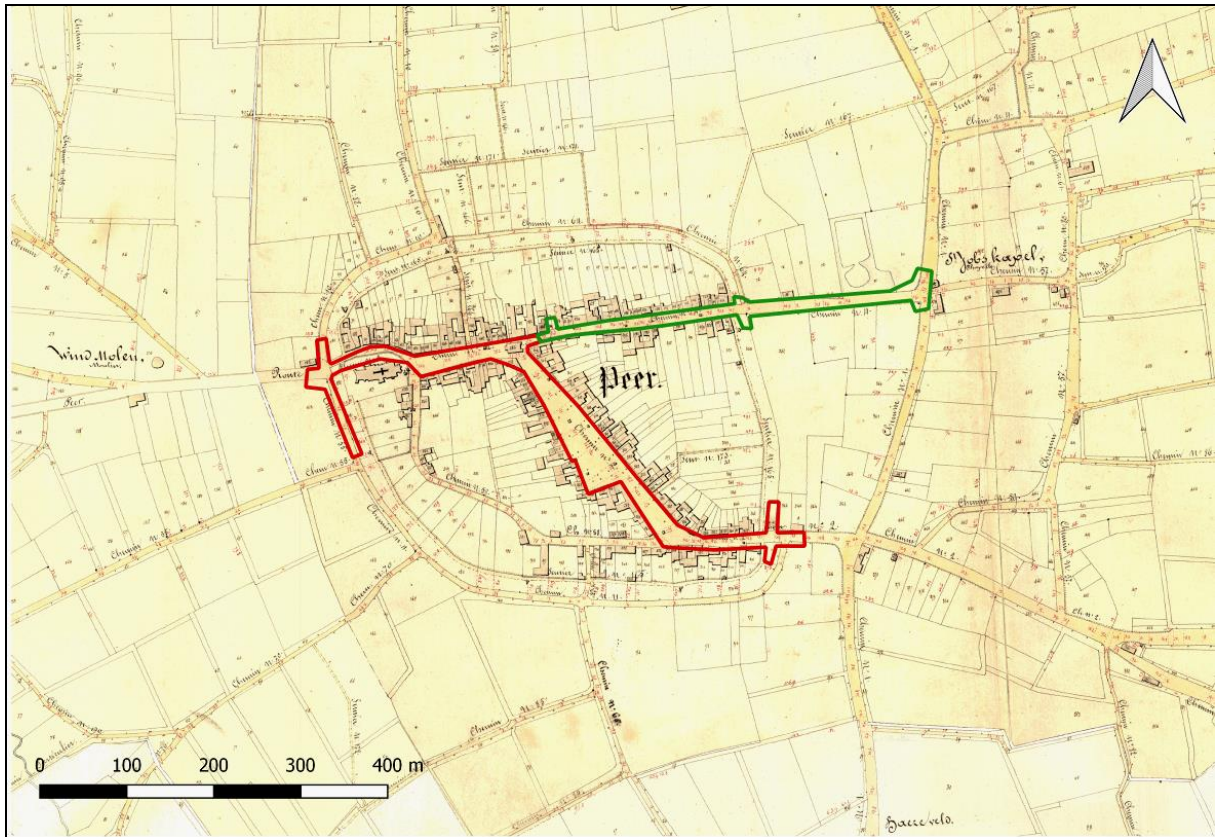
Afb. 17: Detail uit de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgesteld door Graaf de Ferraris (1771-1778) met situering van het onderzoekstracé Nieuwstraat-Collegelaan (groen) en het onderzoekstracé Kerkstraat-Markt-Oudestraat (rood) (Bron: Geopunt/QGIS).

Op de kaart wordt de stadskern van Peer door verschillende tuinen ingenomen. De bebouwing langs de straten is reeds quasi aaneengesloten. Enkel de westkant van de zuidoostelijke uitloper van de Markt is nog onbebouwd. De stadsversterking is opgebouwd uit een natte gracht en een dubbele aarden wal. De vesten zijn aan de buitenkant met bomen omzoomd. Een stadsmuur is niet aanwezig. De Oude- en Kerkepoort bestaan uit een binnen- en buitenpoort, de Nieuwe Poort lijkt één massief gebouw te zijn.

Het stratenpatroon is ook op *Atlas van de Buurtwegen* (1845, Afb. 18), met weergave van de Kerkstraat, de Markt, de Oudestraat, de Nieuwstraat en de Collegelaan ongewijzigd gebleven. Verschillende brandpompen bevonden verspreid over deze straten. De Scherpe-Steenstraat wordt op deze kaart nog niet aangeduid. De omgrachting van de stadsomwalling is zichtbaar als een stippellijn. Buiten de gracht loopt, met uitzondering aan de oostzijde, een weg rond de stad. De poortgebouwen zijn niet meer afgebeeld.

De Sint-Trudokerk wordt door een kerkhofmuur omgeven, een dodenhuisje wordt binnen deze ommuring ten oosten van de kerk aangeduid. Restanten van de burcht, ten noorden van de Collegelaan, worden door een rechthoekige omgrachting met oostelijke uitloper weergegeven. Hierin bevinden zich de rechthoekige en cirkelvormige restanten van het oude burchtterrein. De Sint-Jobskapel situeert zich aan de kruising van de Collegelaan met de Sint-Jobstraat.

De *Vandermaelenkaart* (Afb. 21) en de *gereduceerde kadasterkaart* (Afb. 19 en 20) (beide ca. 1850) geven een vergelijkbaar beeld. Op beide kaarten wordt de ligging van de vervallen burcht aangeduid als een met watergrachten omzoomd perceel. De Sint-Jobskapel is op beide kaarten ten oosten van de Collegelaan gelegen. Op de *Vandermaelenkaart* worden in het stadscentrum verschillende leerlooierijen (*tannerie*) weergegeven.

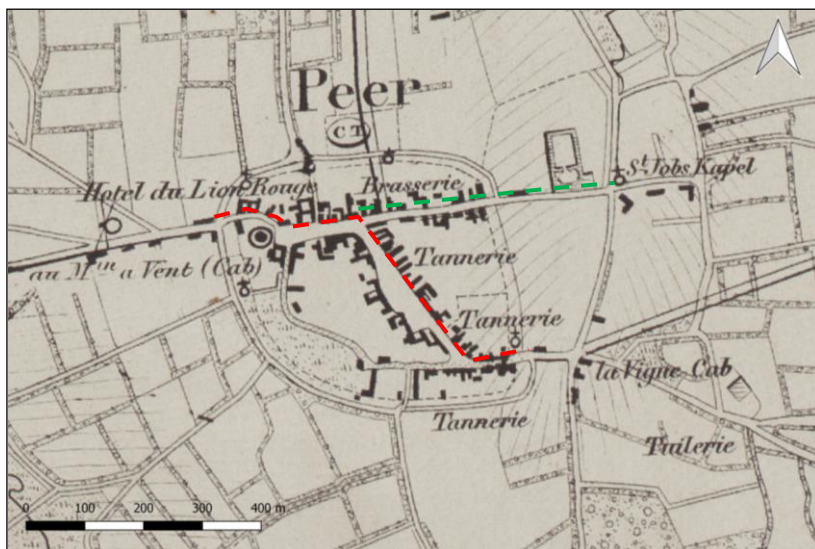
Afb. 18: Detail uit de Atlas der Buurtwegen (ca. 1841) met situering van het onderzoekstracé Nieuwstraat-Collegelaan (groen) en het onderzoekstracé Kerkstraat-Markt-Oudestraat (rood) (Bron: Geopunt/QGis).

Afb. 19: Detail uit de Geredeceede Kadasterkaart (ca. 1850) met situering van het onderzoekstracé Nieuwstraat-Collegelaan (groen) en de Kerkstraat-Markt-Oudestraat (rood) (Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/cai/zone/140052>).

Afb. 20: Boven en links: Details uit de Primitieve Kadasterkaart (ca. 1850) van de binnenstad van Peer (Bron: Kadasterarchief Limburg).

Afb. 21: Detail uit de Vandermaelenkaart (1846-1854) met met situering van het onderzoektracé Nieuwstraat-Collegelaan (groen) en de Kerkstraat-Markt-Oudestraat (rood) (Bron: Geopunt/QGis).

Afb. 22: Topografische kaart uit 1873 met situering van het onderzoeksgebied (rood) en de toekomstige T2-Campus (groen) (Bron: Cartesius)

Afb. 23: Topografische kaart uit 1873 met situering van het onderzoeksgebied (rood) en de toekomstige T2-Campus (groen) (Bron: Cartesius)

Op de topografische kaart van 1873 (Afb. 22) wordt de Scherpe-Steenstraat aangeduid. Ook de watergrachten van de burcht blijven, in tegenstelling tot op de topografische kaart van 1969 (Afb. 23), zichtbaar.

Op een luchtfoto van 1955 (Afb. 24) is de thans nog bestaande plattegrond van het vroeger omwalde stadsgebied van Peer als historisch tracé in de vorm van een vierkant met afgeronde hoeken goed zichtbaar. Het oude stadhuis ligt op het knooppunt van de drie hoofdassen, de verbindingswegen met de vroegere stadspoorten. Een luchtfoto van 1983 (Afb. 25) geeft een vergelijkbare situatie. Hoewel op deze foto de groeiende verstedelijking van de onmiddellijke omgeving van Peer duidelijk wordt, bleef de oude stedelijke kern met het middeleeuwse tracé van de stadsomwalling en het stratennet grotendeels bewaard.

Afb. 24: Links, Luchtfoto van het historische stadscentrum van Peer, opname 6 april 1955 (Bron: Carmans s.d., p. 255 en Gerits 1989, p. 180).

Afb. 25: Rechts, Luchtfoto van het historische stadscentrum van Peer, opname 22 februari 1983 (Bron: Carmans s.d., p. 255 en Gerits 1989, p. 181).

Op basis van onderstaande foto's kan een beeld geschetst worden van het onderzoeksgebied in de 20ste eeuw (Afb. 26-34):

De Kerkstraat

Afb. 26: Links, De Kerkstraat en de kerk van Peer, getrokken vanuit het oude stadhuis. De Kerkstraat had de functie van marktplaats. Op deze foto is ook de tramlijnen zichtbaar. In 1888 werd de eerste tram in Limburg in gebruik genomen, namelijk de lijn Bree-Leopoldsburg, die onder meer Peer passeerde. De tramlijn die ter hoogte van de Steenweg op Wijchmaal de stad binnenkwam, vervolgde zijn route over de Markt en verliet de stad via de Oudestraat. (Bron: Drees 1986, p. 8); Afb. 27: Rechts, De Kerkstraat omstreeks 1900, getrokken vanuit de kerk. De Kerkstraat had een aangesloten bebouwing. Hierbij zijn nog enkele stadsboerderijen op te merken, die mogelijk nog uit de 16de-17de eeuw dateren (Bron: Gerits 1989, p. 184).

De Markt

Afb. 28: Zicht op het stadhuis. De grote woning op de linkerkant was een drukkerij. Later is deze woning afgebroken voor het verleggen van het tramspoor. (Bron: Drees 1986, p. 10).

Afb. 29: Zicht vanop de Markt, in de richting van het stadhuis. (Bron: Drees 1986, p. 10)

Afb. 30: Zicht op de Markt (Bron: Drees 1986, p. 11).

Afb. 31: Zicht op de Markt. (Bron: Drees 1986, p. 15).

De Oudestraat

Afb. 32: Oudestraat met
vooraan resten van de vesten
(Bron: Drees 1986, p. 9).

De Nieuwstraat

Afb. 33: Nieuwstraat, ca.
1900 (Bron: Drees 1986, p.
20).

Afb. 34: Nieuwstraat (Bron:
(Bron: Drees 1986, p. 21).

De Collegelaan

Afb. 35 en Afb. 36: Collegelaan (Bron: Drees 1986, p. 22).

2.3.4 Historische schets van de belangrijkste bouw- en infrastructuurwerken op het onderzoeksterrein

De Borch van Peer

J.B Grammaye die tussen 1609 en 1619 in het convent van Peer verbleef, schreef over de burcht van Peer dat de deze ouder zou zijn dan de stadsvesten (ca. 1367) en omstreeks 1600 in ruïne zou liggen, terwijl de watergrachten waren blijven liggen: *“Heden ten dage bemerkt men achter de Nieuwe Poort in oorlogen vernietigende muren, resten van met water gevulde grachten, (en) in de diepte grondvesten, die vaak werden heropgebouwd. (Het geheel) wordt met de naam “Den Burg” aangeduid. Het bevond zich bij de ingang van de stad en sloot aan bij het gehucht ‘t Maarlo.”*^{27/28}

Hoewel uitgebreide gegevens over de burcht ontbreken, is geweten dat de burcht bestond uit een woonhuis voor de heer, dat gedeeltelijk door zijn drossaard of schout bewoond en onderhouden werd, en een hoeve met hof, bewoond door en pachter.²⁹ A. Hendrix beweert dat de drossaard tot in 1600 ook *borchzater* werd genoemd, en hierbij dus de bewoner en bewaker was van de burcht.³⁰ Het geheel werd omringd door grachten en was toegankelijk via een ophaalbrug.³¹ Naast een woonfunctie werd de burcht ook als gevangenis gebruikt: *“... Item gecocht 3 amen biers die in mijns heeren huys verdroncken zijn vanden gheenen die **den gevanghen** wochten ...”*³²

De meeste gegevens over de burcht verneemt men via de jaarrekeningen van de heerlijkheid waarin gegevens over herstellingen aan de burcht vooral te vinden zijn in de eerste jaren van de 16de eeuw. Hieruit blijkt dat delen van de *“borch”* waren opgebouwd uit hout, leem en stro, andere waren in steen. Er waren watergrachten aanwezig, een poort, kamers, een kelder, ...³³

²⁷ Lauwers 1990, p. 45.

²⁸ Renmans 1967, p. 15.

²⁹ Renmans 1967, p. 17.

³⁰ Renmans 1968, p. 86.

³¹ Stinissen 1998, p. 103.

³² Renmans 1967, p. 17.

³³ Renmans 1967, p. 16-20.

Een vergadering van de commissie tegen de drossaard kwam in 1535 bijeen in het klooster wat er op wijst dat de burcht mogelijk in onbruik geraakt was.³⁴ Dit komt overeen met de beschrijving van J.B. Grammaye, die zegt dat de burcht omstreeks 1600 volledig in puin gelegen zou hebben. Toen de schepenen op 15 september 1670 op verzoek van de drossaard de burcht inspecteerden, constateerden zij dat de grachten vol slijk stonden en moesten geveegd worden.³⁵

Op de oude plannen blijven restanten van de watergrachten zichtbaar tot de topografische kaart van 1873. Kort voor 1900 werd het hele terrein genivelleerd.³⁶

De stadmwalling van Peer

Op 9 februari 1367 gaf Everard van de Marck samen met zijn echtgenote Maria van Loon, vermoedelijk om strategische redenen, bevel om Peer van een gracht, poorten en andere versterkingen te voorzien. De oorkonde luidt: *"... ende willen ons dorp van Peer dar onder ons ende onse heerlicheijt gheleghen is met een grave ende met poerten ende met anderen bewaringhen bij onsen luijden dij tot onsen dorpen van Peer voerscr. toebehoren ende woenende zijn bewart ende bevest moeghen zijn ..."*.³⁷ Aangezien de werken waarschijnlijk enige jaren duurde, moet Peer in de tweede helft van de 14de eeuw met stadsvesten omgeven zijn. Vanaf het einde van de 15de eeuw is in de geschreven bronnen geregeld sprake van de *stadtwallen*, de *graeff*, de *stadt graeve*, en de *stadt vesten*.³⁸ Of Peer door de bouw van deze omwalling ook automatisch tot stad werd verheven, wordt echter in vraag gesteld. Vermoedelijk gebeurde dit door een erkenning van de prins-bisschop rond 1460. Vanaf het einde van de 15de eeuw wordt Peer samen met Loon, Hasselt, Bilzen, Herk en Beringen vermeld bij de Loonse steden en zetelde zijn vertegenwoordigers als zodanig in de vergaderingen van de Luikse Staten.³⁹

Over het uitzicht van de vesten is weinig bekend. De stadsvest werd verkregen door het uitgraven en ophopen van aarde. Aldus ontstond een dubbele omheining met een watergracht en een aarden wal. De breedte en diepte van de gracht en de hoogte van de wal zijn niet bekend. Waarschijnlijk was op de stadswal een muur aangebracht. Zo is er in een brief van 1573 sprake van de *'oude ende vervalten mueren, poorten, wallen ende grachten'*.⁴⁰ De burgemeesters van Peer richtte zich in deze brief in naam van de bevolking en met goedkeuring van Nicolaas van Gavere tot de prins-bisschop om de muur te mogen repareren. Deze vraag kwam er gezien het feit dat Peer in 1572 veel schade geleden had door de doortocht van de troepen van Oranje in hun strijd tegen de Spaanse overheersing. Bijkomende accijnzen zouden moeten geheven worden en ook karweien werden opgelegd aan de inwoners. Deze waren daarmee akkoord omdat zij mits de herstelling van de muur in geval van oorlog een veiliger onderkomen zouden vinden in de stad.⁴¹ Aanvankelijk was het omwalde stadscentrum toegankelijk langs twee poorten: de Kerkepoort, aan de kerk, in de richting Wijchmaal, en de Oude Poort (Aldepaart) op het einde van de Oudestraat, in de richting Bree. De Nieuwe Poort (Nauwe porte), aan de Nieuwstraat, in de richting van Grote-Brogel, is gezien haar naam van latere datum. Toch bestond ook deze poort al in het begin van de 16de eeuw. Mogelijk werd deze derde stadspoort gebouwd toen de burcht niet meer bewoond was en de stad aan de zuidflank extra beveiligd diende te worden.⁴²

De stadsmuur werd in 1702 grotendeels neergehaald door de geallieerde troepen. Uit burgemeester-rekeningen van het begin van de 18de eeuw blijkt dat stenen van de muur verkocht werden. Toch bleven de wallen deels bewaard tot het begin van de 19de eeuw, toen alle resten gesloopt werden. Ook de drie stadspoorten werden omstreeks 1820 gesloopt. Op 8 november 1843 besliste de gemeente om van haar schulden af te geraken door de vesten te dempen en de gronden te verhuren of verkopen.⁴³

³⁴ P.H.A.I. 1979, p. 10.

³⁵ Stinissen 1998, p. 104.

³⁶ Renmans 1967, p. 15.

³⁷ Stinissen 1998, p. 77-80. Op basis van een notarieel afschrift van een kopie door notaris Napen (16de eeuw), RAH, Schepenbank Peer, Losse stukken Xla.

³⁸ Gerits 1989, p. 177.

³⁹ Stinissen 1998, p. 41-44.

⁴⁰ Stinissen 1998, p. 45 en Gerits 1989, p. 177.

⁴¹ Stinissen 1998, p. 112.

⁴² Carmans s.d., p. 254 en Gerits 1989, p. 178.

⁴³ Stinissen 1998, p. 46-47.

De oude, 1700 m lange vest is nog goed zichtbaar in het ellipsvormige tracé rond de historische stadskern van Peer en is thans de ringweg, die verdeeld is in de Noordervest en de Zuidervest.

De Sint-Trudokerk en zijn kerkhof

De Sint-Trudokerk

Het stadsbeeld van Peer werd eeuwenlang en wordt nog steeds beheerst door de parochiale St.-Trudokerk (cfr. de zogenaamde "Cathédrale de la Campine" of "Baken en kathedraal van de Kempen") en haar indrukwekkende toren. Deze toren was in het defensief systeem van de stad opgenomen. De prent van *Remacle le Loup* in de *Saumery's Délices du Pays de Liège* (1744) (Afb. 15) laat duidelijk zien hoe nauw het bedehuis aansloot bij de vroegere omwalling en de in de onmiddellijke nabijheid gelegen Kerkepoort. De toren had de functie van toevluchtsoord, maar kan toch enigszins getuigen van het stedelijk zelfbewustzijn.⁴⁴

Wanneer Peer een kerk kreeg, is nog onzeker. Op basis van de literatuur werd er in 950 een houten kerkje opgetrokken, later werd gestart met de bouw van een veldstenen kerkje.⁴⁵ Archeologisch onderzoek in de kerk (zie *infra*) toonde aan dat een eerste stenen kerk werd opgericht in de 10de – 11de eeuw.

In de *Gesta Abbatum Trudinensium* (cfr. de Kroniek van Sint-Truiden) wordt vermeld dat Alderdus II in het derde kwart van de 11de eeuw (rond 1070) de parochiekerk van Peer liet bouwen of restaureren. Van deze kerk is volgens P. Lauwers in de oostgevel van de huidige kerk mogelijk nog een restant te herkennen. In 1392 wordt volgens geschiedschrijver J.B. Grammaye aangevangen met de bouw van de toren, de hoogste van de Limburgse Kempen. Het huidige koor, de dwarsbeuk en de bakstenen toren dateren volgens J. Coenen uit het tweede kwart van de 15de eeuw en behoorden tot de gotische kerk. L. Jaminé (provinciaal bouwmeester) dateert de toren in zijn notities in verband met het vooronderzoek voor de 19de-eeuwse verbouwing in het einde van de 15de of het begin van de 16de eeuw, terwijl hij de bouw van de kerk zelf in 14de eeuw plaatst, het koor en transept aan het begin van 15de eeuw. Ook volgens T. Waegeman is het voorkomen van overhoekse steunberen bij de toren een argument voor een datering in de 15de eeuw. Een inscriptie op de hardstenen bovendrempel van de toegemete deur in de zuidelijke dwarsbeuk geeft zekerheid over bouwactiviteiten aan het koor in 1422.⁴⁶

In de 16de en 17de eeuw veroorzaken een opeenvolging van verwoestingen, plunderingen en branden schade aan het kerkgebouw. Zo werd in 1572 brand gesticht door de Oostenrijkers. In 1599 gebeurde een brandstichting door Spaanse soldaten, waarbij de door de burgers verdedigde toren gevrijwaard bleef. In 1606 liep de kerk zware stormschade op. In 1654 volgden zware beschadiging door Lorreinse troepen, waardoor de pastoor verplicht was de diensten in het klooster der Zusters Franciscanessen te houden. Naast de toren bleef van de kerk slechts een deel van het gewelf voor het koor en in de zijbeuken, samen met de pijlers gespaard.

Na de opeenvolgende verwoestingen uit de eerste helft van de 17de eeuw was er dringend nood aan herstellingswerken. In 1660 werd het koor verhoogd. De sacristie werd hersteld in 1666. Het mergelstenen gewelf van de kerk was in 1683-1685 aan de beurt. In 1703 besliste de kerkfabriek om een portaal aan de kerk te bouwen. Een tweede herstellingscampagne tussen 1751 en 1781 omvatte vooral de toren en het interieur van de kerk. Een nieuwe vloer werd gelegd in 1791. Nadat rond 1802 de toren beschadigd werd door een blikseminslag, werden bij de herstellingswerken ook de kerkpijlers, muren en daken van de zijbeuken, het schip en het koor opgenomen.

In 1849-50 gebeurde een inspectie van de kerktoeren door de provinciale architect L. Jaminé (Hasselt), waarop herstellingswerken volgden van 1851 tot 1856. In 1892 wordt geopteerd voor de heropbouw van de kerk, met uitzondering van het koor. Het bedehuis raakte immers versneld in verval, onder meer door de schokken en trillingen, veroorzaakt door de te kort bij het schip gelegen lijn der buurtspoorwegen. In 1894 kregen de plannen meer concrete vorm en besloot men de bestaande kerk, met uitzondering van het koor, sacristieën en de pilaren van de middenbeuk, af te breken en herop te bouwen in neogotische stijl.⁴⁷

⁴⁴ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/80653>

⁴⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/80653>

⁴⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/80653>; Stinissen 1998, p. 72; Schurmans 2002, p. 2.

⁴⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/80653>; Schurmans 2002, p. 2-3.

Het kerkhof rondom de kerk

De aanwezigheid van een kerkhof met aansluitende kerkhofmuur die zich rondom de kerk uitstreckte, wordt in verschillende bronnen bevestigd. Zo werden overledenen begraven in en rondom de kerk, op een ommuurd kerkhof.⁴⁸

In een brief uit maart 1587 schreven pastoor Joachim Calemus en inwoner Antoon Clerx aan de aartsdiaken dat er talrijke heuveltjes op het kerkhof aanwezig waren en dat er ongeveer in het midden van het kerkhof een grote greppel aanwezig was waarin regenwater bleef staan. Bovendien was het grootste deel van de zuidelijke kerkhofmuur al enige jaren vernield waardoor hij in puin lag. Ook de andere muren zouden geleidelijk vervallen als er niet opgetreden werd. De goederen van Antoon Clerx grensden aan de vervallen kerkhofmuur en het zou daarom voordelig zijn voor de kerk als hij op de fundamenten van de kerkhofmuur een woonhuis zou oprichten en het kerkhof zou effenen. Hij kreeg voor deze werken toelating van de aartsdiaken op voorwaarde dat hij zelf de kosten droeg voor de bouw van zijn woning en dat de pastoor het kerkhof liet effenen op kosten van de kerk.⁴⁹

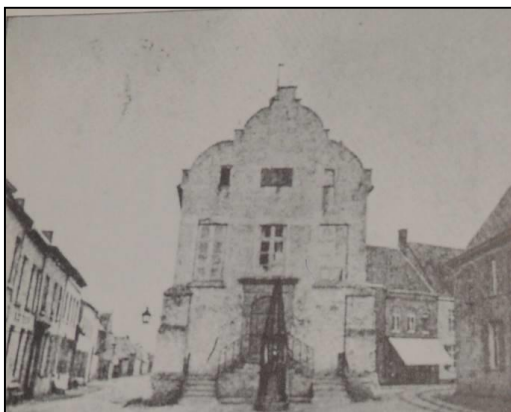
Ook meerdere verkoopaktes van huizen gelegen aan de Kerkstraat spreken over de aanwezigheid van een kerkhof:

1730, 27 oktober: *“Visitatie op verzoek van Thomas Loos van de doorgang tussen zijn huis (**tegenover het kerkhof**) en dat van Dirick Dries in naam van diens vrouw Theresia Jansens, wed. van Hendrick Vrancken (G. 16, f. 271v).*⁵⁰

1735, 22 januari: *“Helena Bartholomeus verkoopt voor 1950 gulden aan Peeter Crijns haar huis en hof **tegenover het kerkhof**, tussen Joseph Teggers en Jan Van Gompel. De hof achteraan paalt aan de stadsvesten “ (G. 17, f. 63).*⁵¹

Op de historische kaarten wordt de ganse kerk tot het midden van de 18de eeuw omgeven door een kerkhofmuur en kerkhof (cfr. Ferrariskaart (Afb. 17), de Atlas der buurtwegen (Afb. 18), Primitieve kadasterkaart (Afb. 19)). Het kerkhof bleef in gebruik tot 13 maart 1871. Op deze datum werd het nieuwe kerkhof op de Weg naar Wijchmaal ingezegend en verdween het oude kerkhof. In 1960 verdween het oude dodenhuisje van het voormalige kerkhof.⁵²

Het oude stadhuis

Afb. 37: Het oude stadhuis (Bron: Drees 1986, p. 8).

Het oude stadhuis, dat zich op de kruising van de Kerkstraat, de Nieuwstraat en de Markt situeert, werd gebouwd in 1637. Het gebouw werd in Maaslandse Renaissance opgetrokken onder het bewind van Albert van Gavere op de plaats van het vroegere vleeshuis. In het ancien régime bevonden de lakenhal en overdekte markt zich op de open begane grond, de vergaderruimte voor de stadsmagistratuur en de schepenkamer met haar griffie was gesitueerd op de bovenverdieping. De zolder werd verhuurd voor allerlei doeleinden, doorgaans om producten zoals hop en mout te

⁴⁸ Kwanten 2004 en <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/cai/zone/140052>

⁴⁹ Stinissen 1998, p. 88-89.

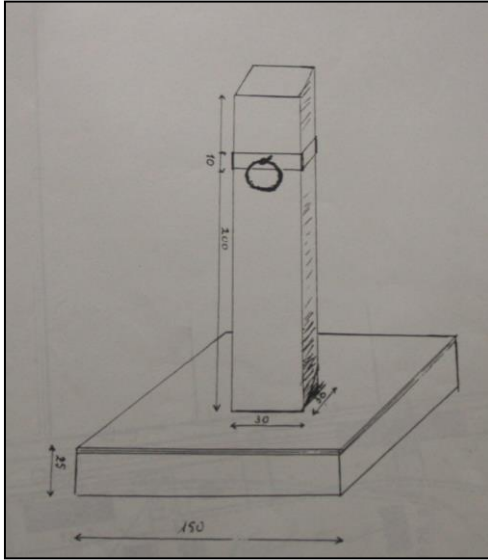
⁵⁰ Stinissen 1997, p. 19.

⁵¹ Stinissen 1997, p. 25.

⁵² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/80653>

drogen. In de kelders werden de gevangenen opgesloten. In 1898-1902 gebeurde een eerste grondige restauratie, naar het ontwerp van bouwmeester H. Martens uit Stevoort. Hierbij werden de rondbogige openingen op de gelijkvloerse verdieping met ramen gesloten.

Voor het stadhuis aan de zuidkant staat een replica (1994) van de oorspronkelijke schandpaal of z.g. "kaecke", waarvan al in 1705 gesproken wordt, als uiterlijk teken van de stedelijke vrijheid en als herinnering aan de middeleeuwse jurisdictie (Afb. 38). Aan de westkant staat een rechthoekige gietijzeren pomp. De pomp diende om het stadhuis van water te voorzien en functioneerde tot het einde van de jaren 1950.⁵³

Afb. 38: Oprichting van de schandpaal in 1994 (Bron: Archief technische dienst stad Peer, Herinrichting Centrum)

De Markt⁵⁴

De Markt is een breder driehoekig uitlopende straat die eertijds een dries vormde. De oudste driesnederzettingen ontstonden tijdens de Frankisch-Merovingische tijd, te situeren in de 5de tot de 7de eeuw.⁵⁵ Een dries was eertijds een verzamel- en drenkplaats voor het vee, vooral tijdens de nacht en dreigend gevaar. De dries in Peer bleef door de eeuwen heen in oppervlakte en omvang bewaard in het huidige stadsbeeld. Tot het midden van de 18de eeuw waren er op dit trechtersvormige plein drenkplaatsen en poelen gesitueerd. Dan werden ze om hygiënische redenen gedicht en vervangen door waterpompen. De centrale poel verdween in 1767. Toch blijft tot op heden het agrarisch verleden van het marktplaats zichtbaar door de aanwezigheid van diverse schuurpoorten en gerenoveerde stadsboerderijen.

Op de Ferrariskaart (Afb. 17, 1771-77) komt aan de oostzijde van het plein een dubbele bomenrij voor, één enkele rij bevindt zich in de zuidoostelijke uitloper. In 1951 verdwenen de oude bomen die de markt omzoomden. Op deze kaart is de bebouwing reeds quasi aaneengesloten. Enkel de westzijde van de kant zuidoostelijke uitloper is nog onbebouwd. Op de Atlas van de Buurtwegen (Afb. 18, 1845) is ook deze onbebouwde zone van bebouwing voorzien. Verder zijn op de kaart verschillende waterpompen duidelijk merkbaar.

De huidige gietijzeren pomp met vergulde peer dateert van 1863 en stond eerst aan het stadhuis. Bij de restauratie van het stadhuis in 1902 werd ze naar de Markt verplaatst (Afb. 39).⁵⁶

Centraal op de Markt bevindt zich een kiosk. De fundering van deze kiosk dateert uit de 19de eeuw. In 1942, afbranden van de kiosk, waarbij rieten dak en houtwerk verloren gingen, de huidige bovenbouw dateert van 1949. Tot 1951 werd de kiosk deels door bomen omringd.⁵⁷

⁵³ P.H.A.I. 1979, p. 20; <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/80680>

⁵⁴ Vroeger beperkte de benaming Markt zich enkel tot het driehoekige plein en werd de zuidoostelijke uitloper, die momenteel ook als Markt gekend is, bij de Oudestraat gerekend.

⁵⁵ Diriken 1992, p. 23.

⁵⁶ Stinissen 1997, p. 61.

⁵⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/80679>

Afb. 39: Pomp op de Markt (Bron: Drees 1986, p. 16).

Een prentkaart van begin 20ste eeuw toont de oorspronkelijke nauwe doorgang tussen het stadhuis en de westzijde van de Markt (Afb. 28). Rond W.O. I. werd het zich daar bevindende hoekhuis afgebroken, om een veiliger doorgang te verzekeren naast het tramspoor.⁵⁸

In 1995 werd het plein volledig heraangelegd en met linden verfraaid. Eigentijdse fonteinën herinneren aan de oude drinkpoelen.

De Sint-Jobskapel

Afb. 40 en 41: De Sint-Jobskapel (Bron: Gerits 1989, p. 176).

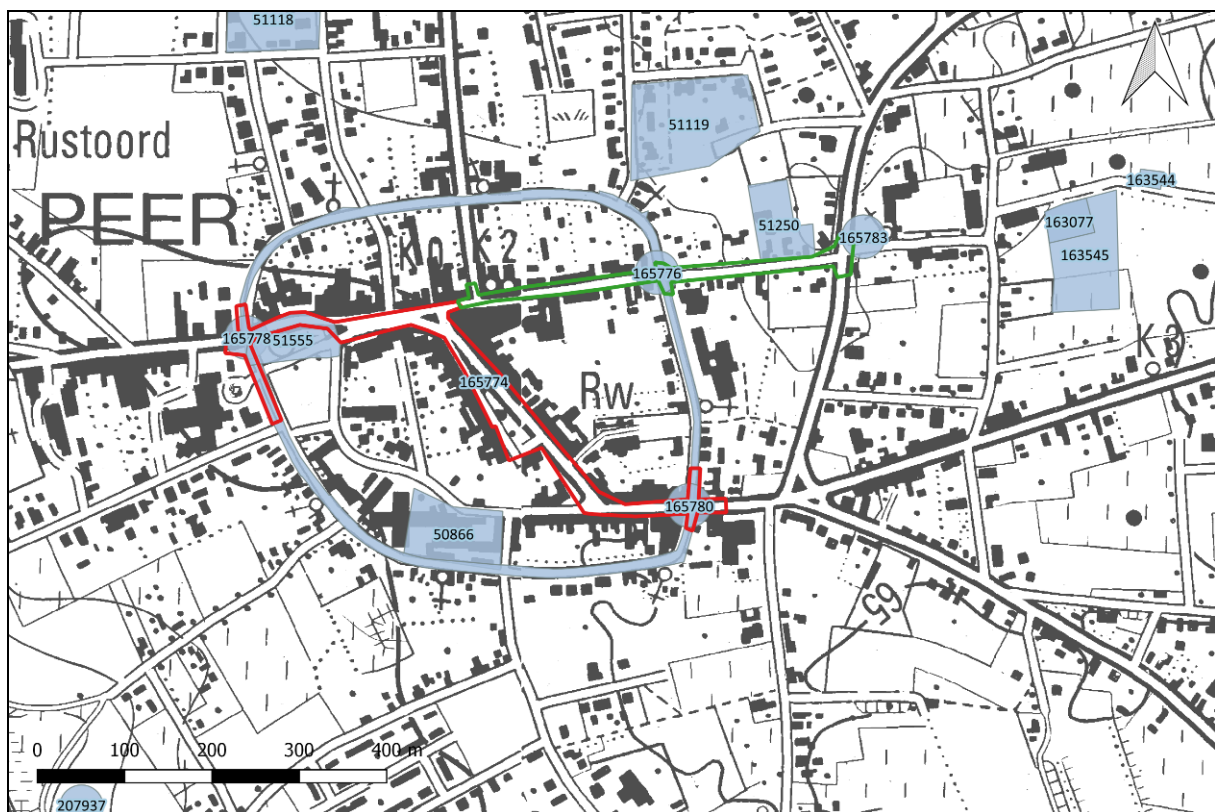
⁵⁸ P.H.A.I. 1979, p. 24; <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/111500>

Op het grondgebied van Peer bevonden zich eertijds verschillende devotiekapellen. Zo was er de drukbezochte Sint-Jobskapel, die zich bevond ten oosten van de Nieuwpoort, aan de kruising van de huidige Collegelaan en Molenstraat. Deze kapel bestond reeds in 1685.⁵⁹ Op 13 juni 1713 richtte de burgemeester van Peer een verzoekschrift tot de heer van Peer, graaf Albrecht van Arberg, om de kapel te vergroten omwille van de grote toeloop van bedevaarders elke vrijdag. Reeds in 1714 was deze kapel klaar. In 1972 werd de kapel gesloopt om plaats te maken voor de Sint-Jobstraat.⁶⁰

2.4 Archeologische resten in en rondom het onderzoeksgebied

2.4.1 Het stadscentrum en de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied

Uit het stadscentrum van Peer is weinig archeologische informatie in de Centraal Archeologische Inventaris bekend (Afb. 42). Wel werden in de omgeving meerdere vondsten gedaan die een langdurige bewoning in het gebied aantonen, gaande van de Steentijd tot de Middeleeuwen.

Afb. 42: Topografische kaart met aanduiding van de archeologische vindplaatsen zoals opgenomen in de CAI (Bron: CAI/QGIS)

250 m ten noorden van het stadscentrum van Peer werd een halve gepolijste bijl uit het midden-neolithicum aangetroffen (CAI 51118⁶¹). Ook net ten noordoosten van het stadscentrum werd een bijl uit de steentijd aangetroffen (CAI 51119)⁶². Meer gegevens hierover ontbreken echter.

Aan de Albertus Moretuslaan, 260 m ten oosten van de kruising van de Collegelaan met de Molenstraat, werden bij twee archeologische vooronderzoeken⁶³ clusters van sporen aangetroffen die in de late bronstijd, ijzertijd en volle middeleeuwen gedateerd werden (CAI 163077 en CAI 163545). Er werd ook een grote kuil

⁵⁹ Gerits 1989, p. 176-177.

⁶⁰ Stinissen 1998, p. 288-289.

⁶¹ Mogelijk idem aan CAI 60050

⁶² Mogelijk idem aan CAI 51478

⁶³ Smeets ea. 2013; en Klerkx ea. 2012.

aangeduid die tijdens het vooronderzoek geïnterpreteerd werd als restant van een vermoedelijke waterkuil. Uit het archeologisch onderzoek⁶⁴ dat hierop volgde bleek echter dat het geen waterput was.

Een zeldzaam archeologisch onderzoek in hartje Peer vond in 2002 plaats in de decanale Sint-Trudokerk (**CAI 51555**).⁶⁵ Bij dit onderzoek konden voor de St. Trudokerk vier grote bouwfasen vastgesteld worden: een pre-romaanse, een romaanse, een gotische en neogotische kerk geven een evolutie weer vanaf de 10de eeuw tot zijn huidige vorm.

Bij de opgravingen werd het mogelijk om een redelijk volledige plattegrond te reconstrueren van de eerste stenen kerk (*Afb. 43, I*). Het gaat om een zaalkerkje met apsis met een lengte van ca. 16 m en een breedte van ca. 8 m. Op basis van de gebruikte materialen (natuurstenen en grote en kleine maaskeien) en de bouwwijze werd deze kerk als pre-Romaans beschouwd en werd ze op van gelijkenissen in de 10de of 11de eeuw gedateerd. Mogelijk werd deze kerk door een afwateringsgreppel op ca. 3 m van de buitenmuur omgeven die basis van aardewerk in de 10de-11de eeuw gedateerd werd. Aangezien deze greppel slechts over een korte afstand kon geregistreerd worden, blijft deze interpretatie eerder voorzichtig. Deze pre-Romaanse kerk werd afgebroken tot de funderingen, die herbruikt werden bij de bouw van de Romaanse kerk (*Afb. 43, II*). De breedte van de kerk werd behouden, het schip werd in oostelijke richting met 1 m verlengd. Aan de oostzijde bouwde men bovendien een dwarsbeuk met een, vermoedelijk, absidevormig koor. Aan de westzijde werd een toren toegevoegd. Op deze manier ontstond een kerk van het kruiskerktype.

De bouw van de gotische kerk gebeurde in verschillende fasen. Op basis van de stratigrafie van de muren konden hierin drie grote bouwfasen onderscheiden worden. De eerste gotische verbouwing (*Afb. 43, III*) is de aanbouw van de zuidelijke zijbeuk. Deze aanbouw kan al voor 1422 gesitueerd worden aangezien het transept (dat in de historische bronnen gebouwd werd in 1422) deels over de fundering van de zijbeuk gelegen is. Voor deze aanbouw werd de zuidelijke romaanse buitenmuur afgebroken en vervangen door zuilen. Ook aan de noordzijde werden zuilen geplaatst, maar aan deze zijde voor de Romaanse muur. Mogelijk tegelijk met de bouw van de zijbeuk, startte men met de bouw van de toren.

De tweede gotische verbouwing dateert van 1422 (*Afb. 43, IV*) met de bouw van het gotische transept en waarschijnlijk ook het koor. Bij de derde grote gotische verbouwing (*Afb. 43, V*) breidde men de kerk uit met een noordelijke zijbeuk. De Romaanse buitenmuur werd afgebroken en de gotische transeptmuur werd opengewerkt naar de zijbeuk. Bij deze verbouwing werd vermoedelijk ook de romaanse toren afgebroken en werden het schip en de gotische toren met elkaar verbonden.⁶⁶ De gotische kerk was tot dan enkel toegankelijk langs de toren. In 1703 kreeg de kerk ter hoogte van de tweede travee een zuidelijk portaal (*Afb. 43, VI*).⁶⁷

De gotische kerk verkeerde op het einde van de 19de eeuw in zo'n slechte staat dat beslist werd het schip volledig af te breken en te vervangen door een nieuw schip in neogotische stijl (*Afb. 43, VIII*). De toren, het transept, het koor en de sacristieën bleven behouden.⁶⁸

Uit de Late middeleeuwen zijn meerdere CAI-locaties gekend. **CAI 51250**, gelegen aan de Collegelaan, geeft de locatie van de burcht weer. De vroegere stadsomwalling wordt aangeduid als **CAI 165774**. Ook de drie stadspoorten zijn in de CAI geïnventariseerd: de Kerkepoort of Wijchmaalse poort (**CAI 165778**), De Oude Poort (**CAI 165780**) en de Nieuwe Poort of Brogelpoort (**CAI 165776**). Aan de binnenzijde van de wal situeert zich in het zuiden van de stad het Sint-Agnesklooster (**CAI 50866**), dat mogelijk ca. 1430 gesticht werd. Het nog bestaande klooster dateert uit 1698 en wordt als school ingenomen.

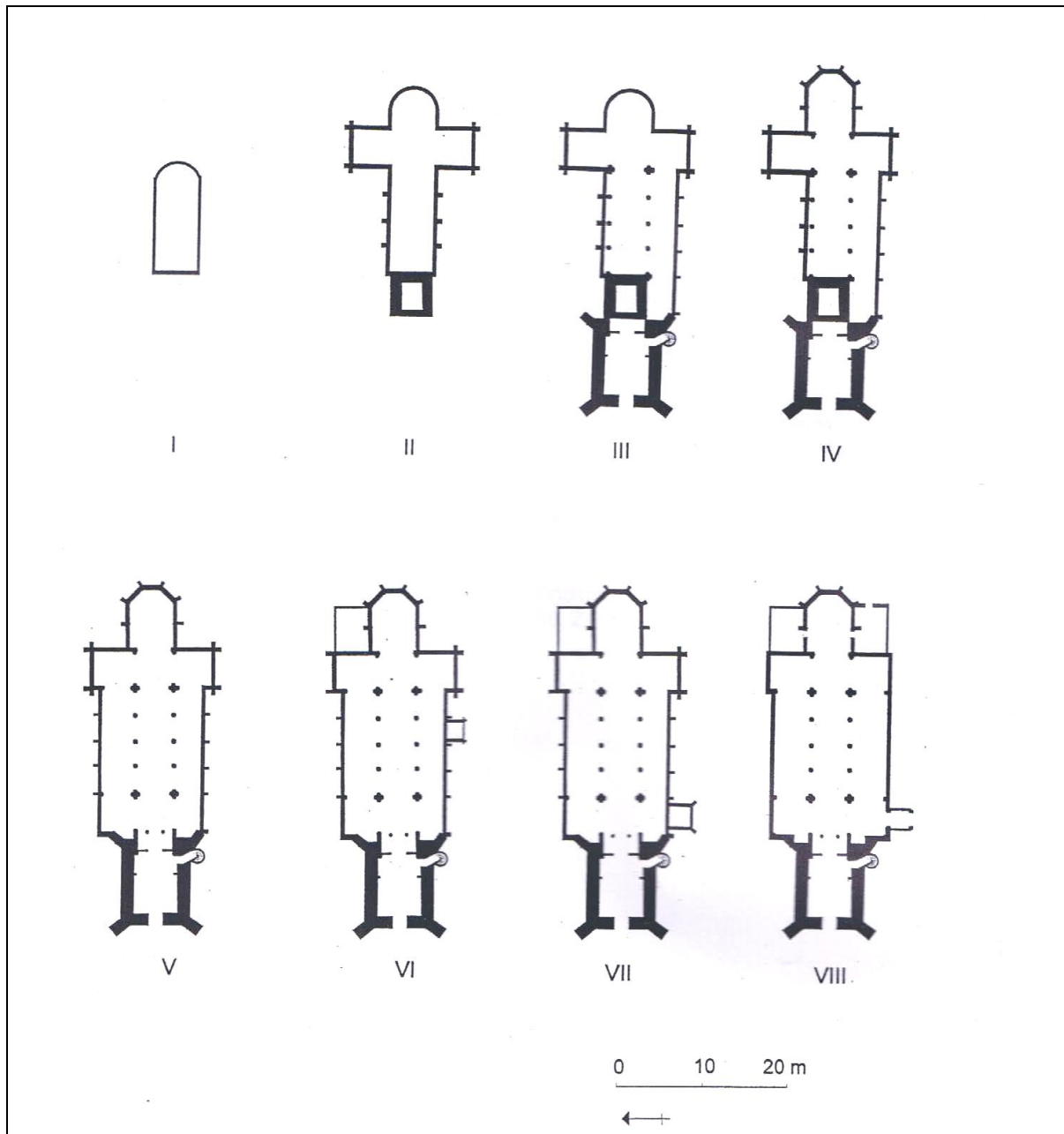
⁶⁴ Steegmans ea. 2013, p. 179.

⁶⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/cai/zone/140052>.

⁶⁶ Schurmans 2002, p. 9-11.

⁶⁷ Kwanten 20004, p. 161.

⁶⁸ Schurmans 2002, p. 11.

Afb. 43: Evolutie van de Sint-Trudokerk volgens de gegevens van het archeologisch onderzoek: I. eerste stenen kerk (10de-11de eeuw); II. Romaanse kerk (ca. 1070), III. Eerste gotische bouwphase (einde 14de – begin 15de eeuw); IV. Tweede gotische bouwphase (1422); V. Derde gotische bouwphase (einde 15de eeuw?); VI. Eerste bouwphase van het zuidportaal ter hoogte van de 2de travee (1703); VII. Aanbouw zuidportaal ter hoogte van de 5de travee (einde 18de eeuw?); VIII. Neogotische verbouwing (1895-1896) (Bron: Schurmans 2002).

2.4.2 De ruime omgeving van het onderzoeksgebied

Een midden-paleolithische moustierspits in silex werd aangetroffen aan de bovenloop van de Dommel te Linde (CAI 50362). Een tweede Moustierspits werd enkele kilometers stroomopwaarts aangetroffen ten opzichte van CAI 50362 (CAI 50363).

Verder werden wat verspreide paleolithische (oa. een vuistbijl) en neolithische artefacten (oa. fragmenten van gepolijste bijlen en pijlpunten) over het hele grondgebied van Peer gerecupereerd⁶⁹.

⁶⁹ CAI 706246, CAI 152890, CAI 700355, CAI 700616, CAI 158704, CAI 50364, CAI 51097, CAI 155210 en CAI 51246

Uit de bronstijd/vroege ijzertijd dateert een ensemble van vijf grafheuvels in Molhem⁷⁰ (CAI 50028⁷¹) en andere urnengrafvelden te Maarlo (CAI 51245), Kloosterbos (CAI 60049), Heihuiskens (CAI 60051), Kamperden (CAI 60041), Kievelden (CAI 50156), Bolt (CAI 51436) en te Wijchmaal (CAI 60048, CAI 60046, CAI 50350 en CAI 155211). Uit dezelfde periode dateren ook de restanten van *celtic fields* (o.a. Kampert, Maarlo, Sint-Jozefwijk, Bosschellerheide, Waert Bos, Broekkant, Broekheide, Riet, De Bosschen, Golderheide, Stevensweg, Diesterbaan, Kaperden, Aan huis Bampt, Gebbels Bosch) en één nederzetting (CAI 700355).⁷²

Uit de Romeinse periode zijn wat verspreide vondsten gekend o.a. scherven en munten.⁷³ In de Wittert werd een Romeinse muntschat ontdekt (CAI 51340).⁷⁴

2.5 Gekende verstoringen

Bij het Kabel- en Leidingen Informatie Portaal (KLIP) werd informatie opgevraagd over de in het plangebied aanwezige nutsleidingen. Verder werden voor het onderzoekstracé Nieuwstraat-Collegelaan de plannen van de bestaande toestand bekomen via de stad Peer. Ook de informatie die via het rapport van Condor⁷⁵ bekend was, werd gebruikt. In het archief van de Technische Dienst van de stad werd tenslotte, bijkomende informatie gevonden over de heraanleg van de straten in het centrum (1992-1994) en de aanleg van nutsleidingen. De relevante plannen zijn gebundeld in *bijlage 4*.

2.5.1 Het onderzoekstracé Kerkstraat-Markt-Oudestraat (*Bijlage 4*)

Dit tracé werd in de loop der jaren meermaals heraangelegd. Belangrijk hierbij te vermelden is de heraanleg in 1992-1994 waarbij het centrum van de stad – met inbegrip van de Kerkstraat, de Markt en de Oudestraat – heraangelegd werd.

Riolering: De riolering werd bij de heraanleg van het centrum vernieuwd en/of de bestaande riolering werd opgevuld. Deze riolering (diam. ca. 50 cm) bevindt zich langs de zijanten van de weg en werd op een diepte van 2 tot ca. 3 m aangelegd. Gezien deze diepte zal de verstoring in de breedte vermoedelijk een 2-tal meter bedragen. Plaatselijk zullen er ook verstoringen geweest zijn voor de huisaansluitingen. Deze verstoringen zullen evenwel minder omvangrijk geweest zijn. Het wegdek werd over het ganse tracé van kasseien voorzien, die zonder fundering werden gelegd.⁷⁶

Naast de verstoringen door de riolering zijn er ook werken geweest bij de aanleg van de andere nutsleidingen (elektriciteit, water, telekabel, gas, ...). De precieze ligging hiervan is via KLIP gekend. In de volgende paragraaf wordt een korte beschrijving gegeven van deze leidingen.

Infrax:

Elektriciteit: Leidingen zijn aanwezig over het ganse onderzoekstracé. Zowel langs de Kerkstraat, Markt als Oudestraat bevinden zich meerdere leidingen (oa. laagspanning, openbare verlichting) langs beide zijden van de weg. Deze leidingen kruisen meermaals de straat, onder meer ter hoogte van de Kerkstraat 12, Markt 11-12, Markt 35-36, Markt 38-41 en aan de Kerkstraat in het noorden, oosten, westen en zuiden van het kruispunt met de Noordervest-Zuidervest. Ter hoogte van het kruispunt met de Oudestraat dwarst een leiding het kruispunt in het noorden, oosten en zuiden. Op het middenplein van de Markt is een leiding aanwezig die aansluiting maakt met de kiosk.

⁷⁰ Volgens Claassen gat het om een herbruik van grafheuvels uit het neolithicum.

⁷¹ Mogelijk idem aan CAI 50029

⁷² CAI 700316, CAI 700128, CAI 700290, CAI 700156, CAI 700346, CAI 700169, CAI 700008, CAI 700174, CAI 700218, CAI 700288, CAI 209355, CAI 700139, CAI 700287, CAI 700336, CAI 209354, CAI 700131, CAI 700289, CAI 700303, CAI 700311, CAI 700314, CAI 700315, CAI 700313, CAI 700318, CAI 700278, CAI 700399, CAI 700299

⁷³ CAI 700355, CAI 52399, CAI 52406, CAI 60040, CAI 166078, CAI 154548, CAI 155212, CAI 158544, CAI 208459, CAI 208833, CAI 52900, CAI 52383, CAI 152891, CAI 52380, CAI 60047, CAI 155213, CAI 208253, CAI 50156, CAI 163848, CAI 209190, CAI 52399, CAI 208834

⁷⁴ <https://inventaris.onroerendergoed.be/cai/zone/140052>.

⁷⁵ Zie Simons ea. 2015, p. 7-9.

⁷⁶ Mondelinge bron Marijke Wouters (Technische Dienst Stad Peer).

Gas LD: Meerdere leidingen zijn aanwezig langs beide zijden van de wegen. Deze leidingen dwarsen de wegen ter hoogte van de Kerkstraat 9-11, Markt 5 en Markt 47. De leiding dwarst het kruispunt Kerkstraat-Noordervest/Zuidervest in het westen. De leiding dwarst het kruispunt Oudestraat-Noordervest/Zuidervest in het noorden en zuiden.

Telekabel: Aanwezig langs beide zijden van de Kerkstraat, Markt en Oudestraat. Ter hoogte van de Markt 9-11 dwarst deze leiding het marktplein. De leiding dwarst het kruispunt Kerkstraat-Noordervest/Zuidervest in het westen. De leiding dwarst het kruispunt Oudestraat-Noordervest/Zuidervest in het noorden en zuiden.

De Watergroep:

Een ondergrondse waterleiding (diam. 80 mm) is aanwezig aan de noordelijke zijde van de Kerkstraat. Vanaf de kruising met de Kloosterstraat situeert zich ook een tweede leiding langs de zuidelijke zijde van de straat. Ter hoogte van de Kerkstraat 12 dwarst deze leiding de straat. Ook langs de Markt loopt langs beide zijden een waterleiding. De leiding dwarst het marktplein ter hoogte van de huisnummers 13 en 14.

Proximus:

Een leiding kruist enkele malen het kruispunt tussen de Kerkstraat en de Noordervest/Zuidervest. Verder loopt de leiding op een afstand van ca. 1 tot 2 m langs de noordelijke gevelrij van de Kerkstraat. Ook langsheen de zijde van de kerk is een kabel aanwezig. Aan de kruising met de Kloosterstraat dwarst deze leiding de Kerkstraat en lopen twee leidingen langs de noordelijke gevelrij. Een derde leiding situeert zich verder langs de zuidelijke gevelrij. Aan de kruising met de Nieuwstraat en de Markt dwarsen enkele leidingen de straat (thv Kerkstraat 8, Markt 2 en ten oosten van het oude stadhuis). Op de Markt lopen enkele leidingen op een afstand van ca. 1 tot 2 m langs beide gevelpartijen. Deze leidingen lopen langs de Oudestraat verder door en kruisen ter hoogte van het kruispunt met de Noordervest/Zuidervest het kruispunt langs alle zijden.

2.5.2 Het onderzoekstracé Nieuwstraat-Collegelaan (Bijlage 4)

Op dit tracé is reeds een **oude riolering** met een diameter van ca. 40 cm aanwezig die aan de Nieuwstraat aan weerszijden van de weg onder de betontegels ligt. Op de kruising met de Noordervest steekt de riolering op drie plaatsen (ten westen, zuiden en oosten) de kruising over. Aan de Collegelaan bevindt de bestaande riolering zich grotendeels aan de noordelijke zijde. Een deel bevindt zich ook op het voetpad in het zuidelijke deel van de straat. Deze leiding steekt ter hoogte van de Collegelaan 10 de weg over. In het oosten, ter hoogte van de kruising van de Molenstraat en Sint-Jobsstraat, maakt de leiding aansluiting met de riolering in de Molenstraat en de Sint-Jobstraat.

In de volgende paragraaf wordt een korte beschrijving gegeven van de overige leidingen.

Infrax:

Elektriciteit: Leidingen zijn aanwezig over het ganse onderzoekstracé. Langs de Nieuwstraat, Collegelaan en Scherpe-Steenstraat bevinden zich meerdere leidingen (oa. laagspanning, openbare verlichting) langs beide zijden van de weg. Deze leidingen kruisen meermaals de weg, onder meer ter hoogte van het kruispunt met de Scherpe-Steenstraat (in het westen en het noorden), in het westen, noorden en oosten van de kruising met de Noordervest, ter hoogte van de Collegelaan 4 en 12 en ten noorden van de kruising met de Molenstraat. Een hoogspanningsleiding loopt vanaf het oude stadhuis in noordelijke en oostelijke richting langs de noordelijke en westelijke zijde van de Nieuwstraat en de Scherpe-Steenstraat.

Telekabel: Meerdere leidingen zijn aanwezig langs beide zijden van de wegen. Deze leidingen dwarsen de wegen bovendien ter hoogte van de Nieuwstraat 5-9, aan het kruispunt met de Scherpe-Steenstraat (noorden en westen), ter hoogte van de Nieuwstraat 38, over het kruispunt met de Noordervest (dwars en in het zuiden), ter hoogte van de Collegelaan 16 en aan het kruispunt met de Molenstraat (oosten en westen).

Gas LD: Leidingen zijn aanwezig langs beide zijden van de wegen. Deze leidingen dwarsen de wegen bovendien ter hoogte van het kruispunt met de Scherpe-Steenstraat (in het noorden en oosten), ter hoogte van de

Nieuwstraat 27-29, ter hoogte van het kruispunt met de Noordervest (in het noorden en westen), ter hoogte van de Collegelaan 18 en ten zuiden van het kruispunt met de Molenstraat.

De Watergroep:

Een ondergrondse waterleiding (diam. 80 mm) is aanwezig aan de noordelijke en zuidelijke zijde van de Nieuwstraat en de Collegelaan. In de Scherpe-Steenstraat situeert een leiding zich in het westelijke deel van de straat. De leiding dwarst de straat ter hoogte van de Nieuwstraat 5-9 en in het noorden van het kruispunt met de Scherpe-Steenstraat. Aan de kruising met de Noordervest dwarst de leiding het kruispunt in het noorden en oosten.

Proximus:

Enkele leidingen zijn aanwezig langs de noordelijke en zuidelijke zijde van de Nieuwstraat. Ook langs de oostelijke en westelijke gevelrij van de Scherpe-Steenstraat bevinden zich enkele leidingen. Ter hoogte van de kruising van deze wegen dwarsen deze leidingen de straat in het noorden en westen van het kruispunt. Het kruispunt met de Noordervest wordt zowel in het noorden, westen als zuiden gekruist. Ook langs de Collegelaan zijn enkele leidingen aanwezig in het noordelijke en zuidelijke deel van de weg. Een leiding dwarst de weg ter hoogte van de Collegelaan. Een andere leiding dwarst het kruispunt met de Molenstraat in NW-ZO richting.

Een **militaire ondergrondse telefoonkabel** zou zich ook ter hoogte van de Noordervest en Collegelaan bevinden. Meer informatie over de juiste diepte zijn niet gekend.

2.6 Voorziene werken

2.6.1 Het onderzoekstracé Kerkstraat-Markt-Oudestraat

Over het ganse **tracé van de Kerkstraat tot de Oudestraat** liggen momenteel kasseien. Het is in de toekomst ook de bedoeling om deze op te breken. Een betonverharding zal hier voorzien worden. Hierbij is een versterking voorzien van ca. 50 cm.⁷⁷

2.6.2 Het onderzoekstracé Nieuwstraat-Collegelaan

In de nabije toekomst wenst de opdrachtgever om een gescheiden rioleringsstelsel aan te leggen in **de Nieuwstraat, de Collegelaan en kleine delen van de Scherpe-Steenstraat en de Noordervest**. De nieuwe riolering komt in de straat te liggen dmv ca. 2m brede sleuven, op ca. 1,6 - 2,5 m diepte. Daarbij zal voor de regenwaterafvoer een buis worden gebruikt van 40 cm diameter voor de Nieuwstraat en het noordelijke deel van de Noordervest. De regenwaterafvoer aan de Collegelaan heeft een diameter van 70 cm. De aanlegdiepte van de leiding varieert van 2,20 m in het meest westelijke punt, tot 1,80 m ter hoogte van het kruispunt met de Noordervest. Vervolgens neemt de diepte toe tot 2 m in het meest oostelijke punt. De afvalafvoer zal plaats vinden in een rioolbuis met een diameter van 40 cm in de Nieuwstraat en de Noordervest. De diameter aan de Collegelaan bedraagt 60 cm, tot 70 cm wanneer de riolering afbuigt richting de Molenstraat. De aanlegdiepte van de buis varieert van 2,80 m bij het meest westelijke deel van de Nieuwstraat tot 2,50 m bij de kruising met de Noordervest en tot 2,40 m ter hoogte van de kruising met de Molenstraat. Voor de heraanleg van de wegenis zal er ca. 45 cm worden afgegraven. Verspreid in het straatbeeld worden er bomen geplaatst in plantvakken van 1,5 x 1,5 x 1m.

⁷⁷ Mondelinge bron Marijke Wouters (Technische Dienst Stad Peer)

2.7 Onderzoeksvragen

Tijdens de **bureaustudie** moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens in het projectgebied? Welke info is er te vinden over de ontwikkelingen op het terrein sinds de middeleeuwen?

Uit het stadscentrum van Peer is weinig archeologische informatie in de Centraal Archeologische Inventaris bekend. Wel werden in de omgeving meerdere vondsten gedaan die een langdurige bewoning in het gebied aantonen, gaande van de steentijd tot de middeleeuwen.

250 m ten noorden van het stadscentrum van Peer werd een halve gepolijste bijl uit het midden-neolithicum aangetroffen (CAI 51118). Ook net ten noordoosten van het stadscentrum werd een bijl uit de steentijd aangetroffen (CAI 51119). Aan de Albertus Moretuslaan, 260 m ten oosten van de kruising van de Collegelaan met de Molenstraat, werden bij twee archeologische vooronderzoeken clusters van sporen aangetroffen die in de late bronstijd, ijzertijd en volle middeleeuwen gedateerd werden (CAI 163077 en CAI 163545).

Een zeldzaam archeologisch onderzoek in hartje Peer vond in 2002 plaats in de decanale Sint-Trudokerk (CAI 51555). Bij dit onderzoek konden voor de St. Trudokerk vier grote bouwfases vastgesteld worden: een pre-romaanse, een romaanse, een gotische en neogotische kerk geven een evolutie weer vanaf de 10de eeuw tot zijn huidige vorm. Uit de late middeleeuwen zijn meerdere CAI-locaties gekend. CAI 51250, gelegen aan de Collegelaan, geeft de locatie van de burcht weer. De vroegere stadsomwalling wordt aangeduid als CAI 165774. Ook de drie stadspoorten zijn in de CAI geïnventariseerd: de Kerkepoort of Wijchmaalse poort (CAI 165778), De Oude Poort (CAI 165780) en de Nieuwe Poort of Brogelpoort (CAI 165776).

Ook in de ruimere omgeving werden meerdere vondsten gerecupereerd, die een bewoning aantonen vanaf het paleolithicum tot de Romeinse tijd.

In het testament van Sint-Willebrord (725) duikt de naam Peer voor de eerste maal op als *Pedero*. Deze naam Peer zou volgens meerdere auteurs teruggaan op het Latijnse *Pirgus* en het Oud-Franse *pierge*: 'verharde weg'. Ten noordwesten van Peer, langs het gehucht De Winner onder Eksel, liep immers de oude Diesterse baan, langs waar kooplieden van Noord-Brabant hun kudde schapen naar de markten van Diest en Leuven voerden.

Peer was waarschijnlijk in de vroege middeleeuwen het centrum van een groot Frankisch domein, zeer waarschijnlijk van de Pippini. De vorm van het driehoekige, langgerekte marktplein doet vermoeden dat het terrein gebruikt werd als vesting van Frankische en Merovingische veetelers. Peer is op deze manier vermoedelijk ontstaan in de 5de/6de eeuw als een agrarisch centrum van enkele Germaanse families aan de bovenloop van de Dommel. Het Frankische domein ging in de 8ste eeuw als een vrome schenking over naar de abdij van Sint-Truiden. De graven van Loon, die voogden waren over de Kempense abdijgoederen, palmden het domein en de heerlijke rechten na verloop van tijd in, zodat Peer een Loonse heerlijkheid werd. Waarschijnlijk was het domein van Peer reeds in de 13de eeuw in het bezit van de Loonse graven.

Ondanks het feit dat Peer in de 14de tot de 16de eeuw enig belang had als regionaal marktcentrum van wol- en lakennijverheid verviel het stadje in de 16de-17de eeuw tot een gewoon dorp, waar landbouw de hoofdbezigheid was. De talrijke stadsboerderijen, die in de 17de-18de eeuw in het stadscentrum werden opgericht, zijn daarvan een sprekend bewijs. Het afremmen van de economische opgang van Peer moet zeker in verband worden gebracht met opeenvolgende militaire bezettingen en verwoestingen, o.a. in 1483, 1599, 1648 en 1654.

Het stratenpatroon en de vorm van de stad, zoals ze afgebakend was door de omwalling die werd opgericht in de 14de eeuw, veranderde in de loop der tijd nauwelijks. Dit wordt duidelijk op de meer getrouwe stadskaarten, die vanaf de tweede helft van de 18de eeuw opgemaakt werden. Zowel op de Ferrariskaart, de Atlas der Buurtwegen, de Primitieve kadasterkaart alsook de Vandermaelenkaart zijn de huidige Kerkstraat, Markt, Oudestraat, Nieuwstraat en de Collegelaan zichtbaar. De Scherpe-Steenstraat, die deel uitmaakt van de in 1855-1858 aangelegde steenweg naar Achel, is nog niet aangeduid. Dit is wel het geval op de topografische kaart van 1873.

Wat was de ligging, de bouwgeschiedenis, de aard en het voorkomen (uitzicht) van de oude stadswallen, grachten en poorten?

Op 9 februari 1367 gaf Everard van de Marck samen met zijn echtgenote Maria van Loon, vermoedelijk om strategische redenen, bevel om Peer van een gracht, poorten en andere versterkingen te voorzien. Hierdoor moet Peer in de tweede helft van de 14de eeuw met stadsvesten omgeven zijn. Vanaf het einde van de 15de eeuw is in de geschreven bronnen geregeld sprake van de *stadtwallen*, de *graeff*, de *stadt graeve*, en de *stadt vesten*.

Over het uitzicht van de vesten is weinig bekend. De stadsvest werd verkregen door het uitgraven en ophopen van aarde. Aldus ontstond een dubbele omheining met een watergracht en een aarden wal. De breedte en diepte van de gracht en de hoogte van de wal zijn niet bekend. Waarschijnlijk was op de stadswal een muur aangebracht. Aanvankelijk was het omwalde stadscentrum toegankelijk langs twee poorten: de Kerkepoort, aan de kerk, in de richting Wijchmaal, en de Oude Poort (Aldepoort) op het einde van de Oudestraat, in de richting Bree. De Nieuwe Poort (Nauweporte), aan de Nieuwstraat, in de richting van Grote-Brogel, is gezien haar naam van latere datum. Toch bestond ook deze poort al in het begin van de 16de eeuw. Mogelijk werd deze derde stadspoort gebouwd toen de burcht niet meer bewoond was en de stad aan de zuidflank extra beveiligd diende te worden.

De stadsmuur werd in 1702 grotendeels neergehaald door de geallieerde troepen. Uit burgemeester-rekeningen van het begin van de 18de eeuw blijkt dat stenen van de muur verkocht werden. Toch bleven de wallen deels bewaard tot het begin van de 19de eeuw, toen alle resten gesloopt werden. Ook de drie stadspoorten werden omstreeks 1820 gesloopt. Op 8 november 1843 besliste de gemeente om van haar schulden af te geraken door de vesten te dempen en de gronden te verhuren of verkopen.

De oude, 1700 m lange vest is nog goed zichtbaar in het ellipsvormige tracé rond de historische stadskern van Peer en is thans de ringweg, die verdeeld is in de Noordervest en de Zuidervest.

Welke info is er nog te vinden over de voormalige kerk – en kerkhoffases? Wat was de afbakening van het kerkhof doorheen de tijd? Wat is de ouderdom van het kerkhof? Tot wanneer bleef het kerkhof in gebruik? Werde het kerkhof geruimd?

Een zeldzaam archeologisch onderzoek in hartje Peer vond in 2002 plaats in de decanale Sint-Trudokerk (CAI 51555). Bij dit onderzoek konden voor de St. Trudokerk vier grote bouwfasen vastgesteld worden: een pre-romaanse (10-11de eeuwen), een romaanse (ca. 1070), een gotische (einde 14de-einde 15de eeuw) en neogotische kerk (19de eeuw) geven een evolutie weer vanaf de 10de eeuw tot zijn huidige vorm.

De aanwezigheid van een kerkhof met aansluitende kerkhofmuur die zich rondom de kerk uitstreckte, wordt in verschillende bronnen bevestigd. Zo werden overledenen begraven in en rondom de kerk, op een ommuurd kerkhof. Dit was vermoedelijk het geval vanaf het begin van de kerk in de 10de-11de eeuw.

Op de historische kaarten wordt de ganse kerk tot het midden van de 19de eeuw omgeven door een kerkhofmuur en kerkhof. Het kerkhof bleef in gebruik tot 13 maart 1871. Op deze datum werd het nieuwe kerkhof op de Weg naar Wijchmaal ingezegend en verdween het oude kerkhof. In 1960 verdween het oude dodenhuisje van het voormalige kerkhof. Of het kerkhof geruimd werd, is momenteel niet geweten.

Hoe verliep het ontstaan en het gebruik van de markt doorheen de tijd? Welke info is er nog te vinden over evt voormalige constructies op de markt?

De Markt is een breder driehoekig uitlopende straat die eertijds een dries vormde. De oudste driesnederzettingen ontstonden tijdens de Frankisch-Merovingische tijd, te situeren in de 5de tot de 7de eeuw, waarbij de dries een verzamel- en drenkplaats voor het vee was, vooral tijdens de nacht en dreigend gevaar. De dries in Peer bleef door de eeuwen heen in oppervlakte en omvang bewaard in het huidige stadsbeeld. Tot het midden van de 18de eeuw waren er op dit trechtervormige plein drenkplaatsen en poelen gesitueerd. Dan werden ze om hygiënische redenen gedicht en vervangen door waterpompen. De centrale poel verdween in

1767. Toch blijft tot op heden het agrarisch verleden van het marktplein zichtbaar door de aanwezigheid van diverse schuurpoorten en gerenoveerde stadsboerderijen.

Vanaf het begin van de 16de eeuw en ongetwijfeld reeds vroeger bestond er in Peer een georganiseerd marktwezen. Op het vlak van de ambachtelijke bedrijvigheid moeten naast de lakennijverheid ook de leder- en koperbewerking worden vermeld. Door deze activiteiten groeide het marktplein uit tot een commerciële en sociale ontmoetingsplaats.

Op de Ferrariskaart komt aan de oostzijde van het plein een dubbele bomenrij voor, één enkele rij bevindt zich in de zuidoostelijke uitloper. Op deze kaart is de bebouwing reeds quasi aaneengesloten. Enkel de westzijde van de kant zuidoostelijke uitloper is nog onbebouwd. Op de Atlas van de Buurtwegen is ook deze onbebouwde zone van bebouwing voorzien. Verder zijn op de kaart verschillende waterpompen duidelijk merkbaar.

De huidige gietijzeren pomp met vergulde peer dateert van 1863 en stond eerst aan het stadhuis. Bij de restauratie van het stadhuis in 1902 werd ze naar de Markt verplaatst. Centraal op de Markt bevindt zich een kiosk. De fundering van deze kiosk dateert uit de 19de eeuw. In 194 brandde de kiosk af, waarbij het rieten dak en houtwerk verloren gingen, de huidige bovenbouw dateert van 1949. Tot 1951 werd de kiosk deels door bomen omringd. In 1951 verdwenen samen met deze bomen echter ook de oude bomen die de markt omzoomden. In 1995 werd het plein volledig heraangelegd en met linden verfraaid. Eigentijdse fontein herinneren aan de oude drinkpoelen.

Welke info is er nog te vinden over de voormalige burcht (ontstaan, ontwikkelingen, uitzicht, afbakening, verval, afbraak)?

J.B. Grammaye die tussen 1609 en 1619 in het convent van Peer verbleef, schreef over de burcht van Peer dat deze ouder zou zijn dan de stadsvesten (ca. 1367). Hoewel uitgebreide gegevens over de burcht ontbreken, is geweten dat de burcht bestond uit een woonhuis voor de heer, dat gedeeltelijk door zijn drossaard of schout bewoond en onderhouden werd, en een hoeve met hof, bewoond door en pachter. Het geheel werd omringd door grachten en was toegankelijk via een ophaalbrug. Naast een woonfunctie werd de burcht ook als gevangenis gebruikt.

De meeste gegevens over de burcht verneemt men via de jaarrekeningen van de heerlijkheid waarin gegevens over herstellingen aan de burcht vooral te vinden zijn in de eerste jaren van de 16de eeuw. Hieruit blijkt dat delen van de "borch" waren opgebouwd uit hout, leem en stro, andere waren in steen. Er waren watergrachten aanwezig, een poort, kamers, een kelder, ... Een vergadering van de commissie tegen de drossaard kwam in 1535 bijeen in het klooster wat er op wijst dat de burcht mogelijk in onbruik geraakt was. Dit komt overeen met de beschrijving van J.B. Grammaye, die zegt dat de burcht omstreeks 1600 volledig in puin gelegen zou hebben. De watergrachten zouden wel blijven liggen zijn. Op de oude plannen blijven restanten van de watergrachten zichtbaar tot de topografische kaart van 1873. Kort voor 1900 werd het hele terrein genivelleerd.

Wat zijn de gekende verstoringen (van de huidige verhardingen, riolering, allerhande leidingen, enz)? Hoe diep gaan deze verstoringen en over welke oppervlakte verspreiden ze zich?

Het onderzoekstracé Kerkstraat-Markt-Oudestraat

Dit tracé werd in de loop der jaren meermaals heraangelegd. Belangrijk hierbij te vermelden is de heraanleg in 1992-1994 waarbij het centrum van de stad – met inbegrip van de Kerkstraat, de Markt en de Oudestraat – heraangelegd werd.

Op basis van gegevens van Grontmij en Infrax kan de loop van de huidige riolering in kaart gebracht worden. Bij de wegeniswerken in 1992-1994 werd ook een nieuw rioleringsstelsel aangelegd. Deze riolering (diam. ca. 50 cm) bevindt zich langs de zijkanalen van de weg en werd op een diepte van 2 tot ca. 3 m aangelegd. Gezien deze diepte zal de verstoring in de breedte vermoedelijk een 2-tal meter bedragen. Plaatselijk zullen er ook verstoringen geweest zijn voor de huisaansluitingen. Deze verstoringen zullen evenwel minder omvangrijk

geweest zijn. Het wegdek werd over het ganse tracé van kasseien voorzien, die zonder fundering werden gelegd.

Naast de verstoringen door de riolering zijn er ook werken geweest bij de aanleg van de andere nutsleidingen (elektriciteit, water, telekabel, gas, ...). De precieze ligging hiervan is via KLIP gekend. Deze nutsvoorzieningen liggen doorgaans dicht tegen de gevels van de huizen aan.

Het onderzoekstracé Nieuwstraat-Collegelaan

Ook op dit tracé is reeds een oude riolering met een diameter van ca. 40 cm aanwezig die aan de Nieuwstraat aan weerszijden van de weg onder de betontegels ligt. Op de kruising met de Noordervest steekt de riolering op drie plaatsen (ten westen, zuiden en oosten) de kruising over. Aan de Collegelaan bevindt de bestaande riolering zich grotendeels aan de noordelijke zijde. Een deel bevindt zich ook op het voetpad in het zuidelijke deel van de straat. Deze leiding steekt ter hoogte van de Collegelaan 10 de weg over. In het oosten, ter hoogte van de kruising van de Molenstraat en Sint-Jobsstraat, maakt de leiding aansluiting met de riolering in de Molenstraat en de Sint-Jobstraat.

Ook in deze zone zijn naast de verstoringen door de riolering ook werken geweest bij de aanleg van de andere nutsleidingen (elektriciteit, water, telekabel, gas, ...). Een militaire ondergrondse telefoonkabel zou zich ook ter hoogte van de Noordervest en Collegelaan bevinden. Informatie over de diepte van deze kabel is niet gekend.

In welke mate verstoren de geplande werken archeologisch erfgoed? Tot hoe diep zullen de geplande werken reiken en hoe zal men hierbij te werk gaan?

Het onderzoekstracé Kerkstraat-Markt-Oudestraat

Over het ganse tracé liggen momenteel kasseien. Het is in de toekomst ook de bedoeling om deze op te breken. Een betonverharding zal hier voorzien worden. Hierbij is een verstoring voorzien van ca. 50 cm.

Het onderzoekstracé Nieuwstraat-Collegelaan

In de nabije toekomst wenst de opdrachtgever om een gescheiden rioleringsstelsel aan te leggen in **de Nieuwstraat, de Collegelaan en kleine delen van de Scherpe-Steenstraat en de Noordervest**. De nieuwe riolering komt in de straat te liggen dmv ca. 2m brede sleuven, op ca. 1,6 - 2,5 m diepte. Daarbij zal voor de regenwaterafvoer een buis worden gebruikt van 40 cm diameter voor de Nieuwstraat en het noordelijke deel van de Noordervest. De regenwaterafvoer aan de Collegelaan heeft een diameter van 70 cm. De aanlegdiepte van de leiding varieert van 2,20 m in het meest westelijke punt, tot 1,80 m ter hoogte van het kruispunt met de Noordervest. Vervolgens neemt de diepte toe tot 2 m in het meest oostelijke punt. De afvalafvoer zal plaats vinden in een rioolbuis met een diameter van 40 cm in de Nieuwstraat en de Noordervest. De diameter aan de Collegelaan bedraagt 60 cm, tot 70 cm wanneer de riolering afbuigt richting de Molenstraat. De aanlegdiepte van de buis varieert van 2,80 m bij het meest westelijke deel van de Nieuwstraat tot 2,50 m bij de kruising met de Noordervest en tot 2,40 m ter hoogte van de kruising met de Molenstraat. Voor de heraanleg van de wegenis zal er ca. 45 cm worden afgegraven. Verspreid in het straatbeeld worden er bomen geplaatst in plantvakken van 1,5 x 1,5 x 1m.

Welke verdere onderzoekstappen zijn er nodig? Hoe dient het verder vooronderzoek uitgevoerd te worden om maximale kenniswinst te vergaren (strategie en methodiek)?

Het onderzoekstracé Kerkstraat-Markt-Oudestraat

Voor het gehele tracé is er een hoge verwachting voor sporen uit de vroege middeleeuwen tot nieuwe tijd. Gezien de beperkte graad van afgraving (tot ca. 50 cm onder het maaiveld) wordt aangeraden om over het gehele tracé verschillende proefputten aan te leggen. Zo kan gekeken worden dat het tracé tot op deze diepte reeds afgegraven werd en/of archeologische sporen al dan niet bewaard bleven. Verspreid over het onderzoekstracé worden best meerdere proefputten aangelegd. Deze maken het mogelijk om zones af te

bakenen waar een intensieve archeologische begeleiding van de werken/voorafgaande opgraving noodzakelijk is.

Zou bij de te begeleiden delen alsnog blijken dat de bodem in grote mate verstoord is en er geen sporen meer aanwezig zijn, dan kan alsnog overgeschakeld worden naar een extensieve begeleiding. *Een extensieve archeologische begeleiding* verschilt met de *intensieve begeleiding* in die mate dat slechts op bepaalde momenten binnen de werkzaamheden de werken opgevolgd dienen te worden.

Het onderzoekstracé Nieuwstraat-Collegelaan

Voor dit onderzoekstrajet zijn reeds bijzondere voorschriften gekend. Zie hiervoor de bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische opgraving: Peer, Nieuwstraat. Ter hoogte van de Scherpesteenstraat, Nieuwstraat en Collegelaan worden hiervoor proefputten gemaakt dwars op de straten tot op de moederbodem. Ter hoogte van de Nieuwpoort wordt een vlakdekkend onderzoek uitgevoerd. Indien blijkt dat er archeologische resten aanwezig zijn, worden ze opgegraven tot 10cm onder verstoringsdiepte. De noodzaak tot opgraven wordt bepaald tijdens een evaluatiemoment met Onroerend Erfgoed. Afhankelijk van de resultaten van het proefputtenonderzoek wordt bepaald of de opbraakwerken van de bestaande wegenis en de aanleg van de riolering onder archeologische begeleiding dient te gebeuren.

Welke onderzoeksvragen moeten bijkomend bij het geofysisch onderzoek en de prospectie met ingreep in de bodem beantwoord worden? Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een vervolgonderzoek?

De onderzoeksvragen voor het tracé van de Nieuwstraat-Collegelaan werden reeds opgesteld. Bij een archeologisch vervolgonderzoek in de zone van de Kerkstraat-Markt-Oudestraat dient naast meerdere gelijkaardige onderzoeksvragen speciale aandacht gericht worden op enkele aspecten (oa. het kerkhof, de stadswallen, de markt):

- Welke elementen uit de bureaustudie en het geofysisch onderzoek worden bevestigd/weerlegd door de opgraving?
- Wat is de bodemopbouw en -ontwikkeling? Op welke diepte bevindt zich de natuurlijke bodem?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Bevinden de sporen zich in stratigrafisch verband?
- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Zijn er structuren te herkennen? Wat is hun aard (functioneel, bewaringstoestand), datering, verspreiding en ruimtelijke samenhang?
- Zijn er restanten van middeleeuwse wegen bewaard? Hoe is de weg opgebouwd? Zijn er verschillende fasen te herkennen?
- Zijn er resten van de Oudepoort en Kerkpoort bewaard? Hoe waren deze poort opgebouwd? Zijn er meerdere ruimtes te herkennen? Zijn er restanten van een brug over de stadsgracht? Zijn er meerdere bouwfases te herkennen?
- Werden er resten aangetroffen van overige verdedigingswerken (stadsmuren, wallen of grachten)? Hoe was de opbouw van deze elementen?
- Is er muurwerk bewaard? Zijn er opvallende bouwkundige kenmerken? Zijn er sporen van renovaties of aanpassingen aan het muurwerk?
- Hoeveel verschillende lagen/stratigrafie zijn er te onderscheiden in de coupe(s) op de stadswallen en gracht (grachtvulling, demping)? Hoe zijn die over evt. verschillende coupes heen gelinkt?
- Bevatten deze lagen archeologische vondsten en uit welke periode dateren deze vondsten? Wat is de potentie voor natuurwetenschappelijk onderzoek van deze lagen?
- Met betrekking het kerkhof:
 - o Kunnen er sporen aan een al dan niet aanwezig voormalig kerkhof gekoppeld worden?Indien ja:
 1. Zijn er nog graven aanwezig of werd het kerkhof volledig geruimd?
 2. Wat is de ouderdom van de graven?

3. Wat is de densiteit van de begraafing?

4. Bevinden de graven zich in verschillende stratigrafische niveaus?

- Zijn er resten die aan de geschiedenis en specifieke activiteiten op de markt kunnen gekoppeld worden?
- Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten, wat is de vondstdichtheid en de conserveringsgraad?
- Wat zeggen de aangetroffen vondsten over de welstand, levenswijze, sociale, economische en culturele achtergrond van de bewoners van Peer gedurende hun gebruiksperiode?
- Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site, eventueel ook over de materiële cultuur?
- Welke typologische ontwikkeling maakte het aardewerk door in de aangetroffen fasen? In hoeverre zijn (chrono)typologieën met betrekking tot aardewerk en andere materiaalcategorieën uit aangrenzende regio's toepasbaar? Welke overeenkomsten en welke verschillen zijn aanwijsbaar?
- Was er sprake van herkenbare culturele invloeden en uitwisseling van producten vanuit andere gebieden? En zo ja: van waar en welke invloeden? Zijn er ook aanwijzingen voor de oorzaak van deze culturele invloeden (handel, sociaal, politiek, ...)?
- Is dit door middel van gericht specialistisch onderzoek, bijvoorbeeld onderzoek naar aardewerkbaksels, aan te tonen?
- Welke onderzoeken zijn in de toekomst nog mogelijk en wenselijk, op basis van de uitgevoerde assessment van het vondstenmateriaal? Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Welke conserveringsmaatregelen moeten genomen worden om een goede bewaring en toekomstig onderzoek te garanderen?
- Hoe past de vindplaats binnen het regionale landschap uit deze specifieke periodes? Zijn deze vergelijkbaar met andere soortgelijke vindplaatsen uit dezelfde periodes of wijzen de resultaten op een specifieke functie of specifieke omstandigheden binnen de nederzettingen? Welke overeenkomsten en verschillen bestaan er met gelijkaardige vindplaatsen?
- Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen onze kennis van de site (op basis van het historisch onderzoek) en van de ontwikkeling van de stad Peer algemeen?

Hoe wordt dit verder onderzoek best in de werken ingepast?

De uitvoering van deze archeologische begeleiding volgt best de fasering van de rioleringswerken. Hierover worden voorafgaandelijk afspraken gemaakt met het gemeentebestuur en alle betrokken uitvoerders.

3. HET GEOFYSISCH ONDERZOEK

3.1 Verloop en methodiek

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste bevindingen van het geofysisch onderzoek. In bijlage kan het gehele rapport gevonden worden (zie *bijlage 7*).

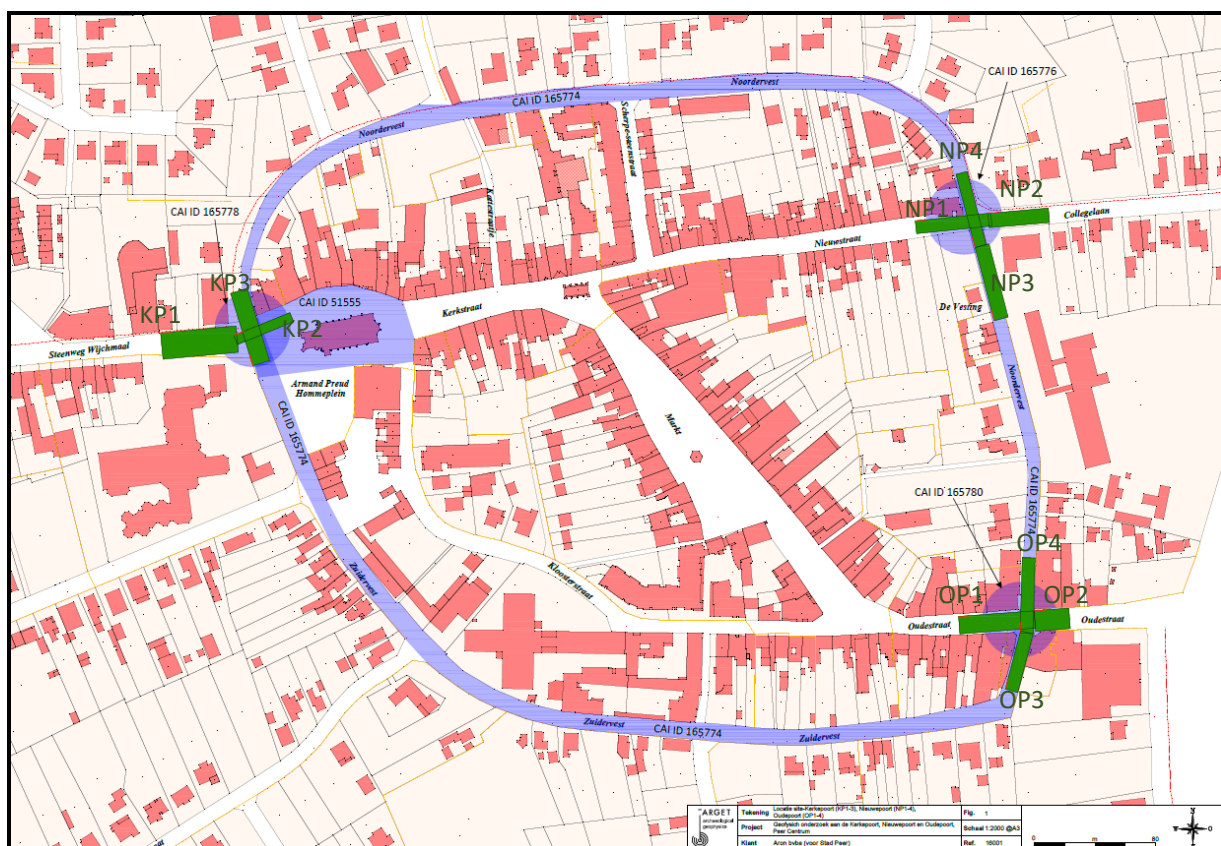
Op 20 januari 2016 werd een startvergadering gehouden waarbij *Lieselotte Jansen* en collega's (Technische Dienst, Stad Peer), *John Nicholls* (Target Archaeological Geophysics), *Annick Arts* (Onroerend Erfgoed) en *Elke Wesemael* (ARON bvba) aanwezig waren. Hierbij werden de definitieve details met betrekking tot het geofysisch onderzoek besproken.

Het geofysisch onderzoek werd tussen 9 en 13 februari 2016 uitgevoerd door John Nicholls (Target Archaeological Geophysics) in opdracht van ARON bvba. Het onderzoek werd opgevolgd door Elke Wesemael (ARON bvba). In maart 2016 werd een rapport van het onderzoek afgeleverd (TAG rapport 2016/01).

Het onderzoek vond plaats ter hoogte van de locaties van de historische poortgebouwen, met name aan de Kerkpoort (KP), Nieuwpoort (NP) en Oudepoort (OP).

Het geofysisch onderzoek werd uitgevoerd door middel van een GSSI grondradar met dubbele frequentie voor gelijktijdig onderzoek op twee verschillende dieptebereiken (0-1,5 m en 0-3,5 m). Het betreft respectievelijk een gebruik van een 800 en 300 MHz-antennes.

De positiebepaling voor het onderzoeksgrid werd uitgevoerd met een Leica RTK GPS en total station in het Belgische Lambert 72-coördinatiesysteem. De nauwkeurigheid van de GPS-coördinaten is <10cm horizontaal en verticaal.

Afb. 44: overzicht van de onderzochte zones (groen) en aanduiding van de gekende CAI locaties (blauw).

3.2. Resultaten

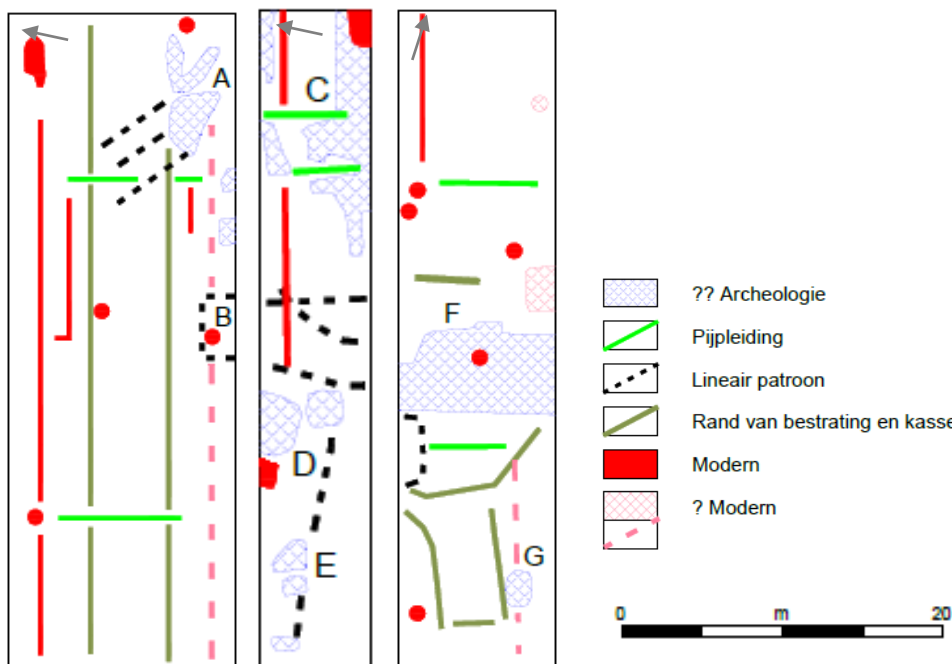
3.2.1. Kerkpoort (KP1-3)

Uit het onderzoek in **KP1** (Afb. 45) blijken geen responsen van duidelijke archeologische aard. Vaag afgetekende reflecties (**A**) in het zuidoosten kunnen van belang zijn en verwijzen mogelijk naar de overblijfselen die bij de Kerkpoort (CAI ID 165778) en/of stadsomwalling (CAI ID 165774) horen. Dat blijkt vooral uit de resultaten van ca. 40-80cm onder het bodemoppervlak. Door de smalle afmetingen van het terrein (<18m in de breedte) en interferentie van moderne bronnen blijft de archeologische interpretatie voor anomalie A onzeker.

Een zwakke rechtlijnige trend (**B**) in de zuidelijke hoek van KP1 duidt op een mogelijke kelder of kolenschacht van een bestaand gebouw.

De resultaten van KP1 duiden op een grote hoeveelheid responsen ten gevolge van moderne pijpleidingen en rioleringsbuizen. Uit het onderzoek blijken ook de verschillen die het gevolg zijn van kasseien, tegels en asfalt op het oppervlak.

Sterke reflecties van de radarpuls zijn zichtbaar in het noordoosten (**C**), en het zuidwesten van het centrum van het onderzoeksgebied (**D & E**) in **KP2** (Afb. 45). Doordat het onderzoeksgebied zo smal is (<6,5m) is het niet mogelijk de archeologische waarde ervan te bevestigen. De reflecties C liggen dicht bij de muur rond de Sint-Trudokerk (CAI ID 51555) en kunnen van belang zijn. **D & E** in het zuidwesten kunnen duiden op structurele overblijfselen die eveneens verband houden met de Kerkpoort en stadsomwalling. C-E zijn het meest zichtbaar op ca. 1-2,5m onder het oppervlak. Verder zijn er in KP2 een aantal zwakke lineaire trends die mogelijk van belang kunnen zijn.

Afb. 45: De geïnterpreteerde resultaten van KP1, 2 en 3 (Bron: Target Geophysics)

Ondergrondse pijpleidingen, rioleringsbuizen, en vermoedelijke installaties voor elektriciteit/telecommunicatie zijn duidelijk zichtbaar op de resultaten als erg duidelijke, sterk afgeijnde interferenties.

In ongeveer het midden van **KP3** (Afb. 45) is een mogelijk rechthoekige structuur (**F**) zichtbaar. Die is ongeveer 7,5m breed en loopt over de hele breedte van KP3. De structuur is het meest zichtbaar op 0,4-2m onder het oppervlak. Dat kan wijzen op een deel van het poortgebouw. Daarnaast zijn er nog kleinschalige structurele overblijfselen zichtbaar in het zuidoosten (**G**). De interpretatie van F en G blijft onzeker gezien de kleine breedte van het onderzoeksgebied (< 12m) en de stedelijke context van dit project.

Dieper in de 300MHz gegevens uit KP3 blijken hoge niveaus van moderne interferentie. De interferenties van vermoedelijke rioleringsbuizen en installaties voor elektriciteit/telecommunicatie werden tevens vastgesteld.

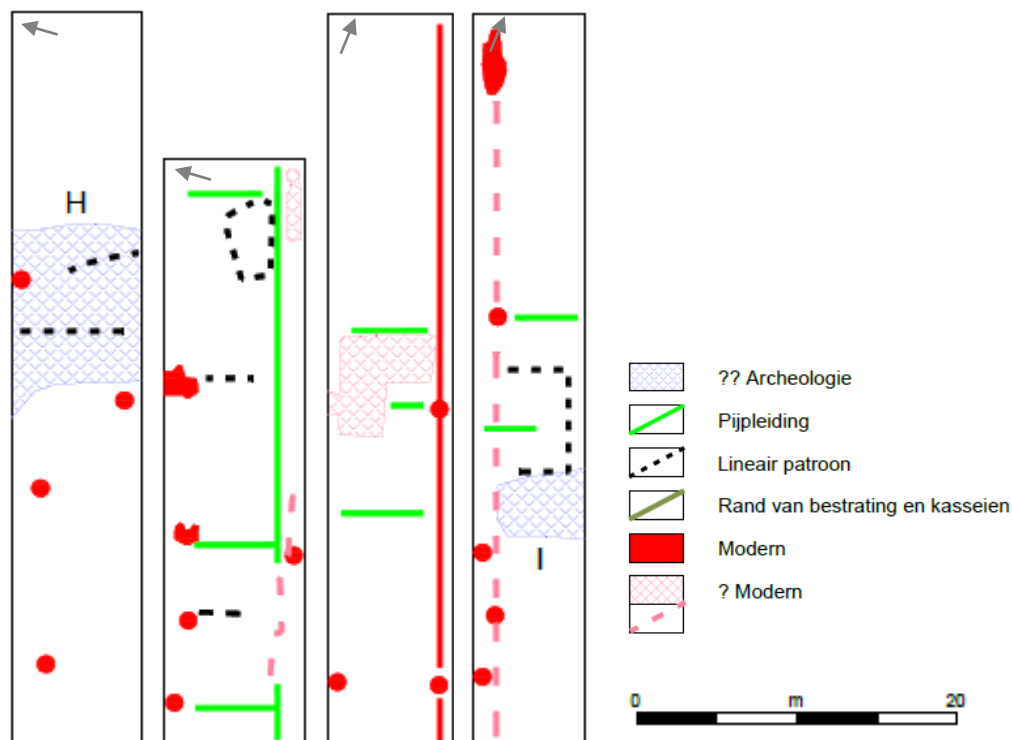
3.2.2. Nieuwpoort (NP1-4)

Een brede concentratie van vaag afgetekende reflecties (**H**) in het oosten van het centrum van het onderzoeksgebied in **NP1** (Afb. 46) heeft een archeologisch potentieel. Deze breidt zich uit over de hele breedte van 11m van het onderzoeksgebied en is vooral zichtbaar op 0-2m onder het oppervlak. Deze groep vaag afgetekende anomalieën is mogelijk te interpreteren als een deel van de Nieuwpoort (CAI ID 165776) en stadsomwalling (CAI ID 165774). De interpretatie blijft echter onzeker.

De resultaten van het onderzoek in **NP2** (Afb. 46) duiden niet op anomalieën van definitieve archeologische aard. De interpretatie van verschillende zwakke lineaire trends die op deze locatie werden vastgesteld, blijft onzeker. Waarschijnlijk zijn overal rioleringsbuizen en moderne installaties aanwezig.

De resultaten van het onderzoek in **NP3** (Afb. 46) geven eveneens geen potentieel relevante anomalieën weer. Een ondiepe rechthoekige reflectie in het centrum van het onderzoeksgebied valt samen met 2 moderne rioleringsbuizen en is waarschijnlijk van moderne oorsprong. Verder zijn er nog moderne installaties in NP3 herkenbaar, waarschijnlijk een rioleringsbuis

Een zwak afgetekende rechthoekige reflectie (**I**) in het zuidoosten van het centrum van het onderzoeksgebied in **NP4** (Afb. 46) kan duiden op overblijfselen die verband houden met de Nieuwpoort. De reflectie is ongeveer 4,5m breed en loopt over de hele breedte van het onderzoeksgebied (7,5m). Deze is het vooral zichtbaar in de gegevens van 300MHz (dieper). Interpretatie van anomalie I is uiterst onzeker gezien de kleine breedte van het onderzoeksgebied en de grote hoeveelheid aan moderne interferentiebronnen die werd vastgesteld.

Afb. 46: De geïnterpreteerde resultaten van NP1-4 (Bron: Target Geophysics)

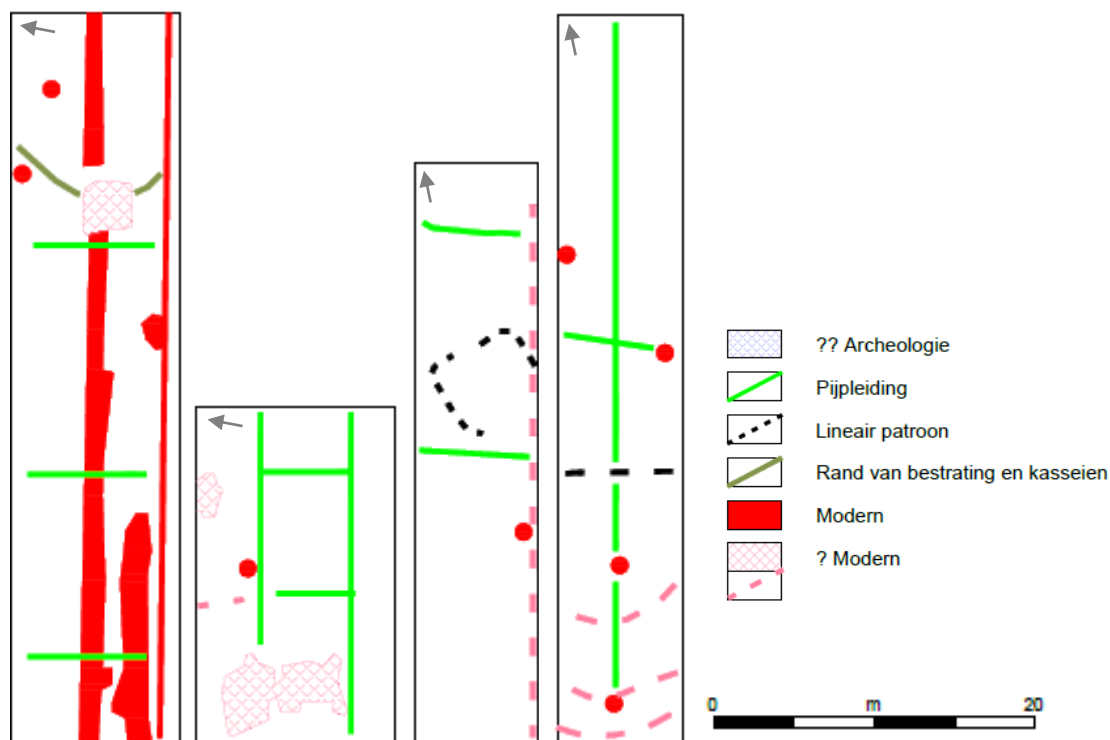
3.2.3. Oudepoort (OP1-4)

De resultaten van het onderzoek in **OP1** (Afb. 47) duiden niet op anomalieën van definitieve archeologische aard. Uit de resultaten van deze locatie blijkt interferentie van ondergrondse rioleringsbuizen en installaties voor elektriciteit. De kans is reëel dat de interferenties subtielere responsen hebben verborgen die kunnen duiden op ondergrondse archeologische overblijfselen.

Uit de 800MHz- en 300 MHz-resultaten in **OP2** (Afb. 47) blijkt een netwerk van ondergrondse rioleringsbuizen en moderne installaties. De resultaten van het onderzoek duiden niet op anomalieën van definitieve archeologische aard. De kans is reëel dat de veelheid aan moderne storingen relevante responsen heeft verborgen. Interferentie werd waargenomen op lagere diepte door de 300MHz-antenne.

De resultaten van **OP3** (Afb. 47) duiden op rioleringsbuizen en moderne installaties over heel het gebied. Die zijn zichtbaar in de ondiepere 800MHz en de diepere 300MHz profielen. Op deze locatie werden geen duidelijk afgetekende anomalieën van definitieve archeologische aard ontdekt.

De resultaten van het onderzoek in **OP4** (Afb. 47) duiden niet op anomalieën van definitieve archeologische aard. Verschillende rioleringsbuizen en andere moderne bronnen blijken uit de resultaten van de 800MHz- en 300MHz-antennes.

Afb. 47: De geïnterpreteerde resultaten van OP 1-4 (Bron: Target Geophysics)

3.3. Onderzoeksvragen

Kunnen opgemerkte anomalieën overeenkomen met restanten van de poorten, stadsmuur- wal of gracht?

In het onderzoeksgebied rondom de Kerkpoort (KP1-3) werden zeven anomalieën (A-G) vastgesteld die mogelijk te relateren zijn aan archeologische restanten. A, D en E zijn mogelijk als restanten van de stadspoort en/of -omwalling te interpreteren. B is mogelijk een kelder of kolenschacht van bestaande bebouwing. C staat mogelijk in verband met de Sint-Trudokerk. F en G stonden eveneens potentieel in verband met het poortgebouw, maar de resultaten waren door recentere interferenties moeilijk te interpreteren.

Ter hoogte van de Nieuwepoort (NP1-4) werden twee anomalieën met archeologisch potentieel vastgesteld (H, I). Reflectie H houdt mogelijk verband met de Nieuwepoort. I was op basis van de resultaten niet te interpreteren gezien de kleine oppervlakte en de vele recente interferenties.

Ter hoogte van de Oudepoort (OP1-3) werden geen anomalieën met archeologisch potentieel vastgesteld.

Bevestigen deze de gegevens uit de bureaustudie?

Omwille van de beperkte oppervlakte en hoge graad van interferentie door recente ingrepen is het moeilijk om definitieve uitspraken te doen over de vastgestelde anomalieën. Ter hoogte van de Kerkpoort en Nieuwpoort werden anomalieën vastgesteld die mogelijk aan de respectievelijke poortgebouwen te relateren zijn. Ter hoogte van de Oudepoort werden er geen anomalieën vastgesteld.

Op welke diepte bevinden deze resten zich?

Ter hoogte van de Kerkpoort bevonden de anomalieën zich op een wisselende diepte. Anomalie A toonde zich het sterkst op een diepte van ca. 40-80 cm onder het maaiveld. Ook anomalie B was ondiep zichtbaar. Anomalie C-E zijn het meest zichtbaar op ca. 1-2,5 m onder het maaiveld. F en G waren zichtbaar op een diepte tussen 0,4 en 2 m onder het maaiveld.

Ter hoogte van de Nieuwpoort werden twee anomalieën vastgesteld. H bevond zich op een diepte van 0-2 m onder het maaiveld. I ligt dieper dan 2 m.

Wat zal de impact van de werken zijn op deze resten?

KP1-4 en OP1-3 vallen binnen het eerste tracé dat enkel bestaat uit een heraanleg van het wegdek. De potentiële anomalieën ter hoogte van KP1-4 liggen dieper dan de verstoringsdiepte (ca. 40 cm onder het maaiveld).

Ter hoogte van NP1-4 zijn naast wegeniswerken ook rioleringswerken voorzien. Deze zouden de vastgestelde anomalieën verstoren.

Welke verdere onderzoeksstappen zijn er nodig? Hoe dient het verder vooronderzoek uitgevoerd te worden om maximale kenniswinst te vergaren (strategie en methodiek)?

Ter hoogte van het kruispunt Noordvest-Nieuwstraat en Collegelaan bevinden zich potentieel nog resten van de Nieuwpoort en/of stadsomwalling. Daarnaast kan ook over de Collegelaan en de Nieuwstraat (zie bureauonderzoek) de potentiële aanwezigheid van archeologische resten niet uitgesloten worden. Aangezien er over de gehele zone ingrijpende bodemingrepen (rioleringswerken) zullen plaatsvinden is een vervolgonderzoek noodzakelijk.

Dit onderzoek kan uitgevoerd worden in de vorm van een (beperkte) archeologische opgraving. Voorafgaand aan de werken kan er aan de hand van proefputten gecontroleerd worden of er nog potentieel archeologische resten bewaard zijn. De zone ter hoogte van de Nieuwpoort moet onder archeologische begeleiding uitgedoken worden.

De verdeling van de proefputten ziet er als volgt uit:

- 1 proefput in de Scherpesteenstraat
- 3 proefputten in de Nieuwstraat
- 2 proefputten in de Collegelaan waarvan 1 ter hoogte van de burchtsite

De proefputten zijn te beschouwen als beperkte opgravingen en moeten als dusdanig geregistreerd worden. Indien er bij de werken ter hoogte van de Nieuwpoort resten worden aangetroffen moeten deze eveneens worden opgegraven.

Welke onderzoeksvragen moeten bijkomend beantwoord worden?

De vereiste onderzoeksvragen voor de opgraving zijn reeds opgesomd onder *deel 1. De onderzoeksopdracht, 1.2. Doelstellingen en onderzoeksvragen.*

Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een vervolgonderzoek?

n.v.t.

Hoe wordt dit verder onderzoek best in de werken ingepast?

De proefputten worden best voorafgaand aan de werken uitgevoerd om de hinder te beperken. Gezien de aard van de werken kan de begeleiding ter hoogte van de Nieuwpoort enkel worden uitgevoerd tijdens de werken. Dit moet gebeuren in nauw overleg met de betrokken partners zodat zowel het archeologisch onderzoek als de werken efficiënt uitgevoerd kunnen worden.

4. OPGRAVING (PROEFPUTTENONDERZOEK) EN WERFBEGELEIDING

4.1 Verloop

Voorafgaande aan het onderzoek werd op naam van *Joris Steegmans (ARON bvba)* een vergunning (zie bijlage 12) voor het uitvoeren van een archeologische opgraving bij *Onroerend Erfgoed* aangevraagd. Deze vergunning werd op 12 februari 2017 afgeleverd onder het dossiernummer 2016/041. Een vergunning voor het gebruik van een metaaldetector werd afgeleverd onder dossiernummer 2017/041(2) en stond tevens op naam van *Joris Steegmans*.

Op 22 maart 2016 werden de eerste drie proefputten (PP1-3) ter hoogte van de collegelaan aangelegd door *Joris Steegmans* en *Daan Celis (ARON bvba)*. De graafwerken werden verzorgd door *Jean-Pierre Dewit*. Het project werd begeleid door *Elke Wesemael*.

Het archeologisch onderzoek op het kruispunt Collegelaan-Noordervest-Nieuwstraat werd aangevangen op 24 april 2017 (SL1-2, PP4). Hierbij was het wegens de werkomstandigheden niet mogelijk om in één fase een vlak aan te leggen over het gehele kruispunt en konden niet alle aangetroffen sporen integraal geregistreerd worden. Op basis van deze resultaten werd in samenspraak met onroerend erfgoed en de stad Peer beslist dat de rioleringswerken archeologisch begeleid moesten worden waarbij gepoogd werd om de registratie van de aangetroffen resten te vervolledigen.

Op 24 april en 10-12, 15 en 16 mei 2017 werden de werken verder opgevolgd door *Maxim Hoebreckx* en *Joris Steegmans*. Op 24 april werden PP4 en SL1-2 aangelegd. Op 10 mei werd de rest van het vlak over het kruispunt aangelegd. Op 11 en 12 mei werd noordwaarts lopende riolering op de Noordervest opgevolgd. Op 15 en 16 mei werden de zuidwaarts lopende riolering op de Noordervest en de riolering op de Nieuwstraat opgevolgd. Tijdens deze werken werd het poortgebouw van de Nieuwepoort en de opgevolde omwallingsgracht aangesneden en opgegraven voor zover dat dit binnen het project mogelijk was.

Op 3 juli en 8 augustus 2017 werden de proefputten (PP 5-6) op de Nieuwstraat en de Scherpe-Steenstraat (PP 7) uitgevoerd door *Maxim Hoebreckx* en *Joris Steegmans*. Hierbij werden geen verdere sporen geregistreerd.

De werken op het kruispunt en de Nieuwstraat werden uitgevoerd door *Hermans NV*. De resultaten van de begeleiding werden na elke fase meegedeeld aan de betrokken partijen door middel van een verslag. Alle fases werden uitgevoerd in nauw overleg met *Annick Arts*.

4.2 Methodiek

De opgraving bestond in de eerste plaats uit het aanleggen van zeven proefputten (*Afb. 48*) verspreid over de lengte van de Collegelaan en Nieuwstraat. Deze aanleg gebeurde gefaseerd, beginnende bij PP1-3, nadien PP4 en ten slotte PP5-7. Bij het aanleggen van de proefputten werd aanvankelijk het betonnen wegdek uitgebroken en afgevoerd. Om verkeershinder te vermijden werden de putten onmiddellijk na registratie gedicht. Indien er sporen werden vastgesteld dienden deze onmiddellijk opgegraven te worden. De putten werden over de gehele breedte van de huidige straat aangelegd tot op een diepte van ca. 50 cm onder het maaiveld. De profielen werden aan de noord- en zuidzijdes van de proefputten geregistreerd.

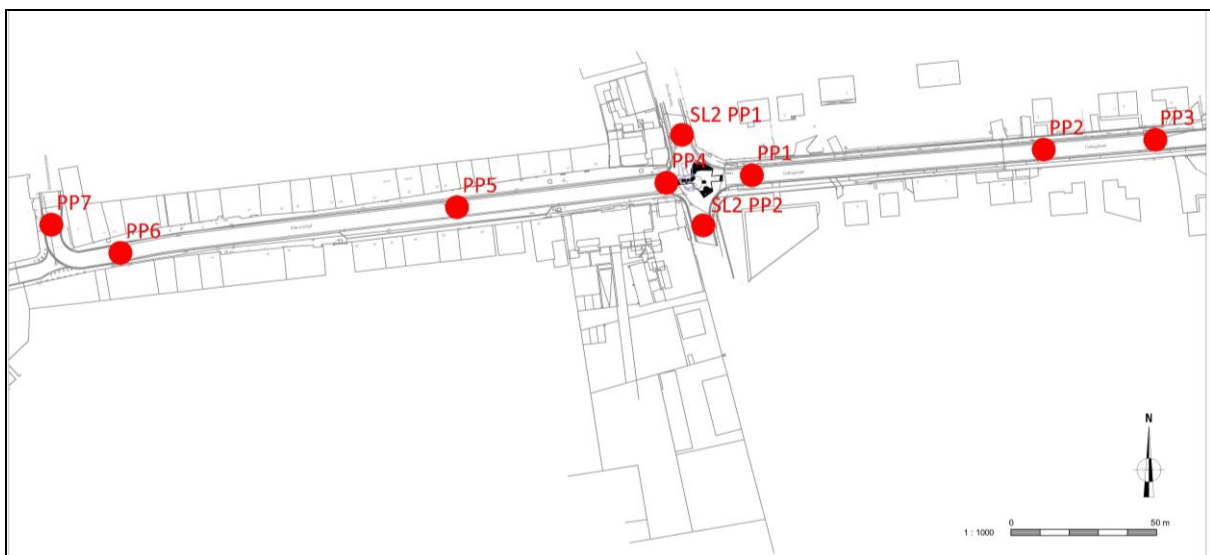
Ter hoogte van het kruispunt Nieuwstraat-Collegelaan werd met een gefaseerde methodologie gewerkt. Initieel werd een evaluatie van het vrijgemaakte vlak onder het wegdek gemaakt. Deze werd uitgevoerd door middel van de aanleg van PP4 en twee sleuven over het kruispunt (24 april). In PP4 werden resten van het oude poortgebouw aangetroffen net onder de huidige straatfundering. Deze proefput werd dan ook opgegraven conform de bijzondere voorwaarden tot op een diepte van ca. 50 cm onder het maaiveld. In de sleuven werd al snel duidelijk dat over het kruispunt een hoog aantal nutsleidingen liepen, waarvan sommige ook erg ondiep lagen. Omwille van deze situatie was het niet mogelijk om de sleuven over de Noordervest tot op het gewenste vlak aan te leggen. Om toch de potentiële aanwezigheid van de omwallingsgrachten te controleren werd geopteerd om aan weerszijden van de sleuf proefputten aan te leggen (SL2, PP1-2).

Nadien (10 mei) werd in overleg met *Annick Arts* besloten om de rest van het kruispunt vlakdekkend te controleren. Deze kon wegens logistieke overwegingen, met name de erg beperkte oppervlakte voor grondopslag en de planning van de rioleringswerken, niet grondig uitgevoerd worden over de westelijke helft van het kruispunt. Bijgevolg was het enkel mogelijk om de overige sporen gelijktijdig met de rioleringswerken te onderzoeken in de vorm van een werfbegeleiding.

De opvolging van de rioleringswerken vond plaats op 11, 12, 15 en 16 mei. Hierbij werd gepoogd om zo goed mogelijk een evenwicht te vinden tussen de planning van de werken en het archeologisch onderzoek. De grachten en het oversteekpunt ter hoogte van de Nieuwsstraat konden op deze wijze verder onderzocht worden. Hierbij was het mogelijk om twee profielen dwars op de grachten over de Noordervest te registreren. Tevens werden er handmatige boringen uitgevoerd om een zicht op de diepte van de gracht te bekomen.

Op 3 juli en 8 augustus 2017 werden de proefputten (PP 5-6) op de Nieuwstraat en de Scherpe-Steenstraat (PP 7) uitgevoerd door *Maxim Hoebreckx* en *Joris Steegmans*. Deze werden tot ca. 0,7-1 m onder het maaiveld uitgegraven tot in de moederbodem. De profielen werden geregistreerd conform de bijzondere voorwaarden. In het totaal werden er op deze wijze

De GPS opmetingen werden uitgelezen in AutoCAD. De gegevens werden verwerkt om de gevraagde plannen op te leveren (zie *bijlages 8-10*). De profieltekeningen werden gedurende de verwerking gedigitaliseerd in AutoCAD, conform CGP (zie *bijlage 11*). Er werd een fotolijst en sporenlijst opgesteld (zie *bijlages 4-5*). Een vondstenlijst en stalenlijst werd niet opgemaakt.

Afb. 48: Overzicht van de aangelegde proefputten (rood) op het tracé (Bron: ARON bvba)

4.3 Bodemopbouw en gaafheid van het terrein

In de aangelegde profielen werd vastgesteld dat de oorspronkelijke bodemopbouw geheel afgegraven was. Over de Collegelaan en Nieuwstraat bestond het wegdek uit betonplaten van ca. 20 cm dik. In de Scherpe-Steenstraat betrof het een wegdek uit klinkers van grofweg dezelfde dikte. Onder deze betonplaten bevond zich over het tracé van de Collegelaan-Nieuwstraat (PP1-7; Afb. 49-52) een funderingslaag van ca. 20-40 cm dik bestaande uit donkergrijs tot grijs zand, kiezel en bouwpuinresten. Over de Noordervest (SL1, PP1-2) was dit funderingspakket beduidend dikker (tot ca. 80 cm onder het maaiveld). Dit is te wijten aan het feit dat hieronder zich de gedempte omwallingsgracht bevond, wat geen stabiele ondergrond voor een wegdek is.

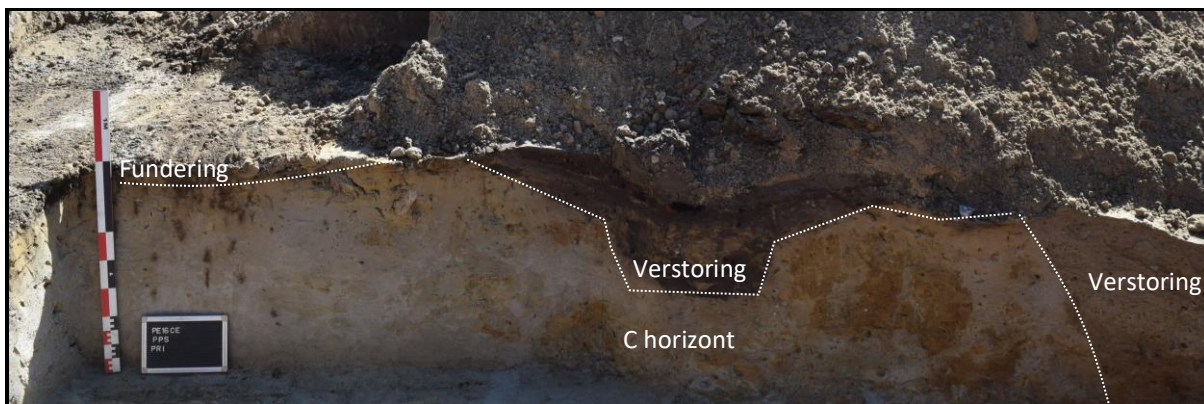
Onder dit pakket bevonden zich over het gehele tracé verstoringen die te relateren waren aan de aanleg van het wegdek en nutsleidingen. Deze verstoringen hadden veelal een donkergrijze tot donkerbruine zandvulling waarin kiezel en bouwpuin vermengd was.

De moederbodem bestond over het gehele tracé uit geel tot oranjegeel dekzand waarin occasioneel grintbijneming werd vastgesteld. Deze afzetting is te interpreteren als de *Formatie van Wildert*. In PP6 en ter hoogte van SL1 vertoonde deze roestvlekken.

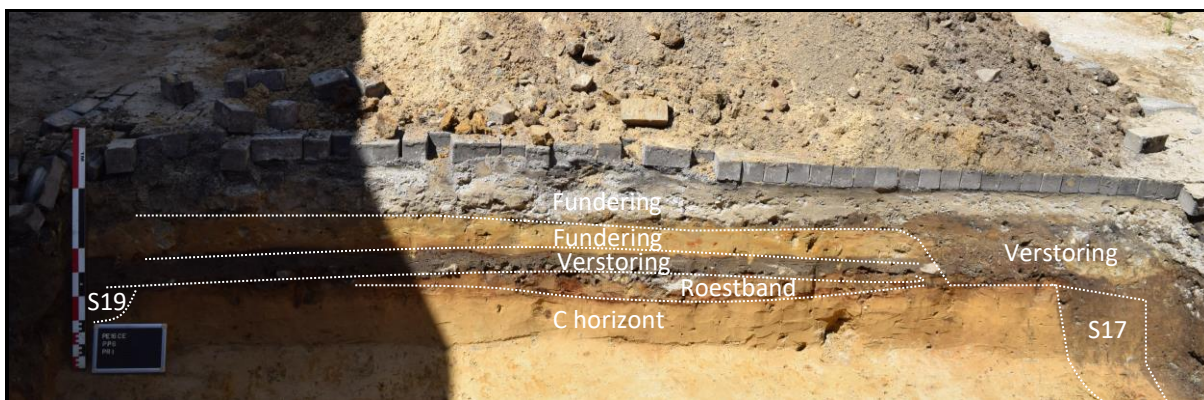
Aangezien er geen bewaarde Ap-horizont vastgesteld werd en er ook enig spoor van bodemvorming ontbreekt is er, zoals verwacht, sprake van een verstoord bodemprofiel.

Afb. 49-50: P1 in PP1 (collegelaan) en P1 in PP4 (Nieuwstraat) (Bron: ARON bvba)

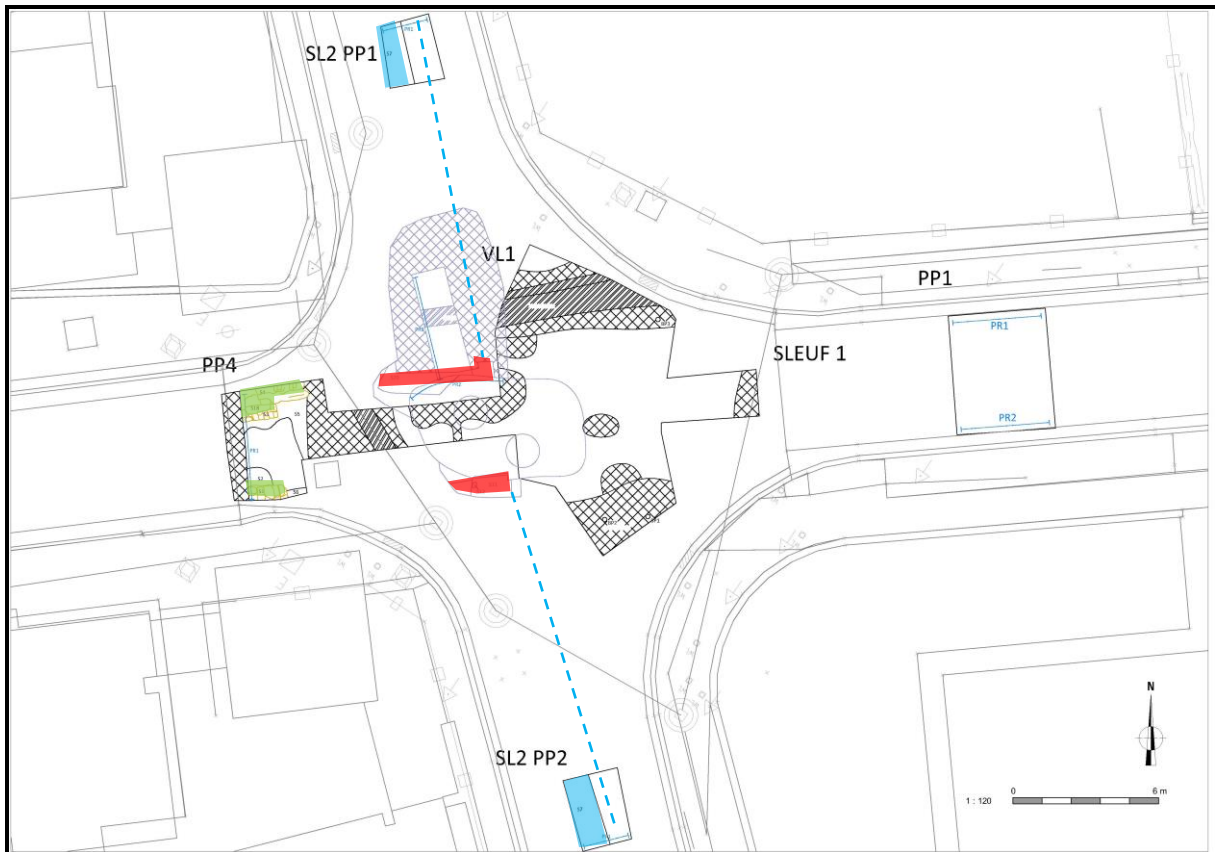

Afb. 51: P1 in PP5 (Nieuwstraat) (bron: ARON bvba)

Afb. 52: P1 in PP6 (Scherpe-Steenstraat) (Bron: ARON bvba)

4.4 De archeologische sporen

Afb. 53: Overzicht van de aangelegde sleuven, putten en vlakken op het kruispunt van de Collegelaan-Nieuwstraat-Noordvest. (Bron: ARON bvba).

Er werden 18 sporen⁷⁸ aangetroffen. De sporen ter hoogte van PP4 (het kruispunt van de Noordvest-Nieuwstraat; Afb. 53) waren te relateren aan de oude omwallingsgracht en het poortgebouw van de Nieuwpoort. Omwille van de hoge verstoringsgraad, onder meer door eerder aangelegde nutsleidingen, waren de sporen veelal slecht of maar deels bewaard. De sporen in PP5 en 6 (Nieuwstraat) zijn minder duidelijk te interpreteren.

S1-5 hadden betrekking op het poortgebouw van de Nieuwpoort (Afb. 54). **S1, 3 en 4** waren muurrestanten met een O-W oriëntatie bestaande uit grote mergelblokken en baksteen (S1 en 3) en baksteen (S4). S3 (0,5 m breed) was tegen S4 (0,5 m breed) aangebouwd en maakte een kleine hoek. Tussen S3 en S4 bevond zich een laag lichtgrijze mortel (**S18**). De afstand tussen S1 en 3-4 bedroeg ca. 3 tot 3,5 m. Deze muurresten zijn vermoedelijk te interpreteren als de eigenlijke poortingang. Bij de werfbegeleiding kon de diepte van S3 vastgesteld worden, deze was tot ca. 1 m onder het maaiveld bewaard.

S2, 5 en 6 (Afb. 54) waren te interpreteren als de opgevulde funderingssleuven voor deze muren. De vulling bestond uit bruingrijs zand met een bijmenging van houtskool, baksteenspikkels en kiezel.

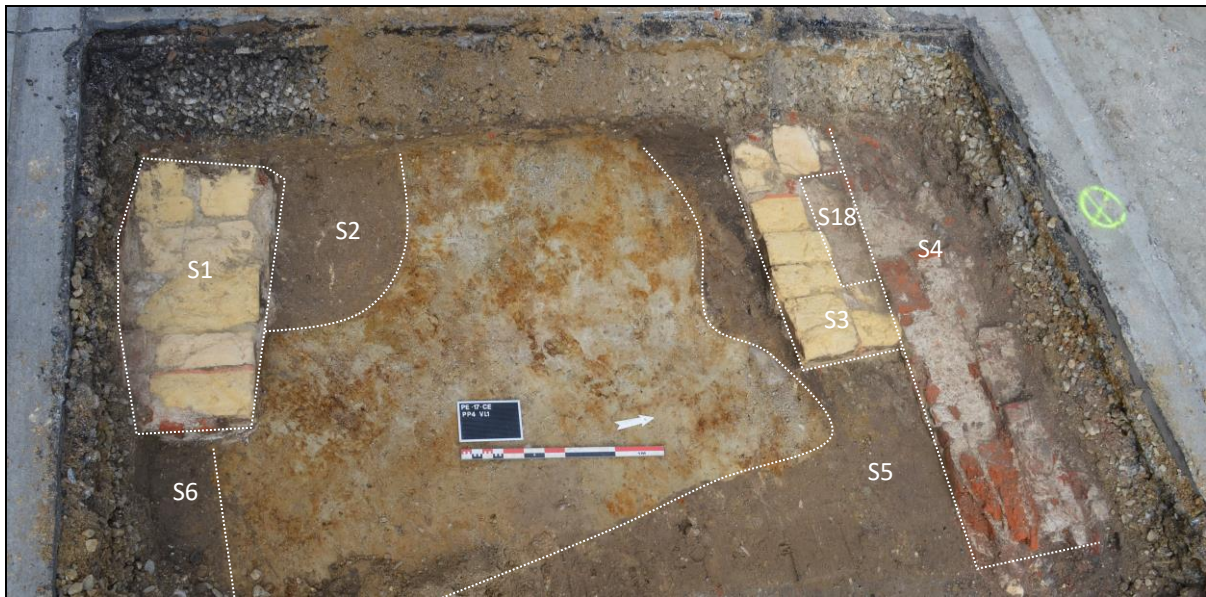
Ondanks dat deze sporen duidelijk te relateren zijn aan het poortgebouw werd het niet duidelijk hoe dit gebouw geconstrueerd was. Dit is deels te wijten aan het feit dat de muurresten maar deels bewaard waren. Aan alle zijdes van de sporen was de ondergrond namelijk geheel verstoord door recente nutsleidingen. Bij de werfbegeleiding werd vastgesteld dat dit de enige bewaarde resten van het poortgebouw (binnen het onderzoeksgebied) waren.

Ca. 5 m ten oosten van het poortgebouw, centraal op het huidige kruispunt werden twee bakstenen muren met O-W oriëntatie aangetroffen (**S11 en 20** (Afb. 55)). De muren zijn te interpreteren als de afbakening van de

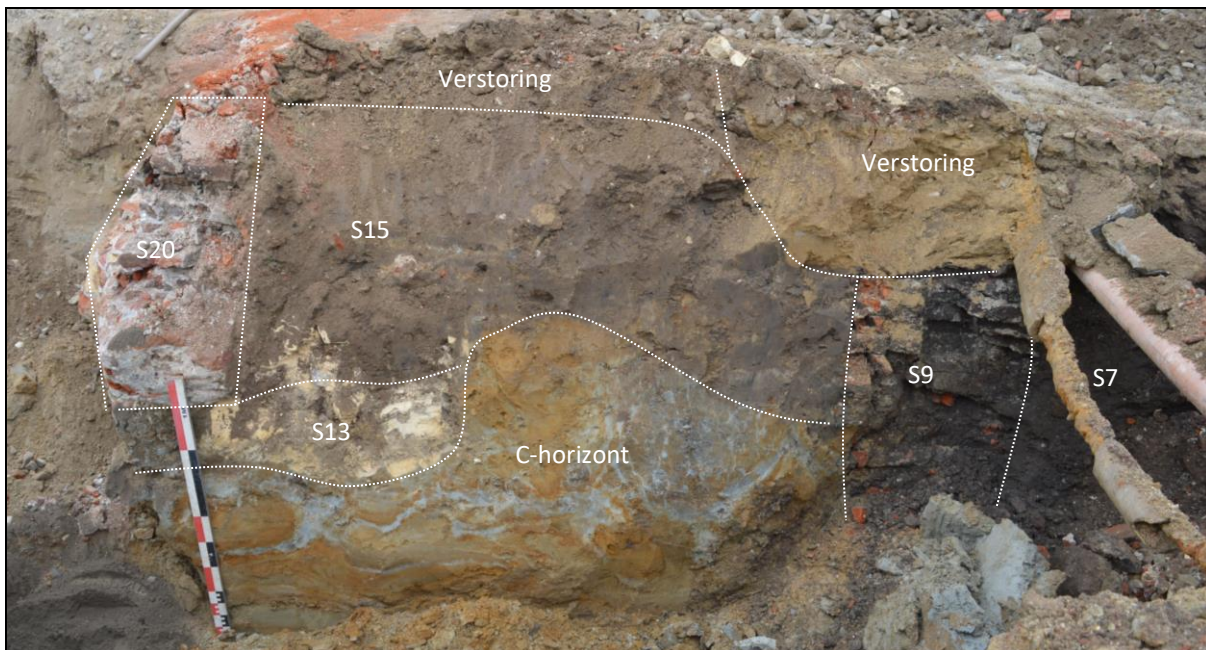
⁷⁸ De nummers 10 en 18 werden door omstandigheden niet aan een spoor toegekend, waardoor de spoornummers tot S20 lopen.

toegangsweg tussen de twee grachten. Beiden waren ca. 0,6 m breed en tot ca. 1-1,5 m onder het maaiveld bewaard. In de muur S11 werd een paalgat (**S12**) vastgesteld dat opgevuld was met bruingrijs zand en houtskool, mergel en baksteen.

Onder de muur S20 werd een dunne laag (**S13**, **14**) van klei, mergelfragmenten en zand vastgesteld dat te interpreteren is als een funderingspakket. Ca. 2,5 m ten noorden van S20 was nog een tweede muur (**S9** (Afb. 55)) aangebracht, dewelke de eigenlijke afbakening van de gracht (**S7**, **8**) vormde. Tussen deze twee muren in was een opvullingspakket bestaande uit bruingrijs zand met een bijmenging van klei, mergel, baksteen en houtskool aangebracht (**S15**). Aan de zuidzijde kon dit niet vastgesteld worden aangezien het profiel hier nagenoeg volledig verstoord was door recente nutsleidingen.

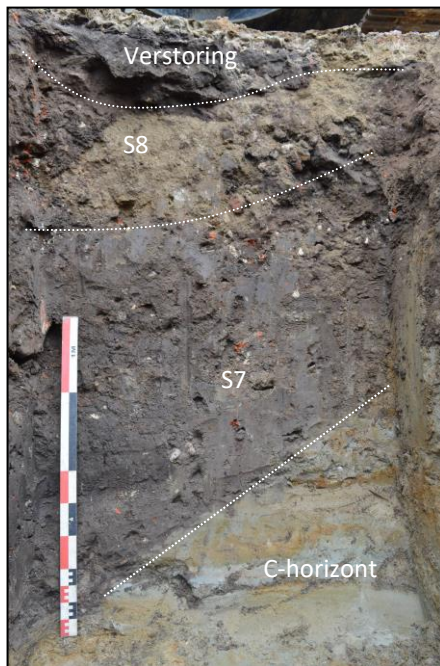

Afb. 54: Zicht op PP4 met aanduiding van de geregistreerde sporen (Bron: ARON bvba)

Afb. 55: Zicht op het profiel in de rioleringsleuf op de Noordervest (Bron: ARON bvba)

De vulling van de grachten (Afb. 55-56) (**S7**) bestond aan beide zijdes uit donkergrijs tot donkerbruin zand met een bijmenging van baksteen, mortel, houtskool, mergel en kiezel. Aan de noordzijde was dit pakket afgedekt door een tweede laag (**S8**) bestaande uit donkergrijs zand met een bijmenging van houtskool en baksteen.

Aangezien bij het onderzoek de onderzijde van de gracht niet werd aangesneden kunnen er geen uitspraken over de totale afmetingen van het spoor gedaan worden. Vermoedelijk loopt de gracht tot tegen/onder de huidige bebouwing aan de westzijde van de Noordervest.

Afb. 56: Zicht het profiel van de gracht tijdens de werfbegeleiding. Het betreft het profiel aan de noordzijde van het kruispunt (Bron: ARON bvba).

Aangezien er geen vondstmateriaal werd aangetroffen tijdens het onderzoek zijn we aangewezen op de historische en cartografische bronnen (zie *deel 2.3 Historiek van het onderzoeksgebied*) voor een inzicht te verkrijgen in de ouderdom van de aangetroffen structuren.

De stadsvesten werden waarschijnlijk opgetrokken in de 14^e eeuw en bestonden initieel uit een gracht met een aarden wal en een stadsmuur. De stadsmuur werd reeds gesloopt in 1702, maar de gracht bleef tot het midden van de 19^e eeuw open liggen. Toen werden deze gedempt. De stadspoort, gekend als de Nieuwe Poort (*Nauwe Porte*) zou uit de 16^e eeuw dateren en werd vermoedelijk

opgetrokken na het buiten gebruik vallen van de burcht. Deze werd omstreeks 1820 gesloopt.

Bijgevolg vinden de sporen die aan het poortgebouw te relateren (S1-5) zijn hun oorsprong in de 16^e eeuw. Het ontbreken van duidelijk vondstmateriaal maakt dat deze datering niet verder afgelijnd kan worden. Het is onduidelijk of de vastgestelde doorgang ter hoogte van de grachten uit dezelfde periode dateren of dat het om latere renovaties gaat. Gezien de demping van de grachten historisch gedocumenteerd is de grachtvulling (S7 en 8) rond het midden van de negentiende eeuw te plaatsen.

In de overige proefputten werden nog twee sporen vastgesteld. Gezien er ook hier sprake was van een verstoorde ondergrond en deze enkel in profiel werden vastgesteld is de eigenlijke interpretatie onduidelijk. **S17** en **19**, beiden in PP6 (*Afb. 52*), zijn vermoedelijk als kuil te interpreteren en bestonden uit een donkergrijze tot bruingrijze zandvulling met baksteen als bijmenging.

4.5 De archeologische vondsten

Er werden geen archeologische vondsten aangetroffen.

4.6 Onderzoeksvragen en conclusies

Welke elementen uit de bureaustudie en het geofysisch onderzoek worden bevestigd/weerlegd door de opgraving?

De bureaustudie wees op de aanwezigheid van drie CAI locaties binnen het besproken onderzoeksgebied. Ter hoogte van de Collegelaan bevond zich de burcht van Peer (CAI 51250) die uit de late middeleeuwen zou stammen en reeds in de 16e eeuw geheel in ruïne zou liggen, op de watergrachten na. De huidige Noordervest volgt het tracé van de stadsomwalling (CAI 165774) dewelke bestond uit een omwallingsgracht, wal en stadsmuur. De muur werd reeds in de vroege 18e eeuw afgebroken. De grachten werden in het midden van de 19e eeuw gedempt. Op het kruispunt Noordervest-Nieuwstraat-Collegelaan bevond zich de Nieuwpoort, een poortgebouw dat vermoedelijk werd opgetrokken in de 16^e eeuw en gesloopt omstreeks 1820.

Tijdens het geofysisch onderzoek werden twee anomalieën vastgesteld dewelke potentieel als restanten van het poortgebouw/omwalling te interpreteren waren.

Tijdens het archeologisch onderzoek werden er van de burchtsite geen restanten vastgesteld, dit is niet geheel opmerkelijk aangezien de burcht zich ten noorden van de Collegelaan bevond en zich bijgevolg niet uitstreckte tot binnen het huidig wegtracé.

Ter hoogte van het kruispunt Nieuwstraat-Collegelaan-Noordervest werd een deel van het poortgebouw van de Nieuwpoort en de omwallingsgracht geregistreerd. Hierbij werd wel enige discrepantie ten opzichte van het geofysisch onderzoek vastgesteld. Zo bleek dat de anomalie H (zie Afb. 46) te relateren was aan een oudere rioleringsleuf ter hoogte van het poortgebouw. De aard van anomalie I kon niet gecontroleerd worden. Deze afwijkingen ten opzichte van de interpretatie zijn voornamelijk te wijten aan de aanwezigheid van diverse recente interferenties en de beperkte afmetingen van het onderzoeksgebied.

Wat is de bodemopbouw en -ontwikkeling? Op welke diepte bevindt zich de natuurlijke bodem?

De natuurlijke bodemopbouw was in alle proefputten verstoord door aanleg van een wegdek en fundering. De diepte van de moederbodem bevond zich over het gehele tracé (PP1-7) op ca. 50-60 cm onder het maaiveld. Ter hoogte van de Noordervest (SL1, P1-2) werd de moederbodem op grotere diepte aangesneden wegens de aanwezigheid van de omwallingsgracht.

Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.

Er werden in het totaal 18 sporen geregistreerd. Op S17 en 19 na waren alle sporen te relateren aan de restanten van het poortgebouw van de Nieuwpoort en de omwallingsgracht. Deze structuren bevonden zich ter hoogte van het kruispunt Noordervest-Collegelaan-Nieuwstraat.

S1, 3, 4 en 18 waren te interpreteren als bewaarde muurresten van het poortgebouw. Deze bestonden uit mergelblokken, baksteen en mortel. De vastgestelde lagen S2, 5 en 6 behoren tot de aanlegfase van het poortgebouw en bestonden uit bruinigrijze zandleem met een bijmenging van bouwpuin.

S7 en 8 zijn te benoemen als de vulling van de omwallingsgracht. Centraal op het kruispunt werden twee muren vastgesteld die te interpreteren zijn als de afbakening van de doorgang tussen de grachten (S11, 20). Ten noorden hiervan werd nog een derde muur (S9) vastgesteld die de eigenlijke afbakening van de gracht was. Alle drie de muren hadden een O-W oriëntatie die gelijk loopt met het huidige tracé. Tussen S9 en 20 bevond zich een opvullingspakket. Onder S11-20 werden eveneens sporen die te relateren zijn aan de aanleg vastgesteld (S13-14).

S17 en 19 bevonden zich in het profiel van PP6 en waren niet duidelijk te interpreteren omwille van de hoge verstoringsgraad. Beiden bestonden uit grijze zandleem met een bijmenging van baksteenfragmenten.

Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?

Alle sporen waren antropogeen van oorsprong.

Bevinden de sporen zich in stratigrafisch verband?

Alle sporen bevinden zich in de moederbodem.

Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?

Ter hoogte van de Nieuwpoort waren de sporen in drie grote fases in te delen. In de eerste plaats betreft het een groep dewelke als aanlegfase voor de funderingen te interpreteren is (S2, 5, 6 en 13,14). Deze hadden allemaal een bruinigrijze zandvulling met kleine hoeveelheden bouwpuin er in vermengd (mortel, baksteen). De tweede fase bestond uit de eigenlijke muurresten, zijnde die van het poortgebouw (S1, 3, 4 en 18) en van de

afbakening van de omwallingsgrachten (S9, 11 en 20). De derde fase bestaat uit de grachtvulling (S7-8) die in de negentiende eeuw werd aangevoerd.

Zijn er structuren te herkennen? Wat is hun aard (functioneel, bewaringstoestand), datering, verspreiding en ruimtelijke samenhang?

Zoals hierboven reeds beschreven werd er ter hoogte van PP4 en onder het kruispunt Noordervest-Collegelaan-Nieuwstraat restanten van het poortgebouw en de doorgang tussen de omwallingsgrachten vastgesteld. Er was sprake van een hoge mate van verstoring ter hoogte van het onderzoeksgebied wat maakt dat de resten slecht bewaard waren. Tevens werd er geen archeologisch vondstmateriaal vastgesteld wat een nauwkeurige datering toeliet. Gezien het beperkte opgravingsvlak en de hoge verstoringsgraad kon de spreiding van de structuren tevens niet vastgesteld worden.

Uit het historisch onderzoek was reeds geweten dat de Nieuwpoort in de 16^e eeuw werd opgetrokken. Het gebruikte bouw materiaal sluit aan bij deze datering. De grachten konden niet gedateerd worden. Hun demping is historisch gedocumenteerd en vond plaats in de 19^e eeuw.

Zijn er restanten van middeleeuwse wegen bewaard? Hoe is de weg opgebouwd? Zijn er verschillende fasen te herkennen?

Er werden geen restanten van middeleeuwse wegen vastgesteld in de proefputten. In PP6, ter hoogte van de Scherpesteenstraat bestond de fundering uit een andere opbouw dan in de overige proefputten, maar op basis van de bijmenging kan dit als een recent pakket gezien worden.

Zijn er resten van de Nieuwpoort bewaard? Hoe was de poort opgebouwd? Zijn er meerdere ruimtes te herkennen? Zijn er restanten van een brug over de stadsgracht? Zijn er meerdere bouwfasen te herkennen?

Er werden resten van zowel het poortgebouw als van de “brug” over de omwalling vastgesteld (zie boven), maar deze gaven maar een beperkt inzicht in de opbouw, ouderdom en fasering van de structuren.

Ter hoogte van het poortgebouw was de ondergrond sterk verstoord door moderne nutsleidingen. Het poortgebouw bestond uit een steenbouw met mergel en baksteen als voornaamste materiaal. De muurrestanten van het poortgebouw, bestaande uit één baksteenmuur en twee mergelmuren zijn, op basis van hun ligging en onderlinge verhoudingen, vermoedelijk te interpreteren als de eigenlijk doorgang van het poortgebouw. Er kon geen fasering onderscheiden worden.

Van een eigenlijke brug leek er, op basis van de aangetroffen resten geen sprake. Er werd namelijk wel een doorgang aangetroffen tussen de grachten, dewelke was afgebakend met twee baksteenmuren, maar hier heeft geen water onder door gelopen. Dit bleek uit het aantreffen van een derde baksteenmuur die ca. 2,5 m van de afbakening lag en diende als begrenzing van de gracht en waar eveneens geen doorgang voor water in aangebracht was. Ook hier kon er geen fasering vastgesteld worden.

Werden er resten aangetroffen van overige verdedigingswerken (stadsmuren, wallen of grachten)? Hoe was de opbouw van deze elementen?

Over de onderzochte lengte van de Noordervest werden de gedempte omwallingsgrachten aangesneden. Aan weerszijden van het kruispunt waren deze sterk verstoord door recente nutsleidingen. Door deze aanleg konden deze enkel in profiel geregistreerd worden. Hier werd al snel duidelijk dat enkel de oostelijke helft van de grachten werd aangesneden, die in de sleuf een maximale diepte van ca. 2,5 m bereikte. De grachten lopen bijgevolg door tot onder de bebouwing aan de westzijde van de Noordervest.

Is er muurwerk bewaard? Zijn er opvallende bouwkundige kenmerken? Zijn er sporen van renovaties of aanpassingen aan het muurwerk?

Er werd zowel muurwerk aangetroffen van het poortgebouw als van de doorgang van de omwallingsgracht. Omwille van het beperkte onderzoeksgebied, recente verstoringen en de aard van de opgraving, was het niet mogelijk om duidelijke informatie te winnen met betrekking tot opbouw en fasering.

Toch kunnen er enkele mogelijkheden opgeworpen worden. S1 en 3 zijn vermoedelijk als de eigenlijke 'poort' te interpreteren aangezien deze mergelmuren duidelijk het tracé versmallen. S4 is dan vermoedelijk als restant van het eigenlijke gebouw te interpreteren. Aangezien er geen duidelijk iconografisch materiaal bestaat zijn deze vermoedens weliswaar niet bevestigen.

S11 en 20 kunnen op basis van opbouw en structuur in één bouwphase geplaatst worden. Ook S9, de afbakening van de gracht, vertoonde geen aanpassingen.

Hoeveel verschillende lagen/stratigrafie zijn er te onderscheiden in de coupe(s) op de stadswallen en gracht (grachtvulling, demping)? Hoe zijn die over evt. verschillende coupes heen gelinkt?

Er werden twee lagen vastgesteld. Het oudste pakket was aan weerszijde van de doorgang aanwezig en bestond uit donkergrijs tot donkerbruin zand met een bijmenging van baksteen, mortel, houtskool, mergel en kiezel. Aan de noordzijde was dit pakket afgedekt door een tweede laag (S8) bestaande uit donkergrijs zand met een bijmenging van houtskool en baksteen.

Bevatten deze lagen archeologische vondsten en uit welke periode dateren deze vondsten? Wat is de potentie voor natuurwetenschappelijk onderzoek van deze lagen?

Er werd geen dateerbaar vondstmateriaal aangetroffen in deze lagen. Het relatief homogene karakter van de vulling geeft wel aan dat deze te relateren zijn aan de historisch gedocumenteerde demping van de grachten. Het potentieel naar verder natuurwetenschappelijk onderzoek is klein.

Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten, wat is de vondstdichtheid en de conserveringsgraad?

Er werd geen vondstmateriaal aangetroffen. Bijgevolg zijn de volgende onderzoeksvragen niet van toepassing:

- *Wat zeggen de aangetroffen vondsten over de welstand, levenswijze, sociale, economische en culturele achtergrond van de bewoners van Peer gedurende hun gebruikperiode?*
- *Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site, eventueel ook over de materiële cultuur?*
- *Welke typologische ontwikkeling maakte het aardewerk door in de aangetroffen fasen? In hoeverre zijn (chrono)typologieën met betrekking tot aardewerk en andere materiaalcategorieën uit aangrenzende regio's toepasbaar? Welke overeenkomsten en welke verschillen zijn aanwijsbaar?*
- *Was er sprake van herkenbare culturele invloeden en uitwisseling van producten vanuit andere gebieden? En zo ja: van waar en welke invloeden? Zijn er ook aanwijzingen voor de oorzaak van deze culturele invloeden (handel, sociaal, politiek, ...)?*
- *Is dit door middel van gericht specialistisch onderzoek, bijvoorbeeld onderzoek naar aardewerkbaksels, aan te tonen?*
- *Welke onderzoeken zijn in de toekomst nog mogelijk en wenselijk, op basis van de uitgevoerde assessment van het vondstenmateriaal? Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?*
- *Welke conserveringsmaatregelen moeten genomen worden om een goede bewaring en toekomstig onderzoek te garanderen?*

Hoe past de vindplaats binnen het regionale landschap uit deze specifieke periodes? Zijn deze vergelijkbaar met andere soortgelijke vindplaatsen uit dezelfde periodes of wijzen de resultaten op een specifieke functie of specifieke omstandigheden binnen de nederzettingen? Welke overeenkomsten en verschillen bestaan er met gelijkaardige vindplaatsen?

De gemaakte observaties met betrekking tot de opbouw en inrichting van de poort en stadsvest zijn te beperkt om deze te vergelijken met andere gekende contexten.

Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen onze kennis van de site (op basis van het historisch onderzoek) en van de ontwikkeling van de stad Peer algemeen?

Tijdens de opgraving waren nagenoeg alle sporen te relateren aan de Nieuwpoort en de omwallingsgracht. Over deze elementen werd bij het historisch onderzoek het volgende vastgesteld:

Vanaf de tweede helft van de 14^e eeuw was er in Peer sprake van stadsvesten. Over het uitzicht van de vesten is weinig bekend. De stadsvest werd verkregen door het uitgraven en ophopen van aarde. Aldus ontstond een dubbele omheining met een watergracht en een aarden wal. De breedte en diepte van de gracht en de hoogte van de wal zijn niet bekend. Waarschijnlijk was op de stadswal een muur aangebracht.

De Nieuwe Poort (Nauweporte), aan de Nieuwstraat, in de richting van Grote-Brogel, is gezien haar naam van latere datum. Toch bestond ook deze poort al in het begin van de 16de eeuw. Mogelijk werd deze stadspoort gebouwd toen de burcht niet meer bewoond was en de stad aan de zuidflank extra beveiligd diende te worden.

De stadsmuur werd in 1702 grotendeels neergehaald door de geallieerde troepen. Uit burgemeester-rekeningen van het begin van de 18de eeuw blijkt dat stenen van de muur verkocht werden. Toch bleven de wallen deels bewaard tot het begin van de 19de eeuw, toen alle resten gesloopt werden. Ook de drie stadspoorten werden omstreeks 1820 gesloopt. Op 8 november 1843 besliste de gemeente om van haar schulden af te geraken door de vesten te dempen en de gronden te verhuren of verkopen.

Van deze historisch gekende structuren werden restanten aangetroffen. Het betrof enkel resten van de Nieuwpoort, omwallingsgracht en doorgang tussen de grachten. Tijdens de opgraving werd vastgesteld was ter hoogte van het onderzoeksgebied de ondergrond en de archeologische sporen sterk verstoord door de aanleg van recente nutsleidingen. Zo werden van de Nieuwpoort enkel de aanleg sleuven en enkele muren vastgesteld en was de opbouw van de doorgang en omwallingsgracht in het vlak tevens niet goed bewaard. Omwille van de beperkte opgravingsoppervlakten, de slechte bewaringstoestand en het ontbreken van archeologisch vondstmateriaal was het niet mogelijk om een duidelijk inzicht te verkrijgen in de omvang en fasering van de structuren.

Is archeologische begeleiding van de werken noodzakelijk? Hoe dient het verder onderzoek uitgevoerd te worden om maximale kenniswinst te vergaren (strategie en methodiek)? Hoe wordt dit verder onderzoek best ingepast in de werken?

Tijdens het onderzoek werd reeds besloten om de rioleringswerken op te volgen richting de Nieuwstraat om de omvang van de nog bewaarde resten van het poortgebouw te controleren. Hierbij werd al snel vastgesteld de zone ten westen van PP4 over een lengte van ca. 4-5 m sterk verstoord was door recente nutsleidingen. Verdere begeleiding over de Nieuwstraat bleek niet noodzakelijk.

BIBLIOGRAFIE

Arts A. (2015) *Technische vereisten voor een archeologische bureaustudie en geofysisch onderzoek: Peer Centrum.*

Arts A. (2015) *Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische opgraving: Peer, Nieuwstraat.*

Baeyens L. en Sanders J. (1987) *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Meeuwen 48W.*

Carmans J. (projectcoördinator) (s.d.) *10 Loonse steden. Atlas van het Graafschap Loon.* Deze publicatie is de neerslag van een verzameling van gegevens en informatie over het Graafschap Loon door Urban Quantum bvba i.s.m. AT Osborne, in opdracht van de stad Borgloon.

Diriken P. (1992) *Peer (Geogids 2)*, s.l.

Drees J. (1986) *Peer toen. Peer, Kleine-Broegel, Grote Broegel, Wijchmaal.*

Gerits J. (1989) *Historische steden in Limburg*, Brussel.

Gullentops F., Paulissen E. en Vandenberghe N. (2006) *Toelichting bij de quartair geologische kaart: Kaartblad 17: Mol*, Brussel.

Klerkx L. en Wesemael E. (2012) *Archeologische prospectie met ingreep in de bodem aan de Albertus Morrenstraat te Peer, Sint-Truiden.*

Kwanten J. (2004) *De kerk van Peer. Vroeger en nu*, Peer.

Lauwers P. (1990) *De geschiedenis van Peer doorheen kerkelijk vizier : een overzicht van de geschiedenis van de Sint-Trudoparochie van Peer-Centrum van haar oorsprong tot heden*, Peer.

P.H.A.I. (1979) *Analyse van Peer*, Hasselt.

Renmans A. (1967) *Uit het verleden van het Loonse stadje Peer*, Brussel.

Renmans A. (1968) Bijdragen tot de geschiedenis van Peer (Limburg, jg. XLIV, nr. 3-4).

Schurmans M. (2002) *Noodopgraving bij de restauratie en de herinrichting van de Sint-Trudokerk te Peer*, Tongeren.

Simons R. en T. Deville (2015) *Collegelaan-Nieuwstraat te Peer (gem. Peer). Bureauonderzoek (Condor Rapporten 205).*

Smeets M. en Yperman W. (2013) *Het archeologisch vooronderzoek aan de Albertus Morrenstraat te Peer* (Archeo-rapport 147), Kessel-Lo.

Steegmans J. en Wesemael E. (2013) *Archeologische opgraving aan de Albertus Morrenstraat te Peer - Zone 1* (ARON-Rapport 179), Sint-Truiden.

Stinissen J. (1998) *Geschiedenis van Peer in de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd*, Peer.

Stinissen J. (1997) *Huizen en mensen van Peer-Centrum van ca 1650 tot 1795*, Peer.

Van Ranst E. en Sys C. (2000) *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*, Gent.

Websites

<http://cai.onroenderfgoed.be/>
<https://inventaris.onroenderfgoed.be/cai/zone/140052>
<https://inventaris.onroenderfgoed.be/ile/relict/300250>
<http://www.rlkm.be/nl/hoge-kempen/erfgoed-databank/text/>
<https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/geheel/122073>
<https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/relict/80653>
<https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/relict/80680>
<https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/relict/80679>
<https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/geheel/111500>

VOORBLAD BIJLAGEN

Bijlage 1: Administratieve gegevens

Bijlage 2: Lijst met afkortingen

Bijlage 3: Periodenplan

Bijlage 4: KLIP plannen

Bijlage 5: Fotolijst

Bijlage 6: Sporenlijst

Bijlage 7: Rapport geofysisch onderzoek (*Target Archaeological Geophysics*)

Bijlage 8: Overzichtsplan opgraving en werfbegeleiding op BT

Bijlage 9: Overzichtsplan opgraving en werfbegeleiding op OT

Bijlage 10: Detailplannen opgraving en werfbegeleiding

Bijlage 11: Profieltekeningen

Bijlage 12: Vergunningen

Projectcode:	PE-16-CE
Vindplaatsnaam	Peer-Centrum
Opdrachtgever:	Stad Peer, Zuidervest 2a, 3990 Peer
Opdrachtgevende overheid:	Onroerend Erfgoed
Uitvoerder:	ARON bvba
Vergunninghouder:	Joris Steegmans
Dossiernummer vergunning:	2016/041
Begin vergunning:	15/02/2016
Einde vergunning:	Einde der werken
Aard van het onderzoek:	Bureaustudie, geofysisch onderzoek, archeologische opgraving en werbegeleiding
Begindatum onderzoek:	Geofysisch onderzoek: 9 februari 2016 Opgraving en begeleiding: 22 maart 2016
Einddatum onderzoek:	Geofysisch onderzoek: 13 februari 2016 Opgraving en begeleiding: 8 augustus 2017
Provincie:	Limburg
Gemeente:	Peer
Deelgemeente:	/
Adres:	Kerkstraat-Markt-Oudestraat (bureaustudie) Nieuwstraat-Collegelaan (archeologische opgraving)
Kadastrale gegevens:	Peer, sectie B en F, openbaar domein
Coördinaten:	X: 225828 m Y: 202980 m
Totale oppervlakte:	Tracé 1: ca. 17480 m ² Tracé 2: ca. 6650 m ²
Te onderzoeken:	Opgraving (Tracé 2 = PP1-7+Kruispunt): 257 m ² (3,9 %)
Onderzochte oppervlakte:	Opgraving (Tracé 2): 257 m ² (3,9 %)
Bodem:	OB
Archeologisch depot:	Stad Peer, Zuidervest 2a, 3990 Peer

Afb: GRB-kaart met aanduiding van het projectgebied (Tracé 1 = Rood, Tracé 2 = Groen) (bron: Geopunt/Qgis).

Bijzondere voorwaarden:	<ul style="list-style-type: none"> - Technische vereisten voor een archeologische bureaustudie en geofysisch onderzoek: Peer Centrum - Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische opgraving: Peer, Nieuwstraat
Omschrijving van de archeologische verwachtingen:	Het onderzoeksgebied doorsnijdt de gehele historische stadskern van Peer. Bij het onderzoek konden restanten van de oude stadsomwalling, stadspoorten of restanten van de burcht van Peer aan het licht komen.
Wetenschappelijke vraagstelling m.b.t. het onderzoeksgebied:	<p>Tijdens de bureaustudie moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens in het projectgebied? - Wat was de ligging, de bouwgeschiedenis, de aard en het voorkomen (uitzicht) van de oude stadswallen, grachten en poorten?

	<p>-Welke info is er nog te vinden over de voormalige kerk – en kerkhoffases? Wat was de afbakening van het kerkhof doorheen de tijd? Wat is de ouderdom van het kerkhof? Tot wanneer bleef het kerkhof in gebruik? Werd het kerkhof geruimd?</p> <p>-Hoe verliep het ontstaan en het gebruik van de markt doorheen de tijd? Welke info is er nog te vinden over evt voormalige constructies op de markt?</p> <p>-Welke info is er nog te vinden over de voormalige burcht (ontstaan, ontwikkelingen, uitzicht, afbakening, verval, afbraak)?</p> <p>-Welke info is er te vinden over de ontwikkelingen op het terrein sinds de middeleeuwen?</p> <p>-Wat zijn de gekende verstoringen (van de huidige verhardingen, riolering, allerhande leidingen, enz)? Hoe diep gaan deze verstoringen en over welke oppervlakte verspreiden ze zich?</p> <p>-In welke mate verstoren de geplande werken archeologisch erfgoed? Tot hoe diep zullen de geplande werken reiken en hoe zal men hierbij te werk gaan?</p> <p>-Welke verdere onderzoekstappen zijn er nodig? Hoe dient het verder vooronderzoek uitgevoerd te worden om maximale kenniswinst te vergaren (strategie en methodiek)?</p> <p>-Welke onderzoeksvragen moeten bijkomend bij het geofysisch onderzoek en de prospectie met ingreep in de bodem beantwoord worden?</p> <p>-Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een vervolgonderzoek?</p> <p>-Hoe wordt dit verder onderzoek best in de werken ingepast?</p> <p>Tijdens het geofysisch onderzoek moeten volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:</p> <p>-Kunnen opgemerkte anomalieën overeenkomen met restanten van de poorten, stadsmuur- wal of gracht?</p> <p>-Bevestigen deze de gegevens uit de bureaustudie?</p> <p>-Op welke diepte bevinden deze resten zich?</p> <p>-Wat zal de impact van de werken zijn op deze resten?</p> <p>-Welke verdere onderzoekstappen zijn er nodig? Hoe dient het verder vooronderzoek uitgevoerd te worden om maximale kenniswinst te vergaren (strategie en methodiek)?</p> <p>-Welke onderzoeksvragen moeten bijkomend bij de prospectie met ingreep in de bodem beantwoord worden?</p> <p>-Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een vervolgonderzoek?</p> <p>-Hoe wordt dit verder onderzoek best in de werken ingepast?</p> <p>Tijdens de opgraving worden minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord:</p> <p>-Welke elementen uit de bureaustudie en het geofysisch onderzoek worden bevestigd/weerlegd door de opgraving?</p> <p>-Wat is de bodemopbouw en -ontwikkeling? Op welke diepte bevindt zich de natuurlijke bodem?</p> <p>-Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.</p> <p>-Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?</p> <p>-Bevinden de sporen zich in stratigrafisch verband?</p> <p>-Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?</p> <p>- Zijn er structuren te herkennen? Wat is hun aard (functioneel, bewaringstoestand), datering, verspreiding en ruimtelijke samenhang?</p> <p>-Zijn er restanten van middeleeuwse wegen bewaard? Hoe is de weg opgebouwd? Zijn er verschillende fasen te herkennen?</p> <p>-Zijn er resten van de Nieuwpoort bewaard? Hoe was de poort opgebouwd? Zijn er meerdere ruimtes te herkennen? Zijn er restanten van een brug over de stadsgracht? Zijn er meerdere bouwfasen te herkennen?</p> <p>-Werden er resten aangetroffen van overige verdedigingswerken (stadsmuren, wallen of grachten)? Hoe was de opbouw van deze elementen?</p> <p>-Is er muurwerk bewaard? Zijn er opvallende bouwkundige kenmerken? Zijn er sporen van renovaties of aanpassingen aan het muurwerk?</p> <p>-Hoeveel verschillende lagen/stratigrafie zijn er te onderscheiden in de coupe(s) op de stadswallen en gracht (grachtvulling,</p>
--	---

	<p>damping)? Hoe zijn die over evt. verschillende coupes heen gelinkt?</p> <p>-Bevatten deze lagen archeologische vondsten en uit welke periode dateren deze vondsten? Wat is de potentie voor natuurwetenschappelijk onderzoek van deze lagen?</p> <p>-Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten, wat is de vondstdichtheid en de conserveringsgraad?</p> <p>-Wat zeggen de aangetroffen vondsten over de welstand, levenswijze, sociale, economische en culturele achtergrond van de bewoners van Peer gedurende hun gebruikperiode?</p> <p>-Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site, eventueel ook over de materiële cultuur?</p> <p>-Welke typologische ontwikkeling maakte het aardewerk door in de aangetroffen fasen? In hoeverre zijn (chrono)typologieën met betrekking tot aardewerk en andere materiaalcategorieën uit aangrenzende regio's toepasbaar? Welke overeenkomsten en welke verschillen zijn aanwijsbaar?</p> <p>-Was er sprake van herkenbare culturele invloeden en uitwisseling van producten vanuit andere gebieden? En zo ja: van waar en welke invloeden? Zijn er ook aanwijzingen voor de oorzaak van deze culturele invloeden (handel, sociaal, politiek, ...)?</p> <p>-Is dit door middel van gericht specialistisch onderzoek, bijvoorbeeld onderzoek naar aardewerkbaksels, aan te tonen?</p> <p>-Welke onderzoeken zijn in de toekomst nog mogelijk en wenselijk, op basis van de uitgevoerde assessment van het vondstenmateriaal? Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?</p> <p>-Welke conserveringsmaatregelen moeten genomen worden om een goede bewaring en toekomstig onderzoek te garanderen?</p> <p>-Hoe past de vindplaats binnen het regionale landschap uit deze specifieke periodes? Zijn deze vergelijkbaar met andere soortgelijke vindplaatsen uit dezelfde periodes of wijzen de resultaten op een specifieke functie of specifieke omstandigheden binnen de nederzettingen? Welke overeenkomsten en verschillen bestaan er met gelijkaardige vindplaatsen?</p> <p>-Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen onze kennis van de site (op basis van het historisch onderzoek) en van de ontwikkeling van de stad Peer algemeen?</p> <p>-Is archeologische begeleiding van de werken noodzakelijk? Hoe dient het verder onderzoek uitgevoerd te worden om maximale kenniswinst te vergaren (strategie en methodiek)? Hoe wordt dit verder onderzoek best ingepast in de werken?</p>
Geplande werkzaamheden:	<p>Traject 1: Heraanleg straat</p> <p>Traject 2: Rioleringswerken en heraanleg straat</p>
Eventuele randvoorwaarden:	Conform de bijzondere voorwaarden

Kleur:

Blauw	BL
Bruin	BR
Donker (kleur)	DO
Geel	GE
Gevlekt	VL
Grijs	GR
Groen	GRO
Leemkleurig	LE
Licht (kleur)	LI
Mergelkleur	ME
Oranje	OR
Paars	PA
Roest(kleurig)	ROE
Rood	RO
Wit	WI
Zwart	ZW

Samenstelling:

Baksteen	Ba
Breuksteen	Bs
Grind	Gr
Hout	Ho
Houtskool	Hk
Kalk	Ka
Kalksteen	Ks
Kei	Kei
Kiezel	Kz
Klei	Kl
Leem	Le
Leisteen	Lei
Mergel	Me
Moederbodem	Moe
Mortel	Mo
Natuursteen	Ns
Dakpan	Dp
Silex	Si
Slak	Sl
Steenkool	Sk
Verbrand	Vb
Zand	Za
Zandsteen	Zs
Zavel	Zv
IJzeroxide	Fe
Fosfaat (groene band)	Ff
Mangaan	Mn

Hoeveelheid:

Zeer weinig	zw
Weinig	w
Matig	m
Veel	v
Zeer veel	zv

Periodes:

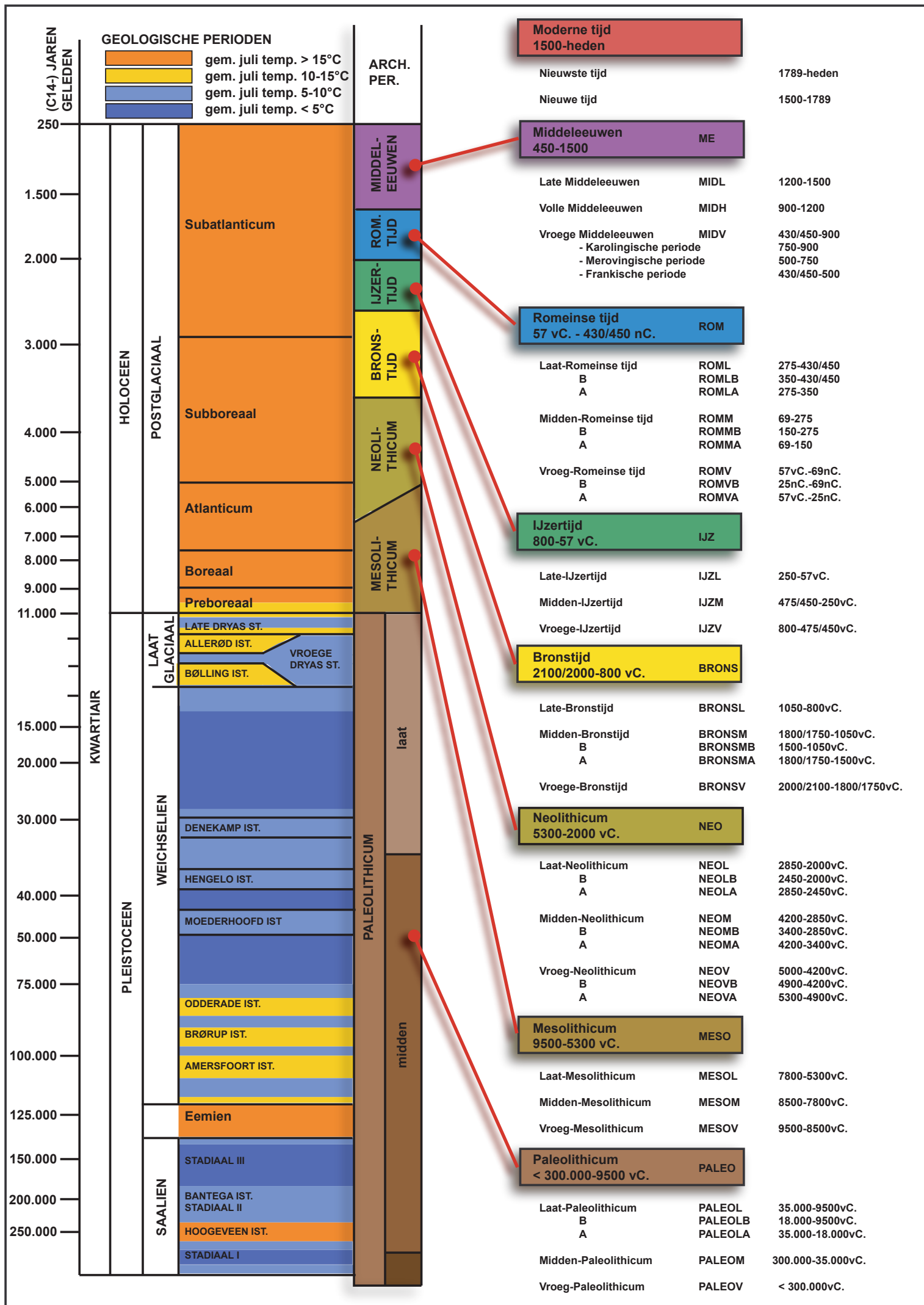
Bronstijd	BRONS
- Vroege Bronstijd	BRONSV
- Midden Bronstijd	BRONSM
- Late Bronstijd	BRONSL
IJzertijd	IJZ
- Vroege IJzertijd	IJZV
- Midden IJzertijd	IJZM
- Late IJzertijd	IJZL
Romeins	ROM
- Vroeg Romeins	ROMV
- Midden Romeins	ROMM
- Laat Romeins	ROML
Middeleeuwen	MID
- Vroege Middeleeuwen	MIDV
- Volle Middeleeuwen	MIDH
- Late Middeleeuwen	MIDL
- Post Middeleeuwen	MIDP

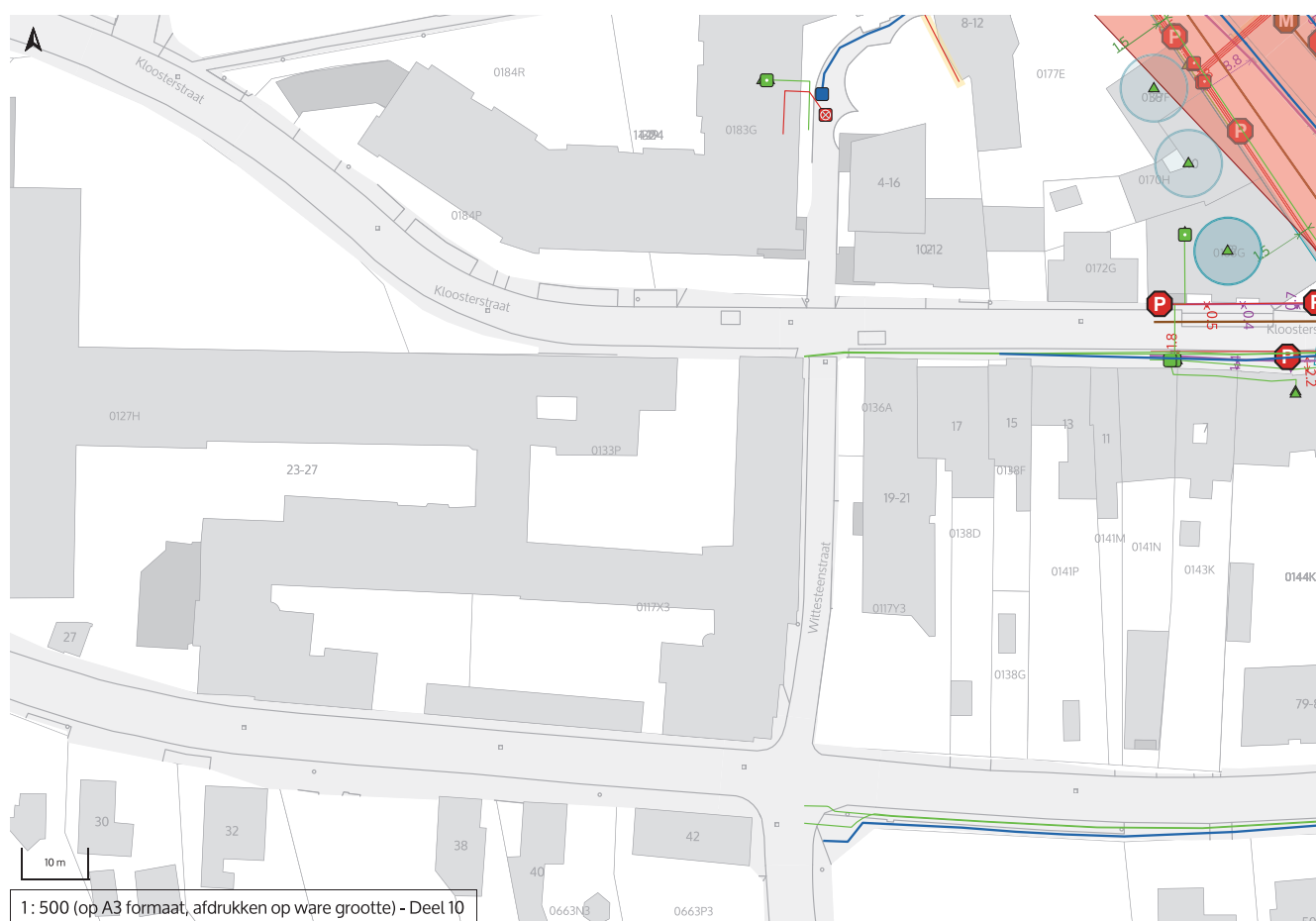
Materiaalcategorie:

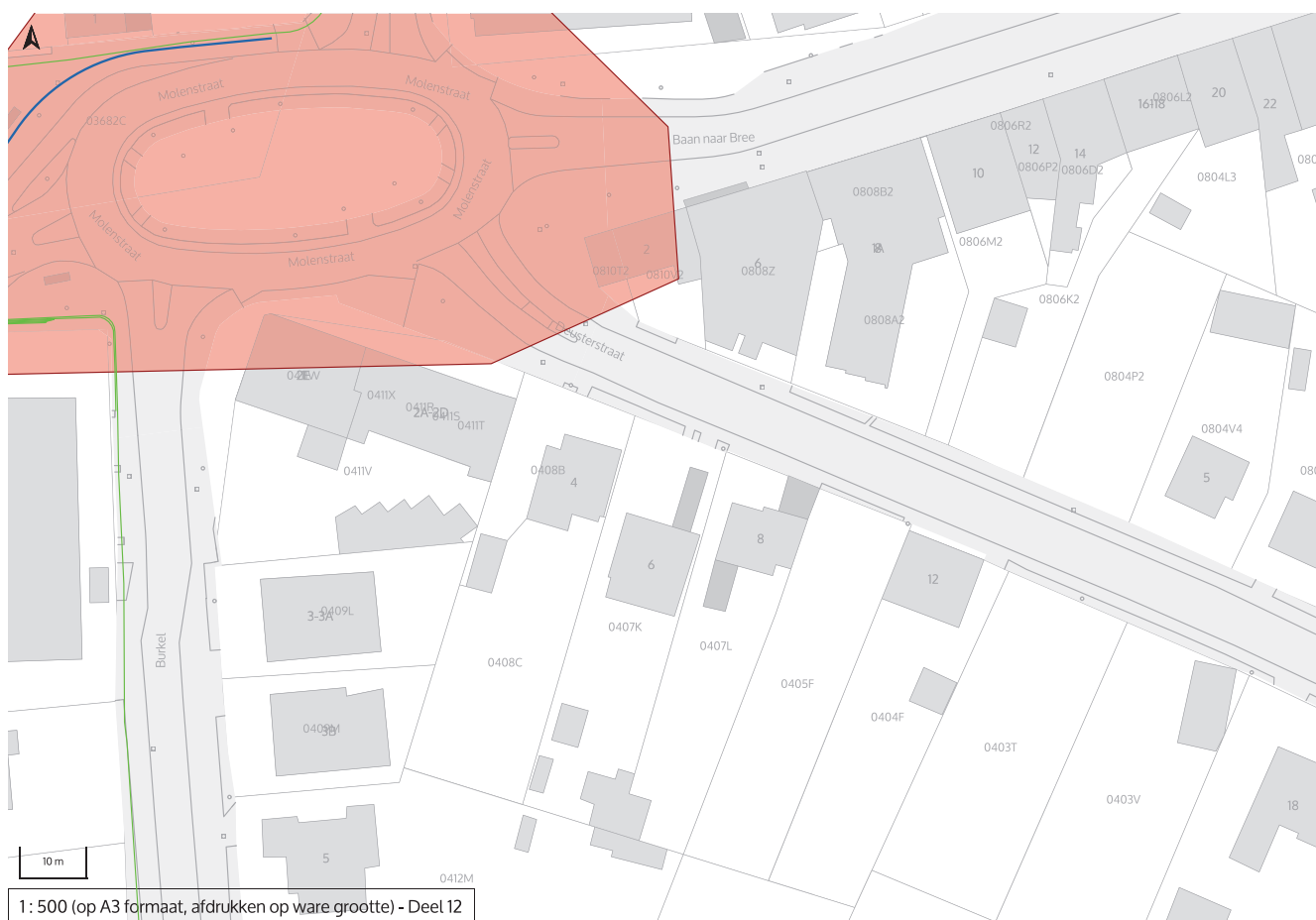
Glas	GL
Keramik	AW
Metaal	ME
Mortel	MO
Organisch	OR
Pleisterwerk	PL
Terracotta	TC
Steen	ST

Aardewerk:

Dikwandig (ROM)	DW
Dikwandig amfoor (ROM)	AM
Dikwandig dolium (ROM)	DO
Dikwandig wrijfschaal (ROM)	MO
Gebronsd (ROM)	GB
Geglazuurd (MID)	+ GL
Geverfd (ROM)	GV
Gladwandig (ROM)	GW
Grijsbakkend (MID)	GRIJS
Handgevormd	HA
Kurkwaar	KU
Maaslands witbakkend (MID)	MAAS-TG1
Maaslands roodbakkend (MID)	MAASL-TG3
Pompejaans rood (ROM)	PR
Porselein	PORS
Protosteengoed (MID)	PSTG
Roodbakkend (MID)	ROOD
Roodbeschilderd (MID)	RBES
Ruwwandig (ROM)	RW
Steengoed (MID)	STG
Terra nigra (ROM)	TN
Terra rubra (ROM)	TR
Terra sigillata (ROM)	TS
Lowlands (ROM)	LOW
Witbakkend (MIDP)	WIT

DSC-nr	Soort opname	Werkput	Spoornr	Beschrijving	Genomen uit	Opmerkingen
0331-0351	Overzicht	/	/	Opvolging werken op het kruispunt Nieuwstraat-Collegelaan-Noordervest	/	/
0332-0334	Overzicht	/	/	Aanleg VL1 op kruispuntNieuwstraat-Collegelaan-Noordervest	ZO	/
0335-0337	Overzicht	/	/	Aanleg VL1 op kruispuntNieuwstraat-Collegelaan-Noordervest	ZW	/
0338-0342	Overzicht	/	/	Aanleg VL1 op kruispuntNieuwstraat-Collegelaan-Noordervest	ZO	/
0343-0344	Profiel	/	/	BP1 in verstoring	/	/
0345-0346	Profiel	/	/	BP2 in verstoring	/	/
0347	Profiel	/	/	BP3 in verstoring	/	/
0349-0352	Detail	/	S20	/	W	/
0353-0354	Overzicht	/	/	Aanleg riolering kruispunt	/	/
0355-0359	Profiel	/	/	PR2	Z	/
0360-0362	Profiel	/	/	PR2	ZO	/
0363-0366	Detail	/	S11, 12	/	W	/
0367-0370	Detail	/	S11	/	N	/
0371-0377	Werkfoto	/	/	Aanleg riolering Noordervest (PR3)	Z	/
0378-0382	Profiel	/	/	PR3	O	/
0383-0385	Detail	/	S7, 8	/	Z	/
0386-0395	Werkfoto	/	/	Aanleg riolering Noordervest	N	/
1121		/	/	Aanleg PP op Collegelaan	/	/
1133-1140	Werkfoto	/	/	Aanleg PP op Collegelaan	/	/
1152-1154	Werkfoto	/	/	Aanleg PP op Collegelaan	/	/
1165-1166	Werkfoto	/	/	Aanleg PP op Collegelaan	/	/
1122-1124	Overzicht	PP1	/	VL1	O	/
1126-1128	Profiel	PP1	/	P1	Z	/
1129-1132	Profiel	PP1	/	P2	N	/
1141-1143	Overzicht	PP2	/	/	W	/
1144-1145	Profiel	PP2	/	P1	N	/
1146-1148	Profiel	PP2	/	P2	Z	/
1156-1158	Overzicht	PP3	/	/	W	/
1159-1161	Profiel	PP3	/	P1	Z	/
1162-1164	Profiel	PP3	/	P2	N	/
0047-0049	Overzicht	PP4	/	/	Z	/
0050	Overzicht	PP4	/	/	O	/
0051-0055	Profiel	PP4	/	P1	O	/
0056-0062	Detail	PP4	S1-2	/	Z	/
0063-0068	Detail	PP4	S3-5	/	N	/
0069-0076	Detail	PP4	S3-5	/	W	/
0077-0079	Overzicht	PP4	/	/	NO	/
0080-0084	Overzicht	PP4	/	/	O	/
0085	Detail	PP4	S1	/	N	/
0086	Detail	PP4	S4	/	Z	/
0087	Detail	PP4	S3-4	/	Z	/
0088	Detail	PP4	S18	/	O	/
0089-0091	Overzicht	SL1	/	/	W	/
0092-0094	Overzicht	SL1	/	/	O	/
0095-0097	Detail	PP4	S1	/	N	/
0098-0099	Werkfoto	SL2	/	Zicht op nutsleidingen	/	/
0107-0109	Profiel	SL2	P2	/	N	/
0110-0112	Profiel	SL2	P1	/	Z	/
0710-0717	Profiel	PP5	P1	/	W	/
0718-0720	Overzicht	PP5	/	/	N	/
0721-0724	Werkfoto	/	/	Aanleg proefputten Nieuwstraat	/	/
0725-0732	Profiel	PP6	P1	/	Z	/
0733-0734	Overzicht	PP6	/	/	Z	/
0735	Overzicht	PP6	/	/	N	/
0736-0738	Werkfoto	/	/	Collegelaan-Nieuwstraat na aanleg	/	/
0739-0744	Profiel	PP7	P1	/	Z	/
0745-0750	Overzicht	PP7	/	/	O	/

Spoornr	Laag	Werkput	Vlak	Gecoupeerd	Soort	Beschrijving	Vorm	Afmetingen (L x B x D (m))	Kleur	Samenstelling	Oriëntatie	Begin	Einde	Relaties	Opmerking
01	0	PP4	1	Nee	Muur	muur opgebouwd uit mergel en baksteen	Langwerpig	1,5 min x 0,5 x ?	LIGE/RO/GR	Ks, BaSt, Mo	O-W	MIDP	MIDP	/	/
02	0	PP4	1	Nee	Insteek	/	Rond	1 min x 1 min x ?	BRGR	Za + Mo (w), Hk (w), Kz (w)	/	MIDP	MIDP	Ouder dan S1	/
03	0	PP4	1	Nee	Muur	/	Langwerpig	1,5 min x 0,5 x 0,5	LIGE	Ks + Mo	O-W	MIDP	MIDP	/	loopt parallel met S1
04	0	PP4	1	Nee	Muur	/	Langwerpig	3 min x 0,5 x ?	RO/GR	BaSt + Mo	O-W	MIDP	MIDP	/	loopt parallel met S1, 3
05	0	PP4	1	Nee	Insteek	/	Onregelmatig	/	BRGR	Za + Mo (w), Hk (w), Kz (w)	/	MIDP	MIDP	/	/
06	0	PP4	1	Nee	Insteek	/	/	0,9 min x 0,4 min x ?	BRGR	Za + Mo (w), Hk (w), Kz (w)	/	MIDP	MIDP	/	/
07	0	SL2	1	Ja	Gracht	vulling omwallingsgracht	/	? x ? x 2,5 min	DOBR	Za + Hk, BaSt, Ks, St	/	MIDP	MIDP	Ouder dan S1	/
08	0	SL2 P1	1	Ja	Laag	Vulling omwallingsgracht	/	? x ? x 0,5 min	DOGR	Za + Hk, BaSt, Ks, St	/	MIDP	MIDP	/	/
09	0	/	1	Nee	Muur	/	Langwerpig	? X 0,6 x 1,9 min	RO	BaSt + Mo	O-W	MIDP	MIDP		/
10	0	/	1	Nee	/	Nummer overgeslagen	/	/	/	/	/	/	/	/	/
11	0	/	1	Nee	Muur	/	Langwerpig	2,5 min x 0,6 x ?	RO	BaSt + Mo	O-W	MIDP	MIDP	/	/
12	0	/	1	Nee	Paalkuil	Paalgat in muur S11	Vierkant	0,3 x 0,3 x ?	DOGR	Za + Hk, BaSt, Ks, St	/	MIDP	MIDP	Jonger dan S11	/
13	0	PR2	1	Ja	Laag	Fundering S20	/	/	BRGR	Za + Klei, KalkSt (w)	/	MIDP	MIDP	Mogelijk idem aan S14	/
14	0	PR2	1	Ja	Laag	Fundering S20	/	/	DOGR	Za + Hk (w)	/	MIDP	MIDP	Mogelijk idem aan S13	/
15	0		1	Ja	Laag	Opvullingspakket tussen S10 en 20	/	? X ? X 0,6	BRGR	Za + KalkSt (m), Mo (w), Klei, BaSt (w), Kz, Hk (w)	/	MIDP	MIDP	Jonger dan S20	/
16	0	PP5	1	Ja	Laag	Vermoedelijk verstoring	/	/	LIBGR + VL GROGR	Za + BaSt (w), Kz (w)	/	MIDP	MIDP		/
17	0	PP6	1	Ja	Kuil?	/	/	/	DOGR/GR	Za + Bast (w)	/	MIDP	MIDP		/
18	0	PP4	1	Nee	Mortellaag	/	/	1,5 min x 0,3 x ?	GR	Mo + KalkSt (w)	/	MIDP	MIDP		/
19	0	PP6	1	Ja	Kuil?	/	/	/	BRGR	Za + Hk (w)	/	MIDP	MIDP		/
20	0	/	1	Ja	Muur	/	Langwerpig	2,5 min x 0,6 x ?	RO	BaSt + Mo	O-W	MIDP	MIDP	Jonger dan S13, 14	/

GEOFYSISCH RAPPORT 2016/01

Geofysische onderzoek aan de Kerkepoort, Nieuwepoort en Oudepoort, Peer centrum Non-destructieve kartering van archeologie met grondradar

Opdrachtgever Aron bvba (voor Stad Peer)
John Nicholls
maart 2016

GEOFYSISCH ONDERZOEK

AAN DE KERKEPOORT, NIEUWEOPOORT EN OUDEPOORT, PEER CENTRUM

PROJECTGEGEVENS

Voor dit geofysische onderzoek werd een technologie toegepast die onder het bodemoppervlak met twee frequenties werkt. Bodemradaronderzoek werd uitgevoerd op 3 vooraf bepaalde locaties dicht bij Peer centrum, met name de sites van 3 laatmiddeleeuwse stadspoorten (Kerkepoort, CAI ID 165778; Nieuwepoort, CAI ID 165776; Oudepoort, CAI ID 165780), voordat er een nieuw rioleringsysteem wordt gelegd.

Het bodemradaronderzoek werd in totaal in 11 gebieden uitgevoerd, in Steenweg Wijchmaal, Kerkstraat, Zuidervest en Noordevest (Kerkepoort, KP1-3); Nieuwstraat, Noordevest en Collegelaan (Nieuwepoort, NP1-4); en Oudestraat, Noordevest en Zuidervest (Oudepoort, OP1-4).

Het doel van het onderzoek was om de locatie, vorm en grootte van ondergrondse archeologische overblijfselen, die aanwezig zouden zijn op elke site, te registreren. Het werk werd uitgevoerd als voorbereiding op invasieve archeologische werkzaamheden door Aron bvba.

Coördinaten (centraal)	Kerkepoort -225692 203074; Nieuwepoort -226181 203146, Oudepoort -226213 202889
Gemeente	Peer
Provincie	Limburg
Topografie en landbouwstreek	Wegoppervlakken, kasseien, tegels en beplante gebieden
Bodemtype	Kunstmatige gronden
Archeologie	In KP1-3, NP1-4 en OP1-4 zijn er geen aan de oppervlakte zichtbare structurele overblijfselen op te merken die verband houden met CAI ID 165778, 165776 en 165780. In KP1-3 zijn er geen sporen van de laatmiddeleeuwse stadsmuur (CAI ID 165774) noch van de muur rond de site van de Sint-Trudo-kerk (CAI ID 51555) meer. Hoogstwaarschijnlijk zijn de meeste structurele overblijfselen voor CAI ID 165778, 165776, 165780 en 165774 gedurende de late middeleeuwen vernietigd en door nieuwere gebouwen vervangen.
Techniek	Grondradar (dubbele frequentie 800 MHz- en 300 MHz-antennes)
Opdrachtgever	Aron bvba (voor Stad Peer)
Auteur	John Nicholls MSc
Onderzoeksdatum	9-13 februari 2016
Rapportering	maart 2016

1 TECHNISCHE BESCHRIJVING VAN HET ONDERZOEK

1.1 Positiebepaling

- 1.1 De positiebepaling voor het onderzoeksgrid werd uitgevoerd met een Leica RTK GPS en total station in het Belgische Lambert 72-coördinatiesysteem. De nauwkeurigheid van de GPS-coördinaten is <10cm horizontaal en verticaal.

1.2 Methodiek

- 1.2.1 Het onderzoek werd uitgevoerd met een GSSI grondradar met dubbele frequentie voor gelijktijdig onderzoek op twee verschillende dieptebereiken (ong. 0-1,5m en ong. 0-3,5m) met gebruik van respectievelijk een 800 MHz-antenne en een 300 MHz-antenne.
- 1.2.2 Het onderzoek werd uitgevoerd aan de Kerkepoort (KP1-3), Nieuwepoort (NP1-4), en Oudepoort (OP1-4), met een afstand van 0,5m tussen de profielen voor alle gebieden.
- 1.2.3 Voor de 800MHz- en 300MHz-antennes werden respectievelijk de tijden 30,54ns en 91,62ns gebruikt. De in het toestel aanwezige band- en achtergrondfilters werden tijdens de gegevensverzameling niet aangewend omdat de voorkeur ging naar het achteraf verwerken van de zuivere, ongefilterde gegevens die tijdens het veldwerk werden verzameld.

1.3 Gegevensverwerking en weergave

- 1.3.1 De gegevens werden verwerkt door een GPR Slice v7.0 verwerkings- en beeldsoftware voor grondradarsignalen. De verwerkingsmodules die voor dit project werden gebruikt, waren de volgende:

automatic gain control
background removal
migration
gridding (inverse afstandsgewogen interpolatie)

- 1.3.2 Figuren 1-4 tonen de onderzoekslocaties KP1-OP4 op schaal 1:2000 en 1:500.
- 1.3.3 Figuren 5-16 stellen de time slices voor die werden gegenereerd voor gegevens die op 800 MHz en 300 MHz (dieper) werden verwerkt en dat op een schaal van 1:500. De time slices worden getoond met een toename van ongeveer 20cm op 800MHz en 35cm op 300MHz.
- 1.3.4 De interpretaties gebaseerd op de analyse van de rauwe/gefilterde radargrams en time slices zijn terug te vinden in figuren 5-16 met dezelfde schaal.

2 ALGEMENE BESCHOUWING

2.1 Toegang, terrein en bijkomende informatie

- 2.1.1 KP1-OP4 bestaan uit gemengd stadsterrein, met geasfalteerde wegen, tegels, kasseien en beplante zones. Op alle onderzoekslocaties waren heel wat moderne obstakels aanwezig, zoals bushokjes en paaltjes, installaties voor elektriciteit/telecommunicatie en reclamepanelen. Onderzoek op zo'n gevarieerd stedelijk terrein heeft een invloed op de verkregen gegevens.
- 2.1.2 Tijdens het onderzoek werden verschillende bronnen van moderne interferentie vastgesteld, zoals een overvloed aan ondergrondse installaties voor water, telecommunicatie en elektriciteit. Daarnaast werd ook in de buurt van winkels en cafés, vooral in OP1-4, interferentie waargenomen. De gevolgen van de nabijheid van dergelijke moderne interferentiebronnen zijn het meest zichtbaar in de 300MHz-gegevens. De kans is reëel dat de

interferenties subtielere responsen hebben verborgen die kunnen duiden op ondergrondse archeologische overblijfselen.

- 2.1.3 Er blijken een aantal zwakke, doch mogelijk significante lineaire trends uit de resultaten van KP1-OP4. De anomalieën in dit bereik worden echter vaak in geofysische gegevens opgemerkt en duiden in de meeste gevallen op moderne toepassingen, zoals vroeger landgebruik, installaties van nutsdiensten en wegenwerken.
- 2.1.4 Geofysisch onderzoek op stedelijke locaties gebeurt vaak in smalle wegen, straten en openbaar domein die zelden breder zijn dan 10m. Het is mogelijk om geofysische gegevens van relatief kleine onderzoekslocaties archeologisch te interpreteren, maar de interpretatie blijft onzeker, vooral bij stedelijke projecten waarbij de onderzoeksgegevens regelmatig worden vertekend door moderne interferentie.
- 2.1.5 De dieptes waarnaar wordt verwezen in de time slices in dit rapport zijn een schatting op basis van de gemiddelde amplitudes die voor elke onderzoekslocatie werden bepaald door de puntbronreflecties op een hyperbole curve te leggen (fitting). **Alle dieptes waarnaar in dit rapport wordt verwezen, moeten als een schatting worden beschouwd.**

3 GRONDRADAR RESULTATEN

3.1 KP1

- 3.1.1 Uit het onderzoek in KP1 blijken geen responsen van duidelijke archeologische aard. Vaag afgetekende reflecties (A) in het zuidoosten kunnen van belang zijn en verwijzen mogelijk naar de overblijfselen die bij CAI ID 165778 en/of CAI ID 165774 horen. Dat blijkt vooral uit de resultaten van ca. 40-80cm onder het bodemoppervlak. Door de smalle onderzoeksbreedte (<18m) en interferentie van moderne bronnen blijft de archeologische interpretatie voor anomalieën A onzeker.
- 3.1.2 Een zwakke rechtlijnige trend (B) in de zuidelijke hoek van KP1 duidt op een mogelijke kelder of kolenschacht van een bestaand gebouw.
- 3.1.3 De resultaten van KP1 duiden op een grote hoeveelheid responsen ten gevolge van moderne pijpleidingen en rioleringsbuizen. Uit het onderzoek blijken ook de verschillen die het gevolg zijn van kasseien, tegels en asfalt op het oppervlak.

Tabel KP1

Anomalie(ën)	Locatie	Omschrijving	Legende	Interpretatie
*C=centrum, N=noorden; O=oosten; Z=zuiden; W=westen; NO=noordoosten; NW=noordwesten				
A	ZO	Zwak afgetekende reflecties	?? archeologie	?? structuren die verband houden met CAI ID 165778 en/of CAI ID 165774. ?? moderne verstoring
B	Z	Lineair patroon	? Modern	Mogelijke kelder / kolenschacht

3.2 KP2

- 3.2.1 Sterke reflecties van de radarpuls zijn zichtbaar in het noordoosten (C), en het zuidwesten van het centrum van het onderzoeksgebied (D & E) in KP2. Doordat het onderzoeksgebied zo smal is (<6,5m) is het niet mogelijk de archeologische waarde ervan te bevestigen. De reflecties C liggen dicht bij de muur rond CAI ID 51555 en kunnen van belang zijn. D & E in het zuidwesten kunnen duiden op structurele overblijfselen die verband houden met CAI ID 165778 en 165774. C-E zijn het meest zichtbaar op ca. 1-2,5m onder het oppervlak. Verder zijn er in KP2 een aantal zwakke lineaire trends die mogelijk van belang kunnen zijn.
- 3.2.2 Ondergrondse pijpleidingen, rioleringsbuizen, en vermoedelijke installaties voor elektriciteit/telecommunicatie zorgden voor moderne interferenties die ook blijken uit de resultaten.

Tabel KP2

Anomalie(ën)	Locatie	Omschrijving	Legende	Interpretatie
*C=centrum, N=noorden; O=oosten; Z=zuiden; W=westen; NO=noordoosten; NW=noordwesten				
C	NO	Sterke reflecties	?? archeologie	?? structuren ivm CAI ID 51555 of modern
D & E	ZW	Sterke reflecties	?? modern	?? structuren ivm CAI ID 165778 en 165774 of modern

3.3 KP3

- 3.3.1 In ongeveer het midden van KP3 is een mogelijk rechthoekige structuur (F) zichtbaar. Die is ongeveer 7,5m breed en loopt over de hele breedte van KP3. De structuur is het meest zichtbaar op 0,4-2m onder het oppervlak. Dat kan wijzen op een deel van CAI ID 165778. Daarnaast zijn er nog kleinschalige structurele overblijfselen zichtbaar in het zuidoosten (G). De interpretatie van F en G blijft onzeker gezien de kleine breedte van het onderzoeksgebied (< 12m) en de stedelijke context van dit project.
- 3.3.2 Dieper in de 300MHz gegevens uit KP3 blijken hoge niveaus van moderne interferentie. De interferenties van vermoedelijke rioleringsbuizen en installaties voor elektriciteit/telecommunicatie blijken ook uit de gegevens.

Tabel KP3

Anomalie(ën)	Locatie	Omschrijving	Legende	Interpretatie
F	C	Grote rechthoekige reflectie	?? archeologie	? structuur ivm CAI ID 165778
G	ZO	Fijn afgetekende kleinschalige reflectie	?? archeologie	? structuur

3.4 NP1

- 3.4.1 Een brede concentratie van vaag afgetekende reflecties (H) in het oosten van het centrum van het onderzoeksgebied in NP1 kan van belang zijn. Ze breidt zich uit over de hele breedte van 11m van het onderzoeksgebied en is vooral zichtbaar op 0-2m onder het oppervlak. Deze groep vaag afgetekende anomalieën kan duiden op een deel van CAI ID 165776 en 165774. De interpretatie blijft echter onzeker.
- 3.4.2 Verschillende moderne installaties in de buurt van H blijken uit de resultaten.

Tabel NP1

Anomalie(ën)	Locatie	Omschrijving	Legende	Interpretatie
H	C (ten noorden van)	Groep van zwak afgetekende reflecties	?? archeologie	? structuur ivm CAI ID 165776, 165774

3.5 NP2

- 3.5.1 De resultaten van het onderzoek in NP2 duiden niet op anomalieën van definitieve archeologische aard. De interpretatie van verschillende zwakke lineaire trends die op deze locatie werden vastgesteld, blijft onzeker. Waarschijnlijk zijn overal rioleringsbuizen en moderne installaties aanwezig.

3.6 NP3

- 3.6.1 De resultaten van het onderzoek in NP3 duiden niet op anomalieën van definitieve archeologische aard. Een ondiepe rechthoekige reflectie in het centrum van het onderzoeksgebied valt samen met 2 moderne rioleringsbuizen en is waarschijnlijk van moderne oorsprong. Verder zijn er nog moderne installaties in NP3 herkenbaar, waarschijnlijk een rioleringsbuis/ondergrondse nutsvoorziening langs de oostelijke rand van het onderzoeksgebied.

3.7 NP4

- 3.7.1 Een zwak afgetekende rechthoekige reflectie (I) in het zuidoosten van het centrum van het onderzoeksgebied in NP4 kan duiden op overblijfselen die verband houden met CAI ID 165776. De reflectie is ongeveer 4,5m breed en loopt over de hele breedte van het onderzoeksgebied (7,5m). Ze is het vooral zichtbaar in de gegevens van 300MHz (dieper). Interpretatie van anomalie I is uiterst onzeker gezien de kleine breedte van het onderzoeksgebied en de grote hoeveelheid aan moderne interferentiebronnen die werd vastgesteld.

Tabel NP4

Anomalie(ën)	Locatie	Omschrijving	Legende	Interpretatie
I	Z vh centrum	Zwak afgetekende rechthoekige reflectie	?? archeologie	? structuur ivm CAI ID 165776

3.8 OP1

- 3.8.1 De resultaten van het onderzoek in OP2 duiden niet op anomalieën van definitieve archeologische aard. Uit de resultaten van deze locatie blijkt interferentie van ondergrondse rioleringsbuizen en installaties voor elektriciteit. De kans is reëel dat de interferenties subtielere responsen hebben verborgen die kunnen duiden op ondergrondse archeologische overblijfselen.

3.9 OP2

- 3.9.1 Uit de 800MHz- en 300 MHz-resultaten in OP2 blijkt een netwerk van ondergrondse rioleringsbuizen en moderne installaties. De resultaten van het onderzoek duiden niet op anomalieën van definitieve archeologische aard. De kans is reëel dat de veelheid aan moderne storingen relevante responsen heeft verborgen.
- 3.9.2 Interferentie werd waargenomen op lagere diepte door de 300MHz-antenne.

3.10 OP3

- 3.10.1 De resultaten van OP3 duiden op rioleringsbuizen en moderne installaties over heel het gebied. Die zijn zichtbaar in de ondiepere 800MHz en de diepere 300MHz profielen. Op deze locatie werden geen duidelijk afgetekende anomalieën van definitieve archeologische aard ontdekt.

3.11 OP4

- 3.11.1 De resultaten van het onderzoek in OP4 duiden niet op anomalieën van definitieve archeologische aard. Verschillende rioleringsbuizen en andere moderne bronnen blijken uit de resultaten van de 800MHz- en 300MHz-antennes.

4 CONCLUSIE

- 4.1 Er werden geen reflecties van definitieve archeologische aard vastgesteld tijdens het grondradaronderzoek aan de Kerkepoort (KP1-4), Nieuwepoort (NP1-4) en Oudepoort (OP1-4). Daarentegen duiden de resultaten op verschillende concentraties van mogelijk relevante anomalieën die verband kunnen houden met CAI ID 165776, 165778, 165774 en 51555, met name de reflecties (A) in het noordoosten van KP1; C-E in KP2; en mogelijk gebouw F en de fijn afgetekende reflectie G in KP3. Verder zijn er ook zwak afgetekende reflecties op te merken in NP1 en NP3.
- 4.2 De archeologische interpretaties in dit rapport zijn gebaseerd op rauwe en verwerkte gegevens verzameld in onderzoeksgebieden die smal zijn en waarin vele moderne installaties en interferentiebronnen aanwezig zijn – beide zijn factoren die de interpretatie van de resultaten hebben beïnvloed. De kans is reëel dat subtiele variaties in respons die verband houden met ondergrondse archeologische overblijfselen, niet werden opgemeten als gevolg van de moderne interferentiebronnen.

BIBLIOGRAFIE

English Heritage 2008, Geophysical survey in archaeological field evaluation, Research & Professional Guideline, No. 1, David A, Linford N, Linford P.

EAC Guidelines for the Use of Geophysics in Archaeology: Questions to Ask and Points to Consider, (EAC Guidelines 2), Schmidt A, Linford N, Linford P, David A, Gaffney C, Sarris A, Fassbinder J), 2016. http://european-archaeological-council.org/files/eac_guidelines_2_final.pdf.

Geo-Vlaanderen, <http://www.agiv.be/gis/diensten/geovlaanderen/bodemkaart>.

Geo-Vlaanderen en Onroerend Erfgoed, <https://cai.onroerenderfgoed.be>.

GRASS Development Team, 2013. Geographic Resources Analysis Support System (GRASS) Software, Version 6.4.3. Open Source Geospatial Foundation. <http://grass.osgeo.org>.

QGIS Development Team, 2014. QGIS Geographic Information System. Open Source Geospatial Foundation Project. <http://qgis.osgeo.org>

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1	Locatie site –Kerkepoort (KP1-3), Nieuwepoort (NP1-4), Oudepoort (OP1-4)	1/2000
Figuur 2	Locatie site –Kerkepoort, KP1-3	1/500
Figuur 3	Locatie site –Nieuwepoort, NP1-4	1/500
Figuur 4	Locatie site –Oudepoort, OP1-4	1/500
Figuur 5	800MHz resultaten –Kerkepoort, KP1	1/500
Figuur 6	300MHz resultaten –Kerkepoort, KP1	1/500
Figuur 7	800MHz en 300 MHz resultaten –Kerkepoort, KP2	1/500
Figuur 8	800MHz en 300MHz resultaten –Kerkepoort, KP3	1/500
Figuur 9	800MHz en 300MHz resultaten –Nieuwepoort, NP1	1/500
Figuur 10	800MHz en 300MHz resultaten –Nieuwepoort, NP2	1/500
Figuur 11	800MHz en 300MHz resultaten –Nieuwepoort, NP3	1/500
Figuur 12	800MHz en 300MHz resultaten –Nieuwepoort, NP4	1/500
Figuur 13	800MHz en 300MHz resultaten –Oudepoort, OP1	1/500
Figuur 14	800MHz en 300MHz resultaten –Oudepoort, OP2	1/500
Figuur 15	800MHz en 300MHz resultaten –Oudepoort, OP3	1/500
Figuur 16	800MHz en 300MHz resultaten –Oudepoort, OP4	1/500

BIJLAGE

Bijlage 1	Technische informatie over apparatuur en weergave
-----------	---

BIJLAGE 1: TECHNISCHE INFORMATIE OVER INSTRUMENTATIE EN WEERGAVE

INSTRUMENTATIE

GPR/ Ground Penetrating Radar (GSSI SIR-3000): GPR-systemen bestaan uit een configuratie/dataverwerkingseenheid, een verzend/ontvangantenne (250 – 500mhz) en een wagen met een odometer of ingebouwde GPS. De techniek wordt gebruikt om resten van begraven funderingen, structuren en holtes te identificeren. GPR-systemen verzenden een doorlopende elektromagnetische golf van energie door de grond en tekenen reflecties van die energie op wanneer deze reageert op de stratigrafie en de ondergrondse structuren. Data worden verzameld in parallelle transecten, 0,5 of 1m van elkaar, en worden opgeslagen in functie van de verstreken tijd waarin de energiegolf tussen de transmitter naar de reflector en weer terug naar het oppervlak reist. De sterkte van de reflecties die worden opgetekend via GPR-onderzoek is proportioneel terug te brengen tot de conductieve en diëlektrische eigenschappen van de begraven objecten waarmee de verzonden energie verbonden is.

Magnetometrie (6-kanaals-magnetometer systeem met GPS): Gradiometrie is de meest wijdverspreide techniek in archeologische prospectie en wordt vaak gebruikt op sites van 100ha groot om begraven resten van omheinde greppels, putten, haarden, ijzerovens en pottenbakkersovens te lokaliseren. Deze resten produceren vaak een magnetisch contrast boven de lokale bodem/geologische variatie als gevolg van verrijking door brandactiviteit en organische verrijking van de bodem tijdens een archeologische vestiging. Het in kaart brengen van deze gebieden wordt gedaan met behulp van een reeks magnetische sensoren uit cesium of fluxgate om het volledig magnetische veld van de aarde of variaties in de verticale component van de aarde te meten. Target gebruikt een Grad601-wagensysteem met vijf sensoren om magnetische afwijkingen van begraven archeologische resten in detail te kunnen meten. Het verzamelt data langs parallelle lijnen van 0,5 tot 1 meter van elkaar, op intervallen van 5 cm op elke lijn.

Elektrischeweerstandsonderzoek (Geoscan RM15 en 'twin probe array'): Elektrischeweerstandsmeting wordt over het algemeen gebruikt om locaties van begraven structuren in kaart te brengen, inclusief resten van funderingen, muren en steengraven. Gebruik makend van een reeks elektrodes, die zijn vastgemaakt op een draagbaar frame, wordt een kleine hoeveelheid elektrische stroom op regelmatige intervallen via golfuitzendende sondes door de grond gestuurd. Enkele of dubbele identieke reeksen gebruiken 1 of 2 paren stroom en potentiële sondes, en zijn gemonteerd op een mobiel frame. Een afgezonderde stroom en één potentiële sonde hebben een vaste locatie op 20 meter van de onderzoeksgrenzen. Opmetingen van het weerstandvermogen worden normaal uitgevoerd met een interval van 0,5 m x 1m of 1m x 1m.

EMI/Elektromagnetische inductie (CMD Mini-Explorer-wagensysteem met GPS): EMI is geschikt voor de opsporing van begraven resten zoals funderingen, omheinde gebieden, sloten, kuilen en pottenbakkersovens. Deze techniek meet de variaties in het elektrisch geleidingsvermogen en de magnetische ontvankelijkheid van de bodem. De CMD Mini-Explorer bestaat uit één verzend- en drie ontvangende spoelen, die zorgen voor drie reeksen data van drie dieptes onder de oppervlakte. De verzendende spoel genereert een tijdvariabel, primair magnetisch veld dat zich onder- en bovengronds verspreidt, het genereert alternerende (*eddy*) stromen in de bodem en de objecten die deze bevat. Dit creëert een secundair magnetisch veld dat proportioneel is tot de graad van de verandering van het magnetische veld, hetgeen gemeten wordt door ontvangende spoelen die zich 0,5m en 1m van de verzendende spoel bevinden. Het CMD Mini-Explorer-wagensysteem wordt gebruikt om EMI-opmetingen op verticale of horizontale wijze te maken langs lijnen met tussenruimtes van 0,75 op intervallen van 6 tot 8cm op elke lijn.

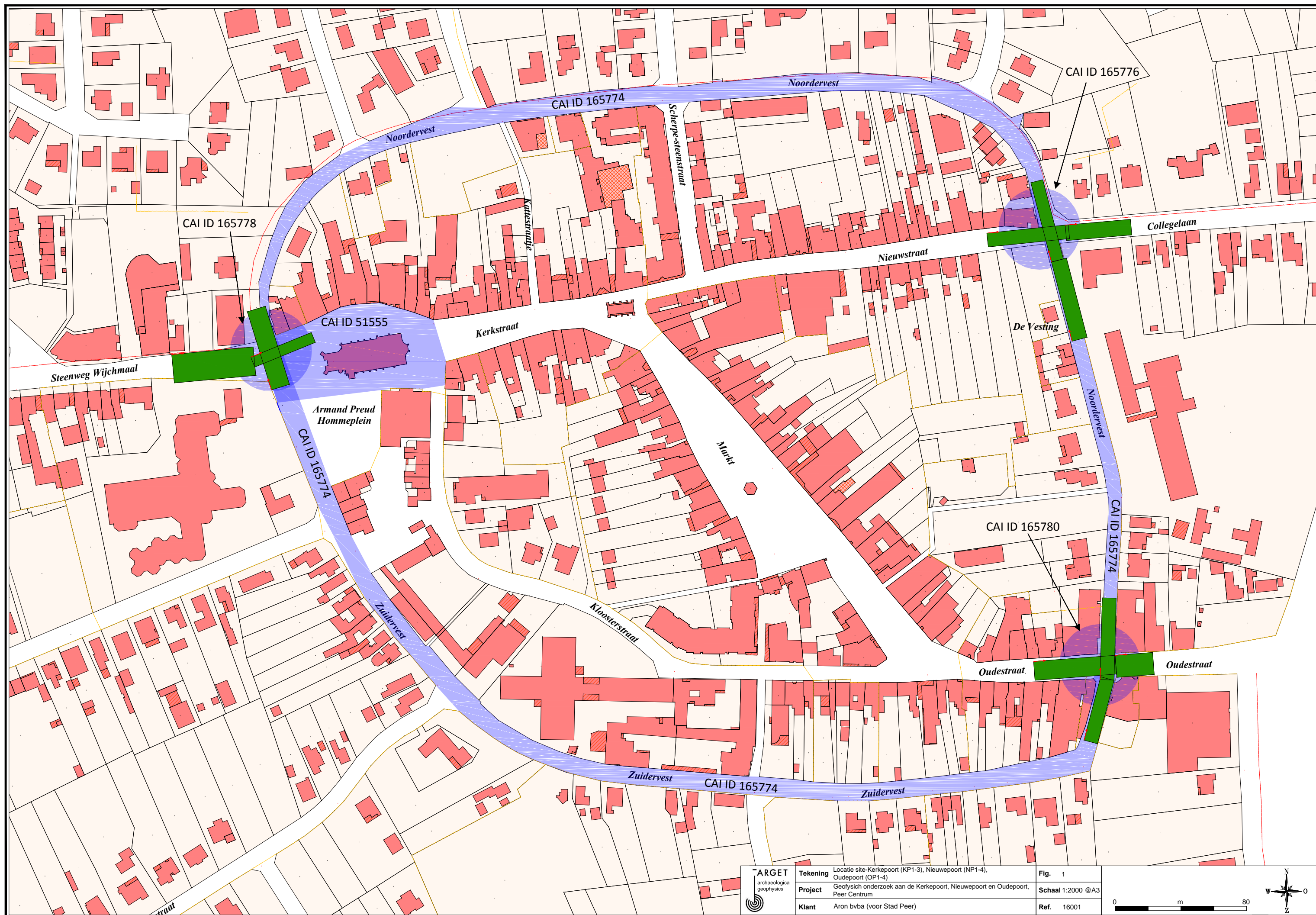
WEERGAVE VAN DE DATA

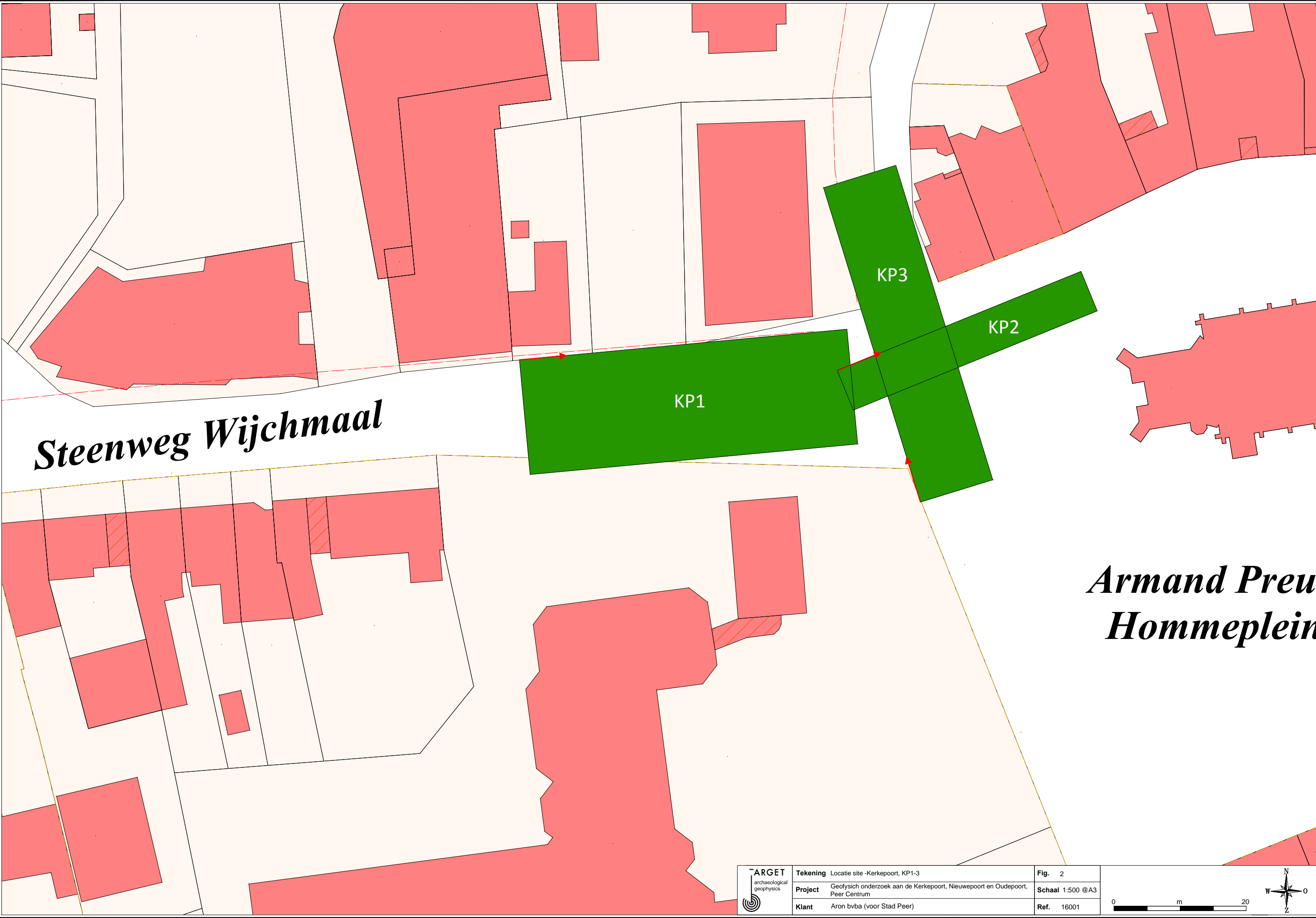
Grijswaarden: Het *greyscale format* wijst een element toe aan elk gegeven volgens zijn locatie op het *grid*/raster. De weergave van elk datapunt wordt uitgevoerd in zeer kleine stappen. Wat ervoor zorgt dat de volledige reeks waarden binnen een gegeven datareeks kan worden getoond. Deze weergave maakt de identificatie van discrete reacties die amper boven de lokale bodem/geologische variaties liggen mogelijk.

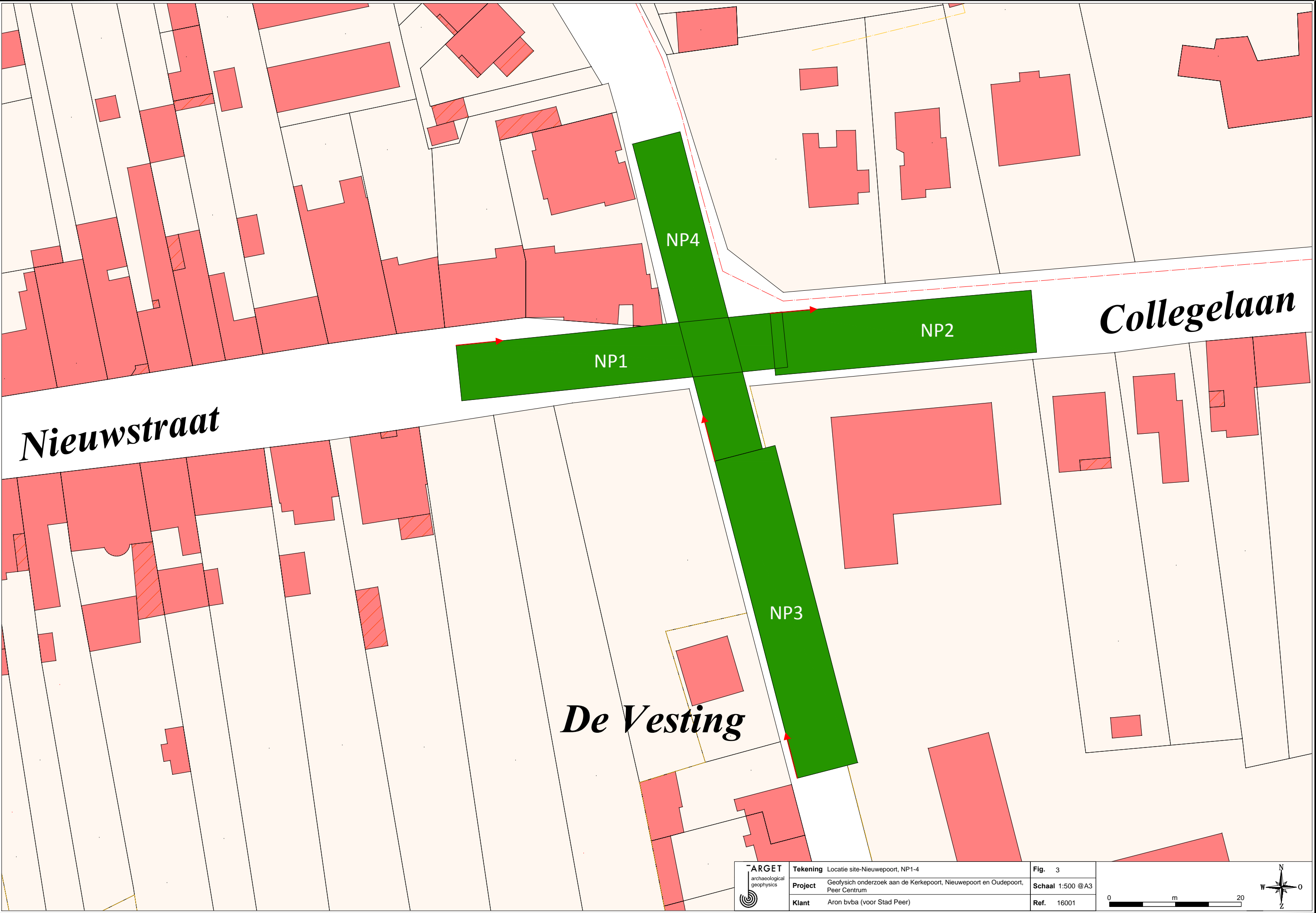
Colour plot: *Colour plots* die bestaan uit RGB-waarden, die op een lineaire manier geïnterpoleerd zijn tussen een reeks van gebruikersspecifieke waarden, kunnen verder inzicht geven in de veranderlijke anomalieën in een gegeven reeks data. *Colour plots* zijn vooral handig voor EMI-data waar de presentatie van de resultaten in een beperkte reeks van waarden niet altijd uitvoerbaar met andere *formats*.

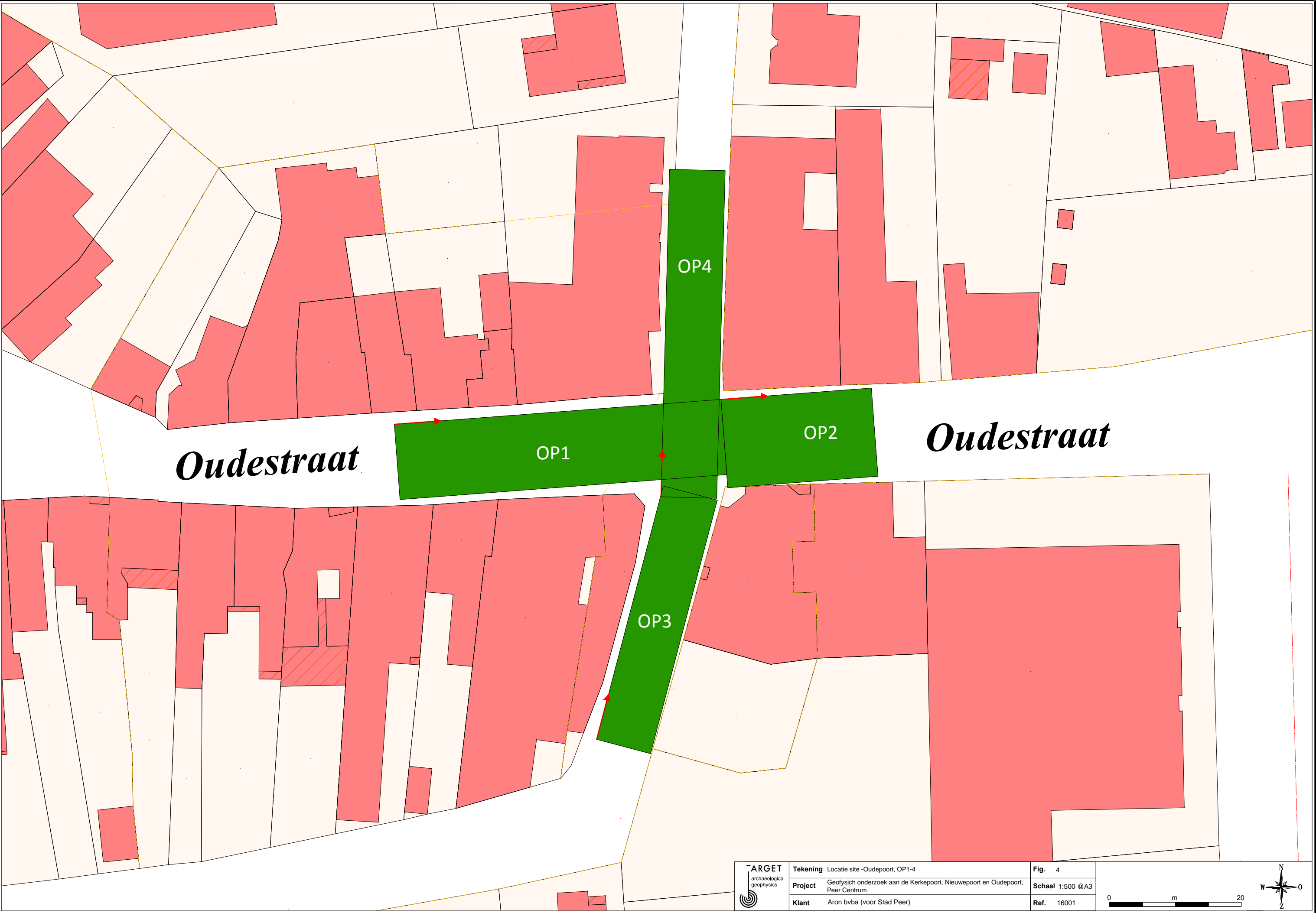
XY-spoorweergaven Het *XY-tracé* geeft een lineaire weergave van reacties die worden opgetekend tijdens de passage van het instrument. Dit *format* wordt vooral gebruikt om reacties te lokaliseren van moderne ijzerhoudende materialen, maar kan ook helpen bij het identificeren van magnetische anomalieën die gerelateerd zijn aan de resten van haarden, ijzerovens en pottenbakkersovens. Ijzerhoudende anomalieën kunnen ook worden geïdentificeerd via de bestaande attributentabel in een GIS, die lezingen afleidt boven een specifieke reeks en deze laag daarna met andere weergaveformats combineert voor interpretatie.

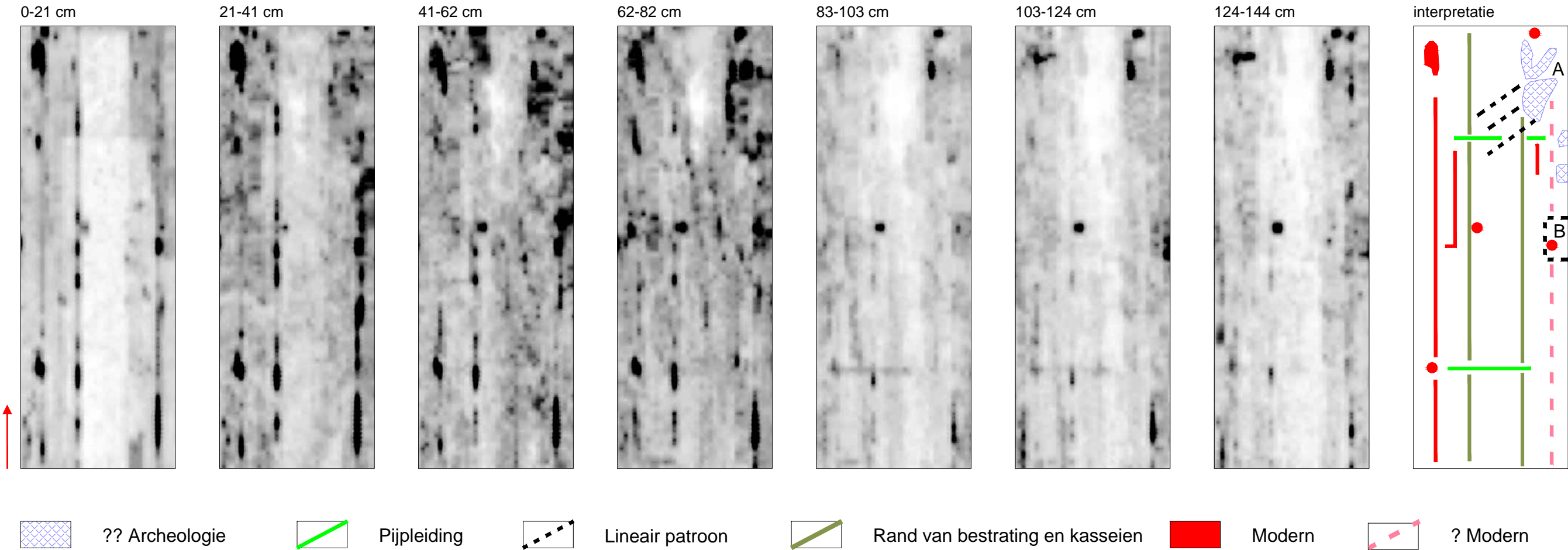
Time slice: Radargrammen die worden verzameld via een onderzoek gebaseerd op rasters/*grids* of parallelle meetlijnen die kunnen worden samengesteld als een 3D-volume en daarna worden herwerkt tot ze een serie 2D-schema's produceren, op incrementele diepte/tijdafstanden. Een serie van *Time-Slice displays* die op 25 - 50 cm afstand de mogelijkheid creëren tot analyse van de patronen en dieptes van de reflectie in een gegeven GPR-onderzoeksgebied.

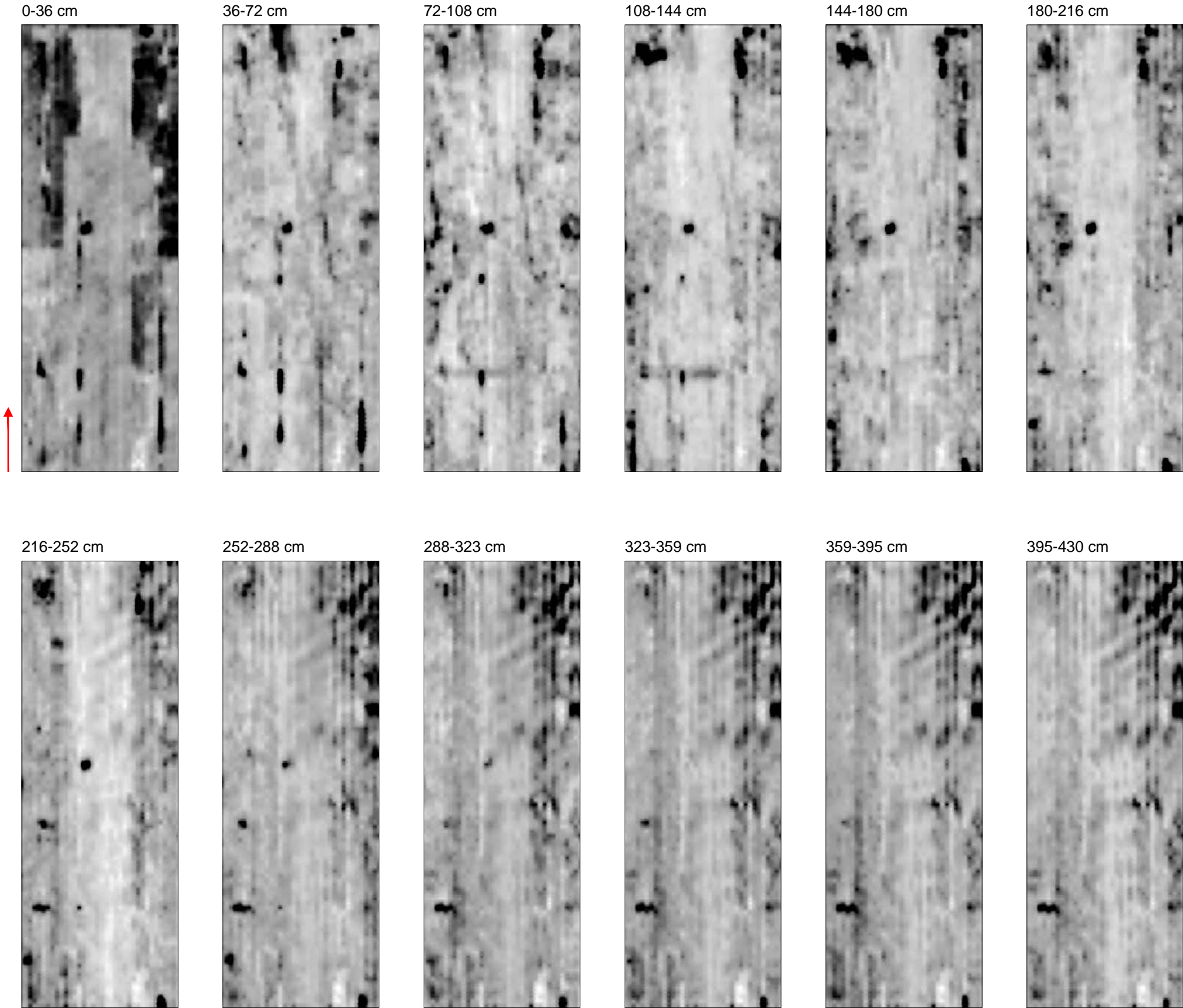

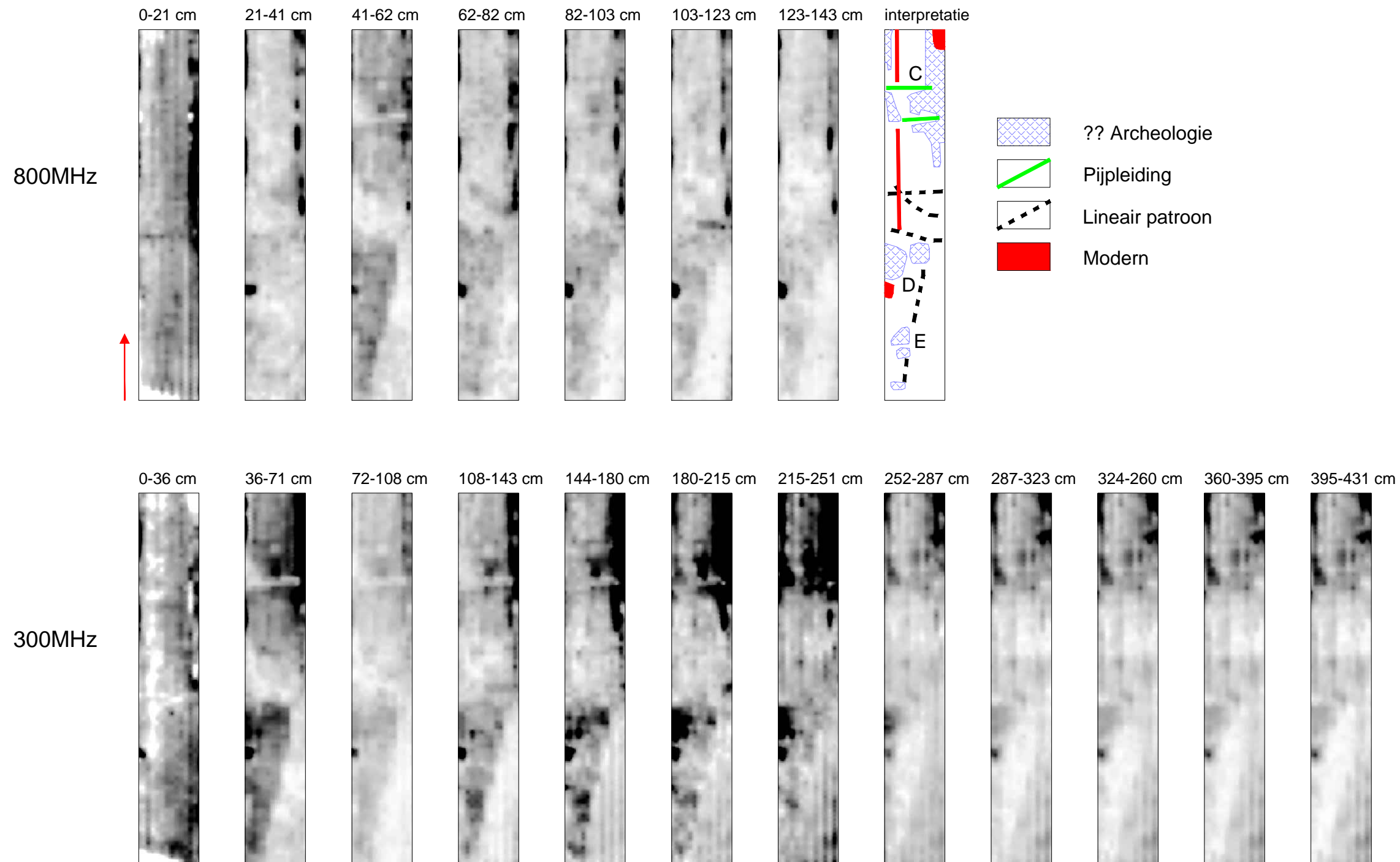

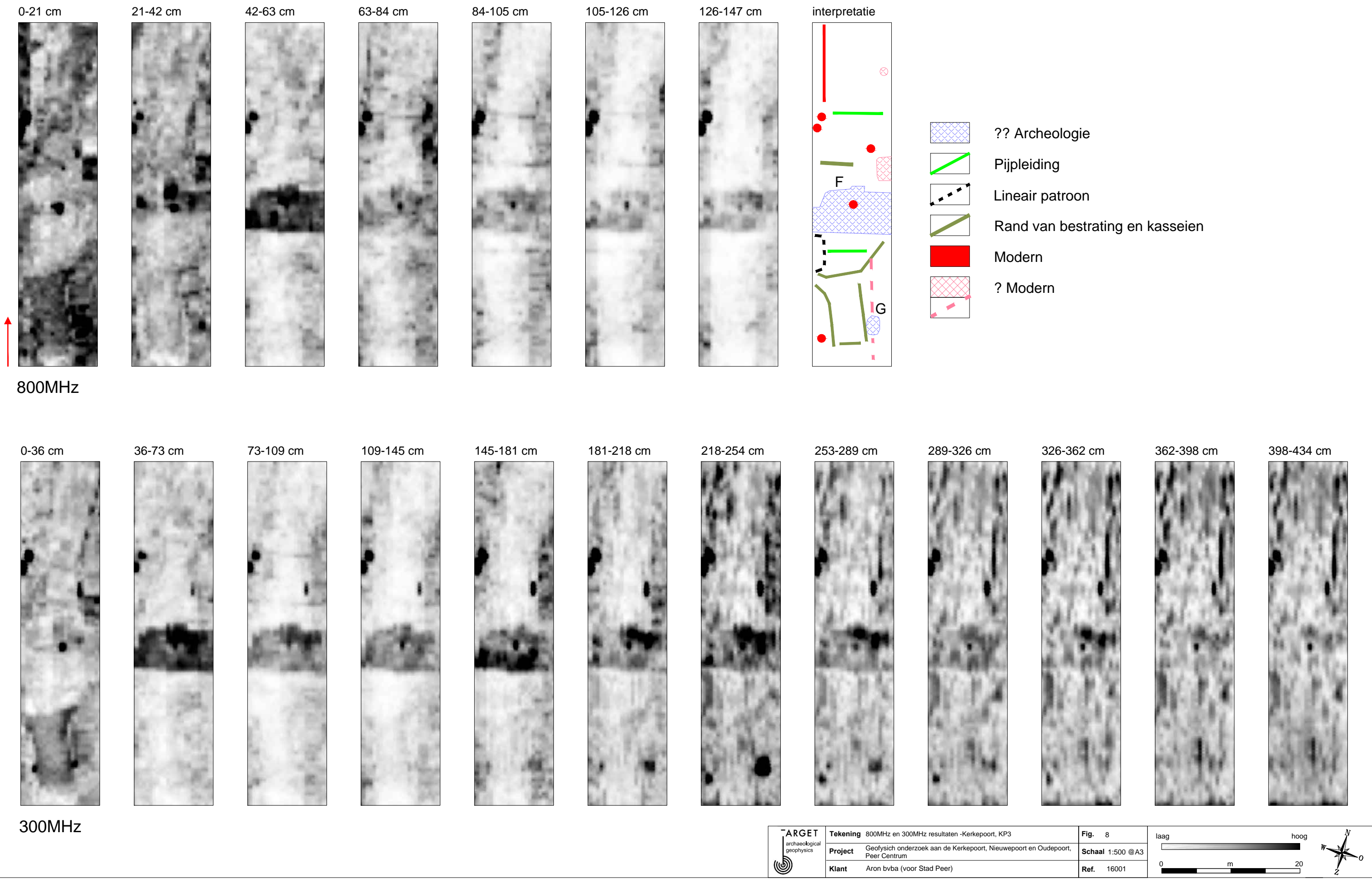
300MHz resultaten -Kerkepoort 1

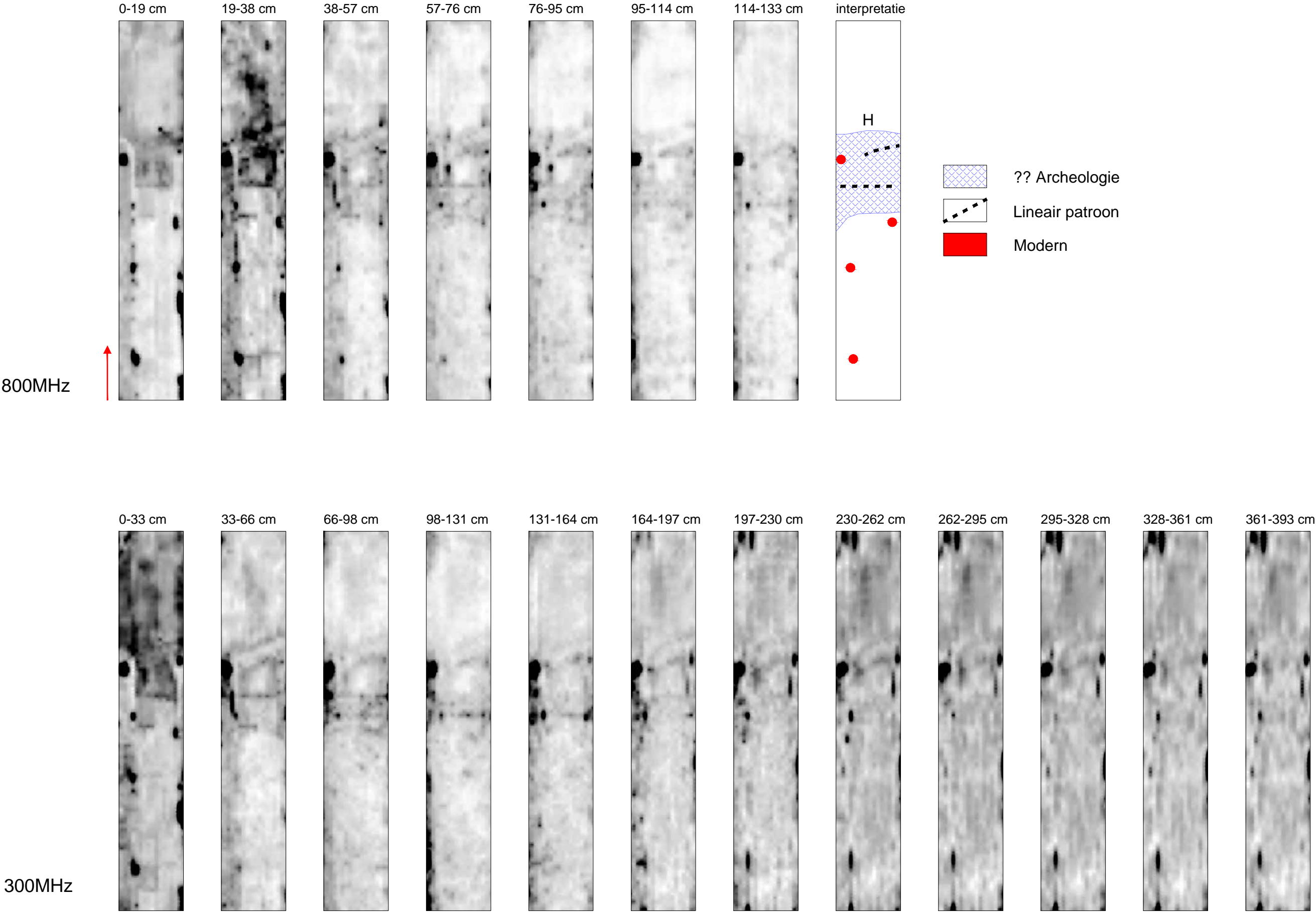
800MHz & 300MHz resultaten -Kerkepoort 2

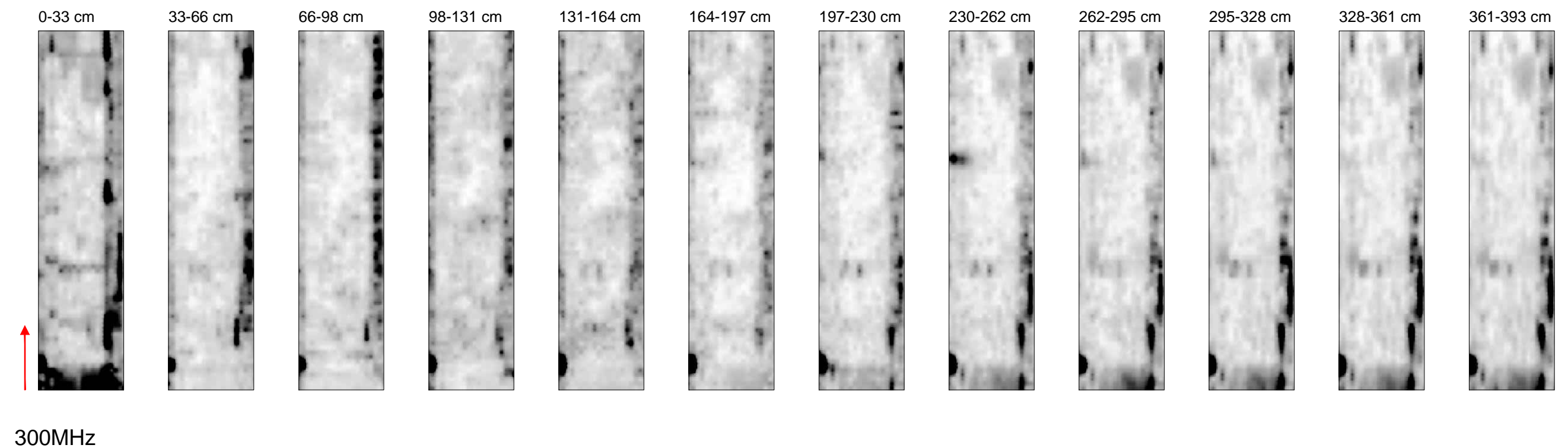
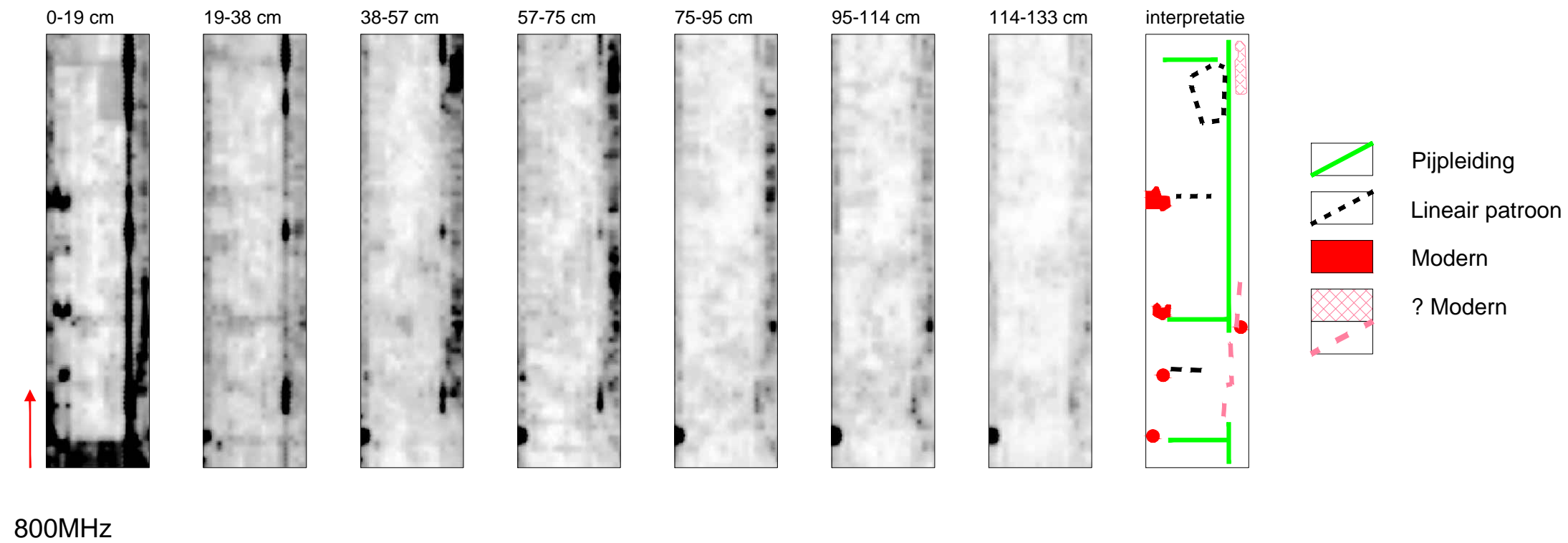
800MHz en 300MHz resultaten -Kerkepoort 3

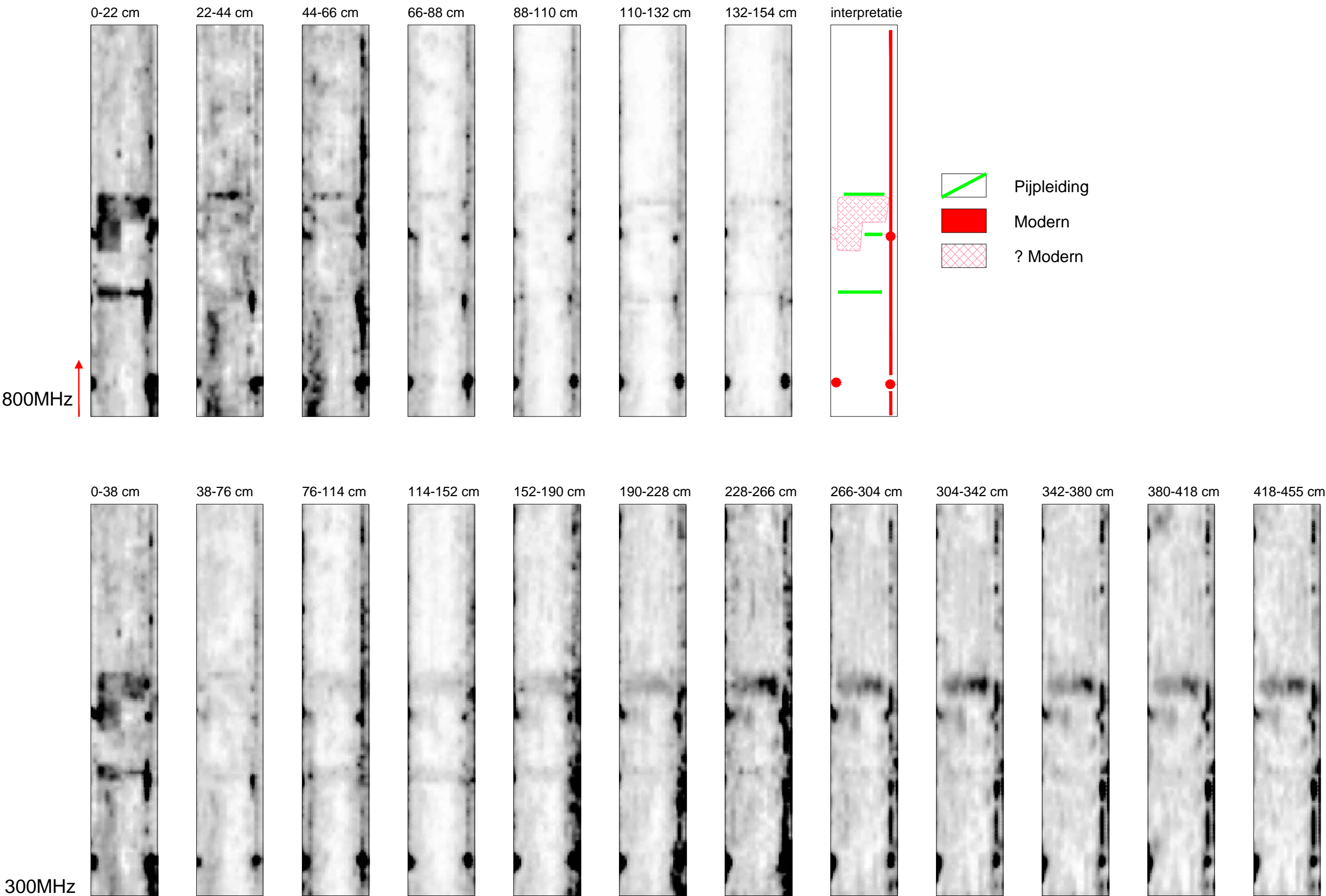
800MHz en 300MHz resultaten -Nieuwepoort 1

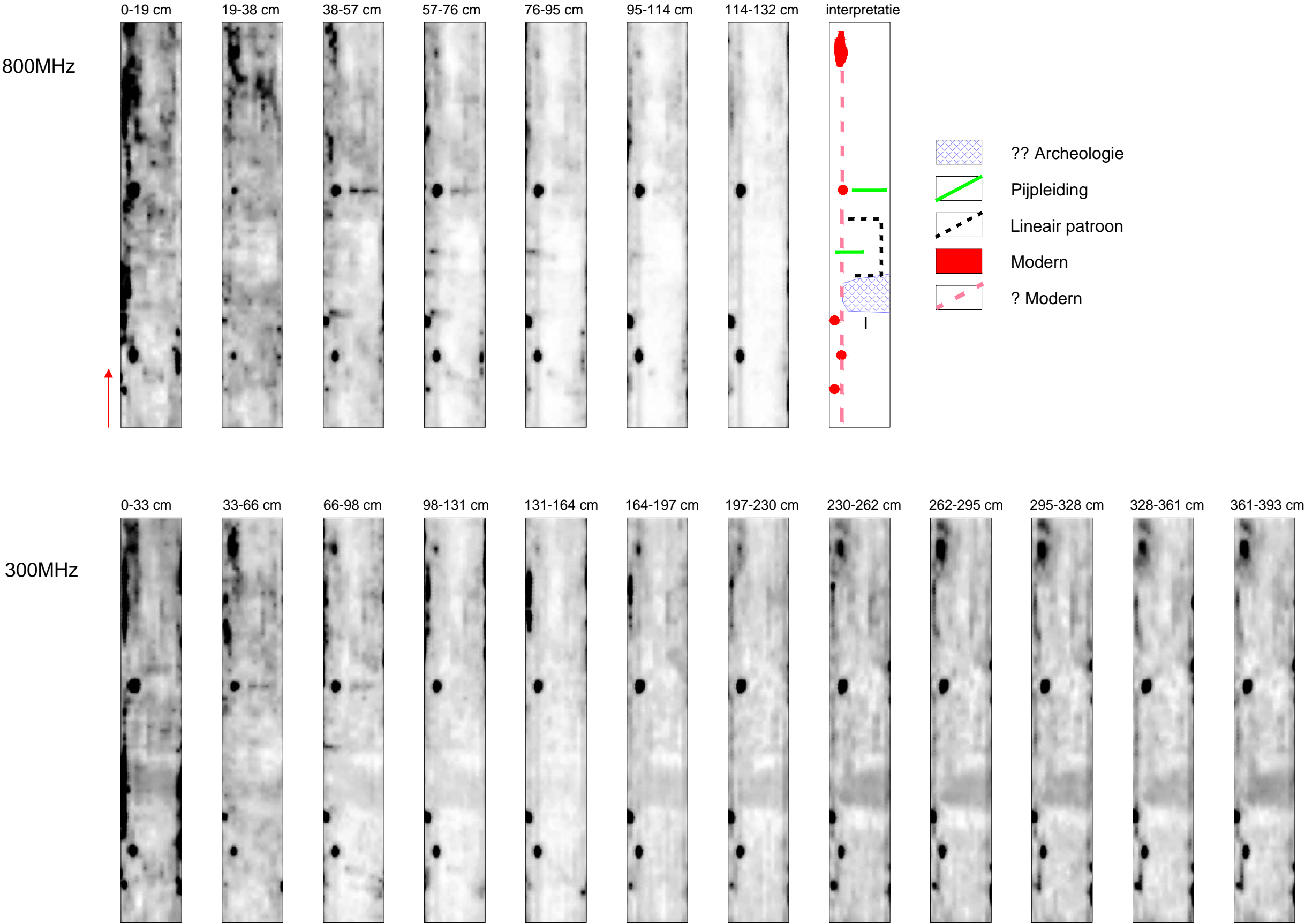
800MHz en 300MHz resultaten -Nieuwepoort 2

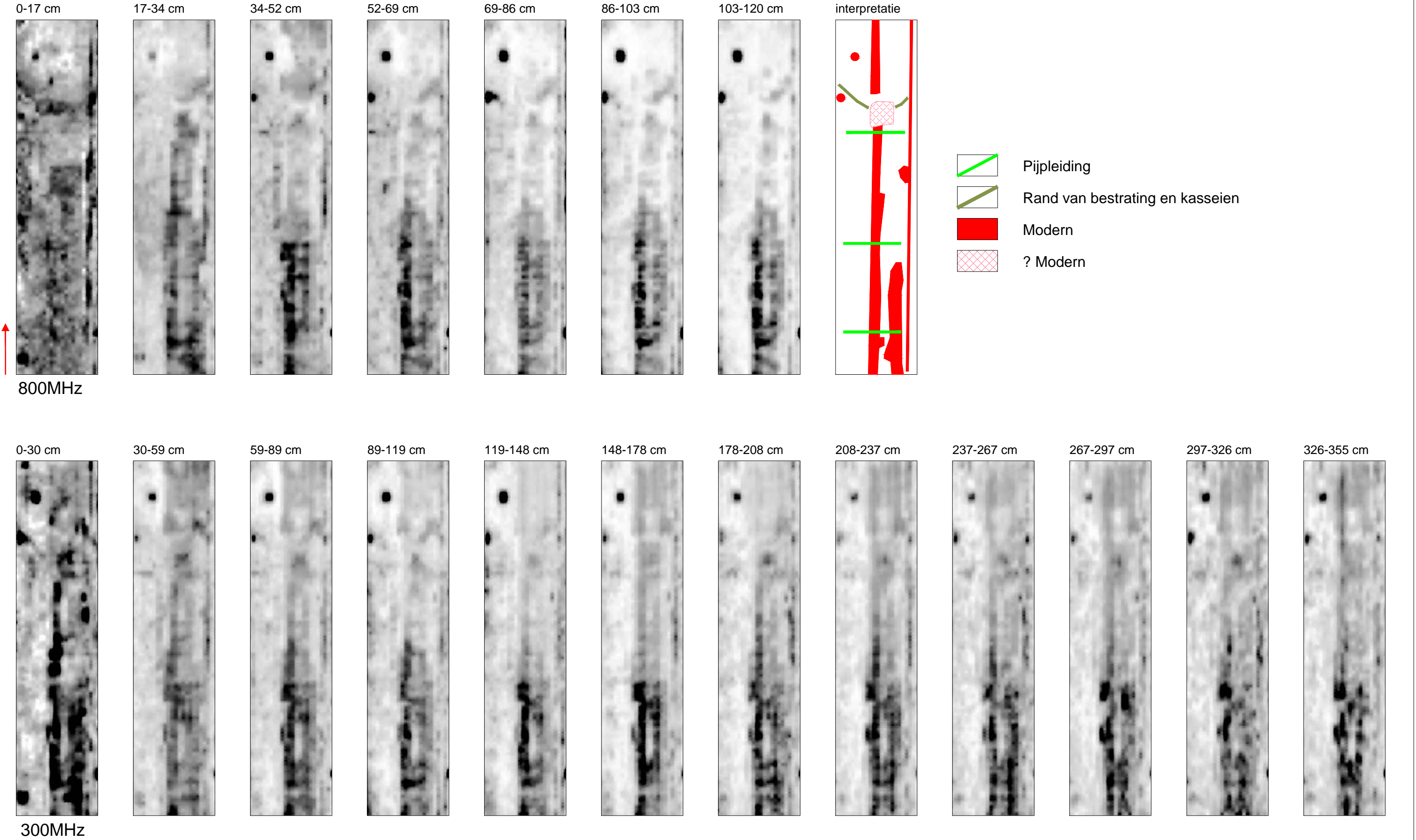
800MHz en 300MHz resultaten -Nieuwepoort 3

800MHz en 300MHz resultaten -Nieuwepoort 4

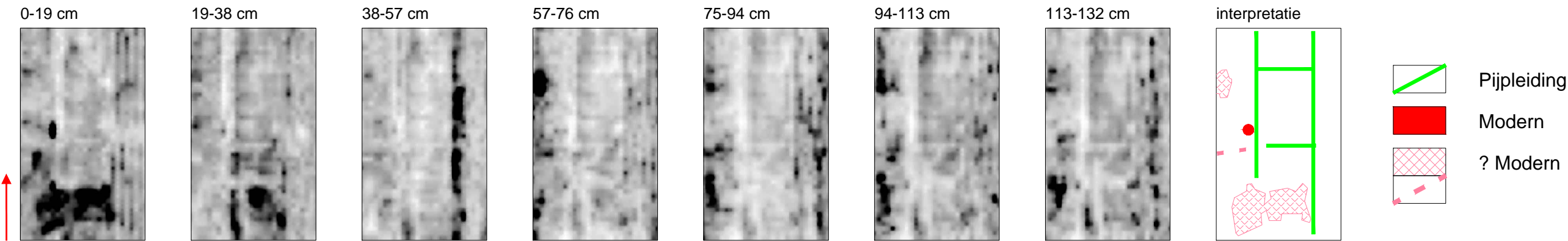

800MHz en 300MHz resultaten -Oudepoort 1

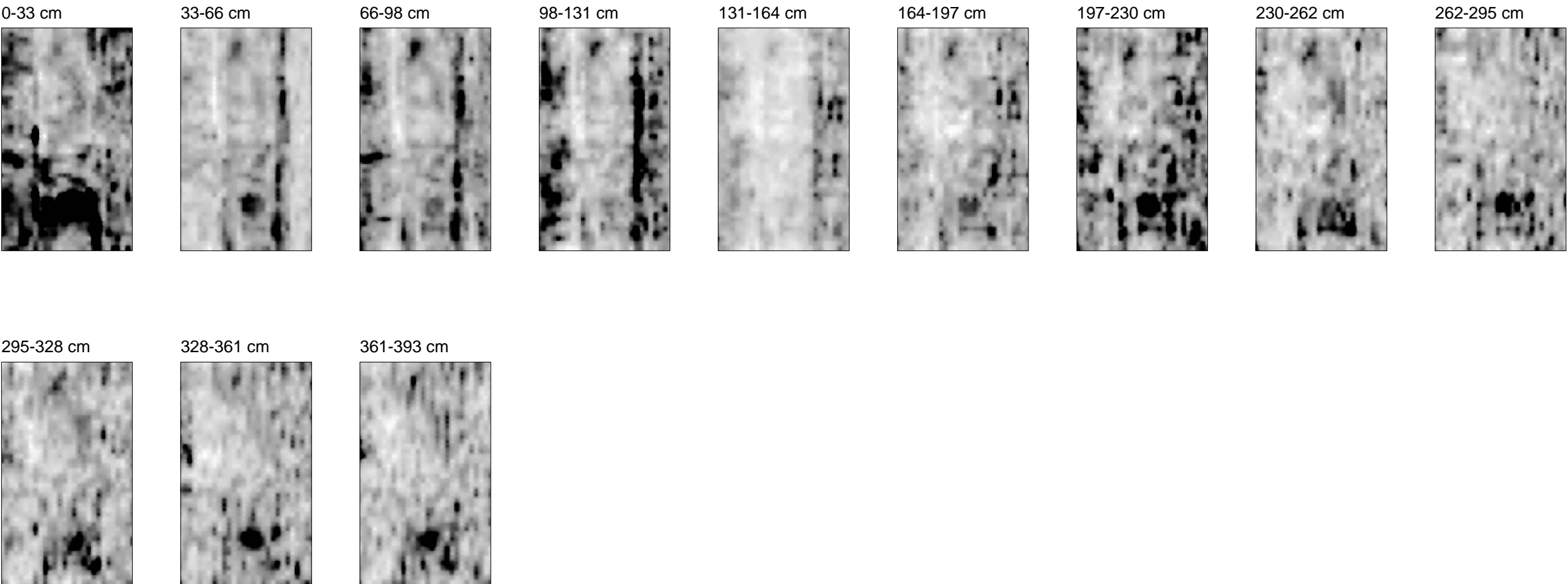

800MHz en 300MHz resultaten -Oudepoort 2

800MHz

300MHz

800MHz en 300MHz resultaten -Oudepoort 3

800MHz

300MHz

0-18 cm

18-36 cm

36-54 cm

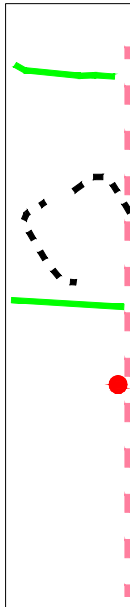
54-71 cm

71-89 cm

89-107 cm

107-124 cm

interpretatie

Pijpleiding

Lineair patroon

Modern

? Modern

0-31 cm

31-62 cm

62-93 cm

93-124 cm

124-156 cm

156-187 cm

187-218 cm

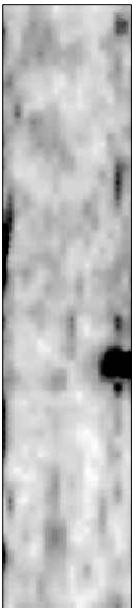
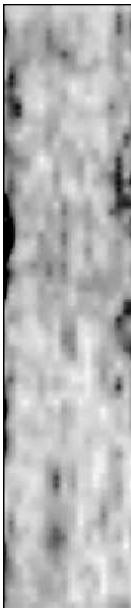
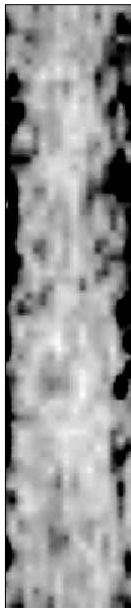
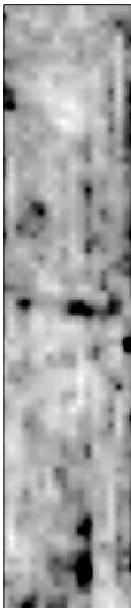
219-250 cm

250-280 cm

281-312 cm

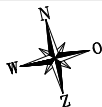
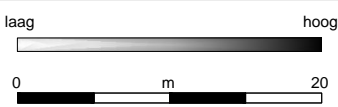
313-343 cm

343-374 cm

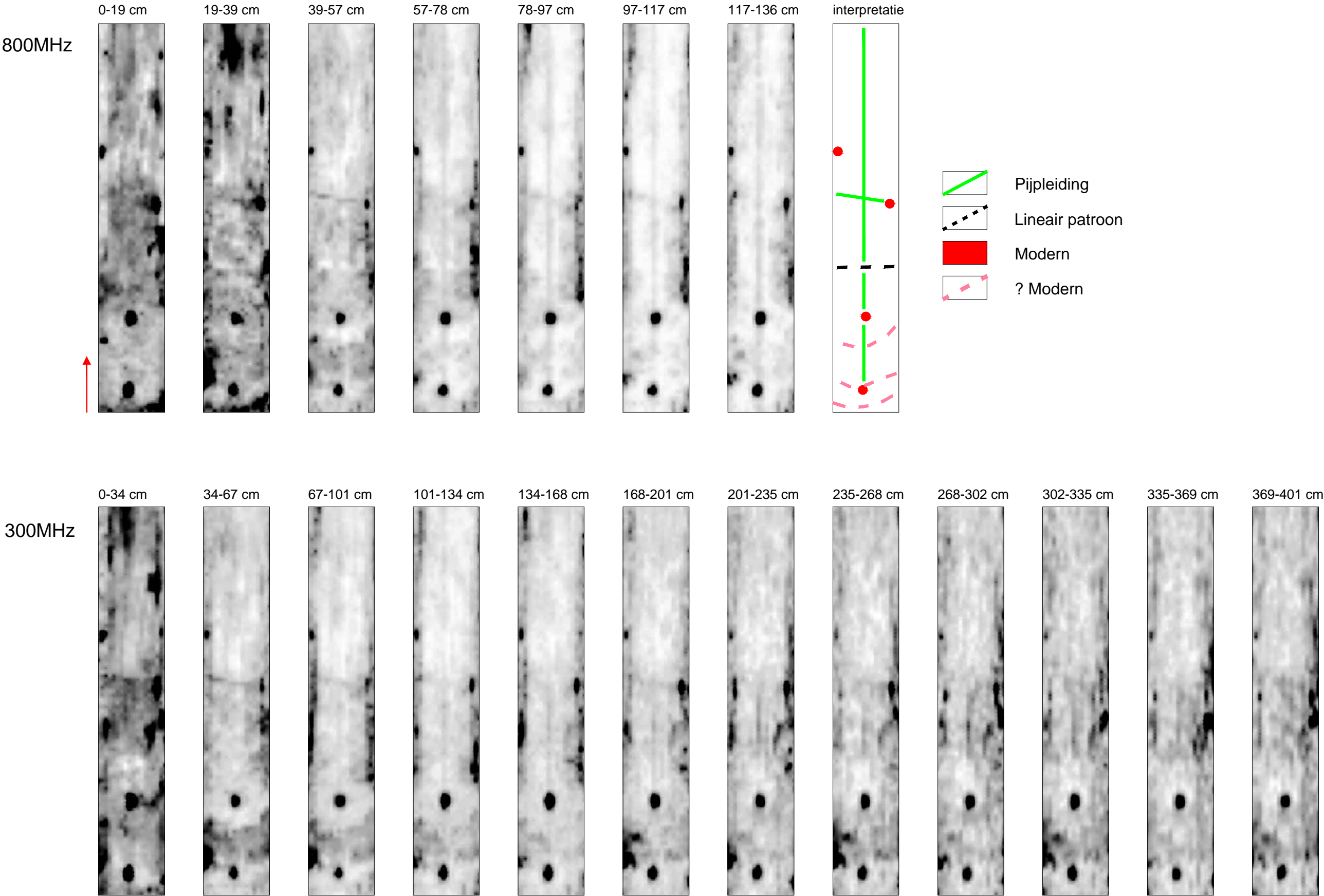

Tekening 800MHz en 300MHz resultaten -Oudepoort, OP3
Project Geofysisch onderzoek aan de Kerkepoort, Nieuwepoort en Oudepoort, Peer Centrum
Klant Aron bvba (voor Stad Peer)

Fig. 15
Schaal 1:500 @A3
Ref. 16001

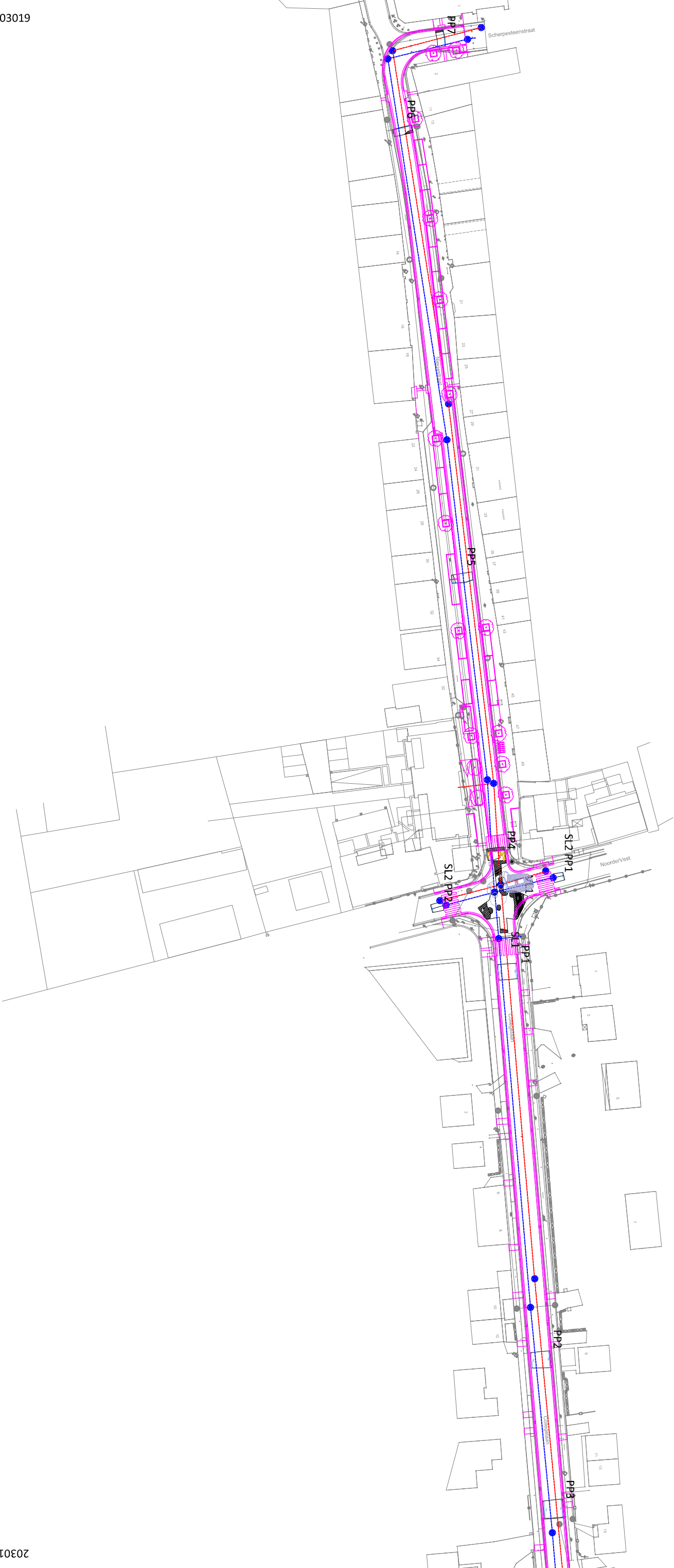
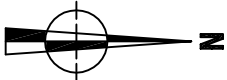
800MHz en 300MHz resultaten -Oudepoort 4

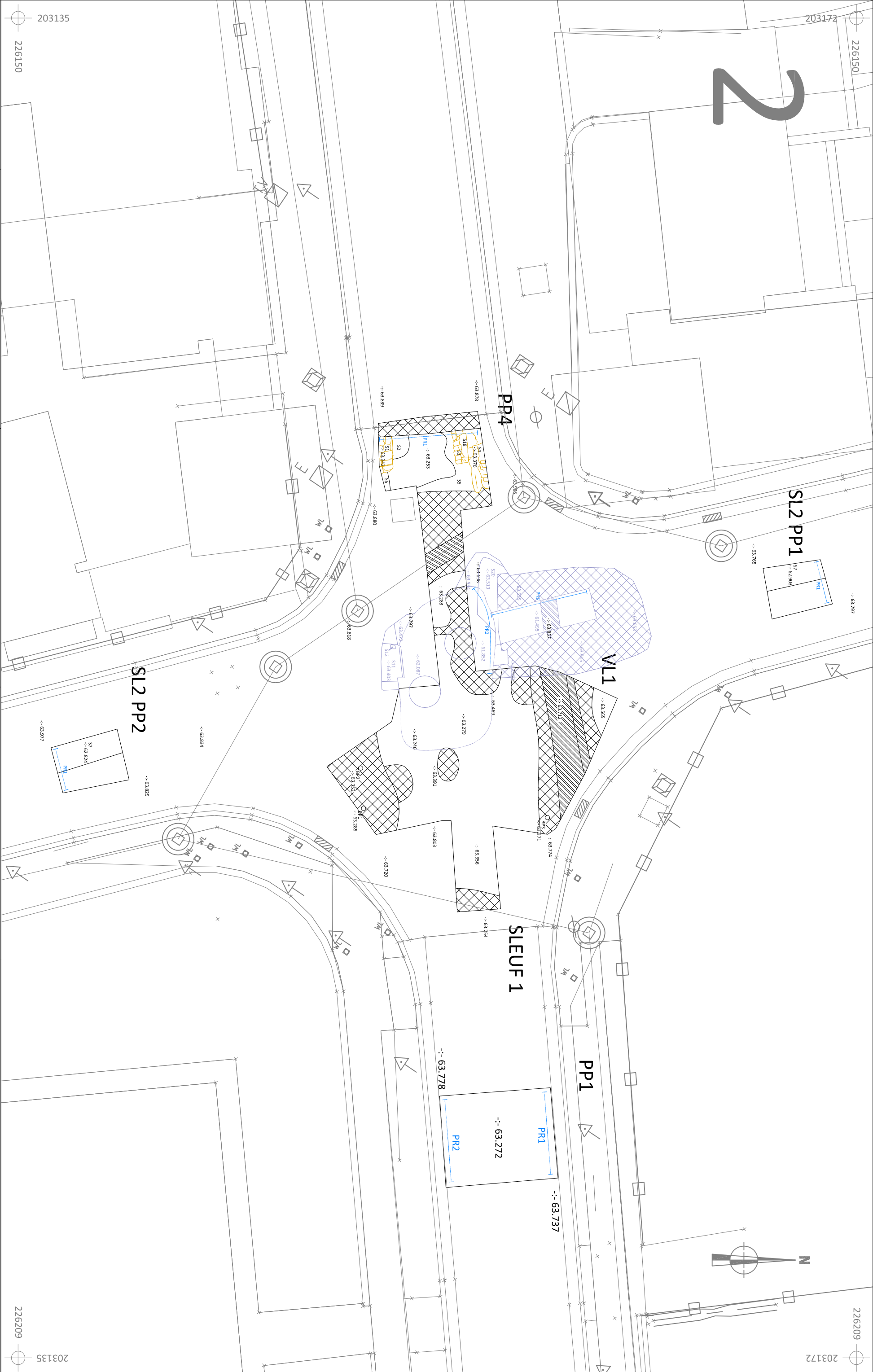

In kaart brengen van archeologie met geofysische methodes

*survey@targetgeophysics.com www.targetgeophysics.com
Holsbeeksesteenweg 10, 3010 Kessel-Lo, België, T: +32 (0)16890260, GSM: +32 (0) 483504280*

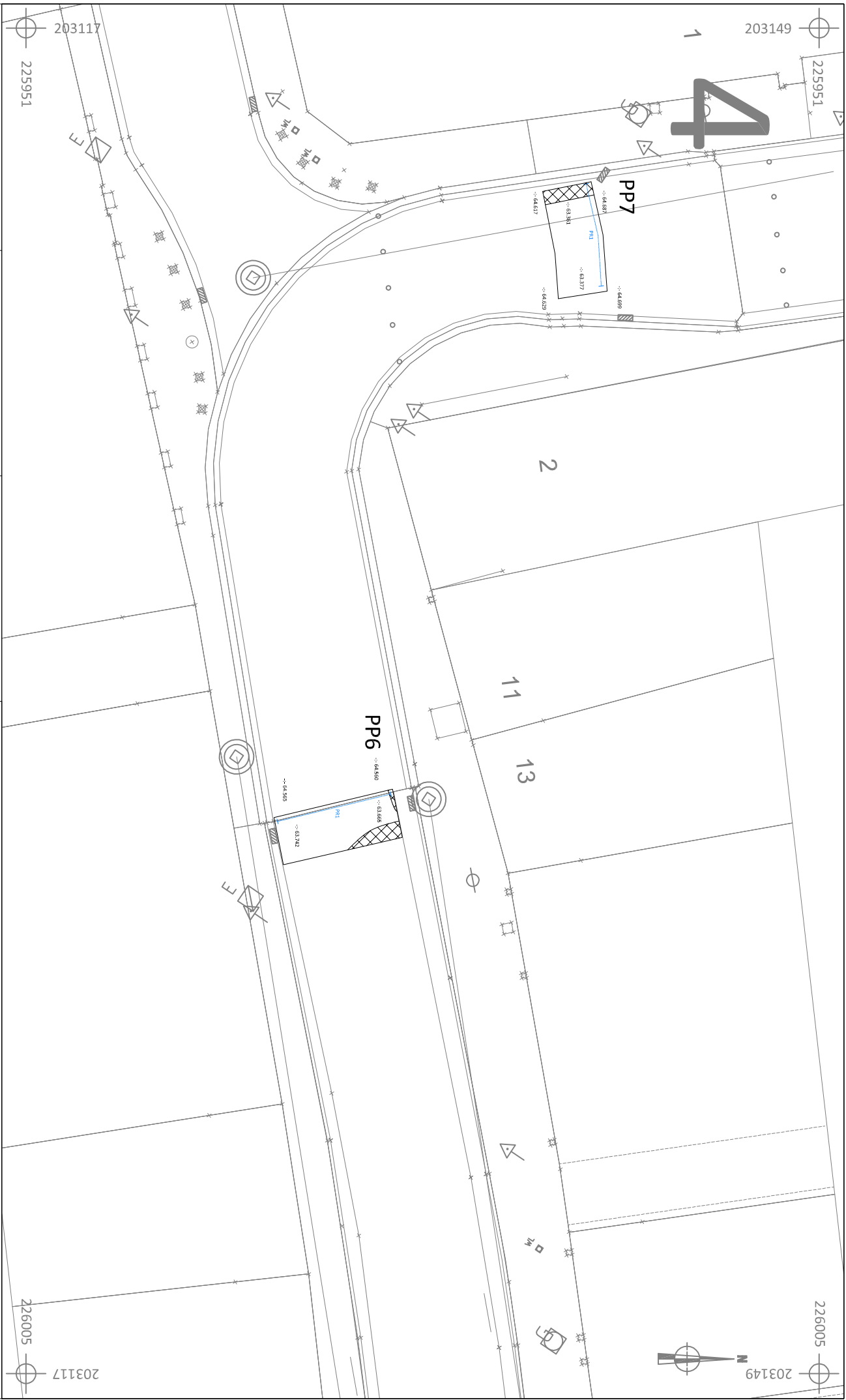
PE-16-CE	Onderwerp		Datum		Legende			
	Proefsleuvenplan op ontworpen toestand			Januari 2018				
	Schaal	1 : 1000						
	Peer - centrum, Nieuwstraat				SL1	Sleufnummer		Ontwerp DWA
				PP1	Proefputnummer		Ontwerp RWA	
					Ontwerp			

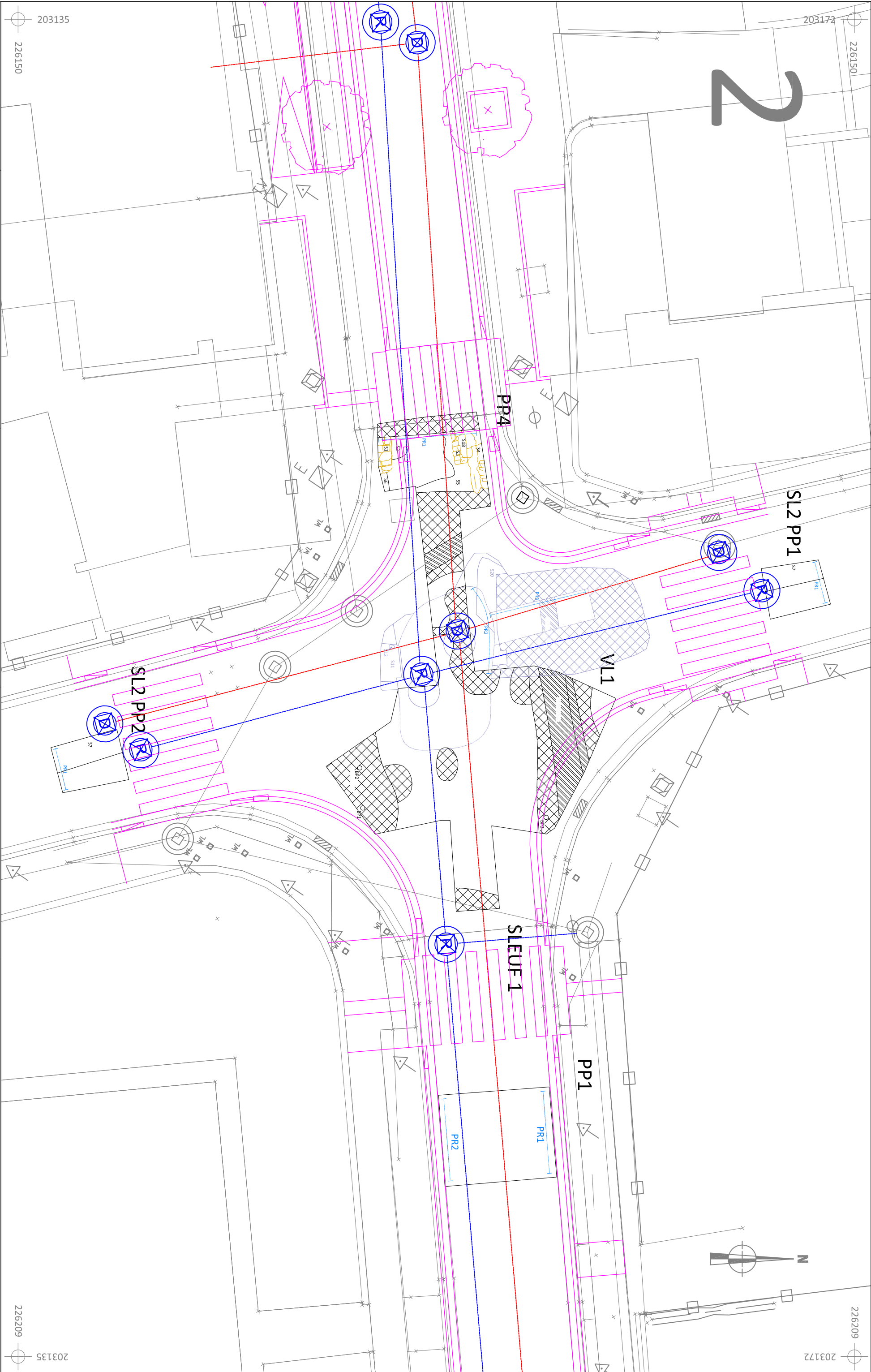
<div>ARON bvba</div> <div></div>	PE-16-CE		Onderwerp		Datum	
	Detailplan op bestaande toestand		Schaal		Januari 2018	
	Peer - centrum, Nieuwstraat		1 : 150		<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div> <div>07,5 m</div>	
S1		Spoornummer	-:- 63.508		Absolute hoogte (in m TAW)	
PP1		Proefputnummer	<div></div>		Muurstructuur	
			BP1		Boorpunt	

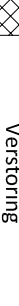

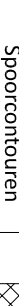

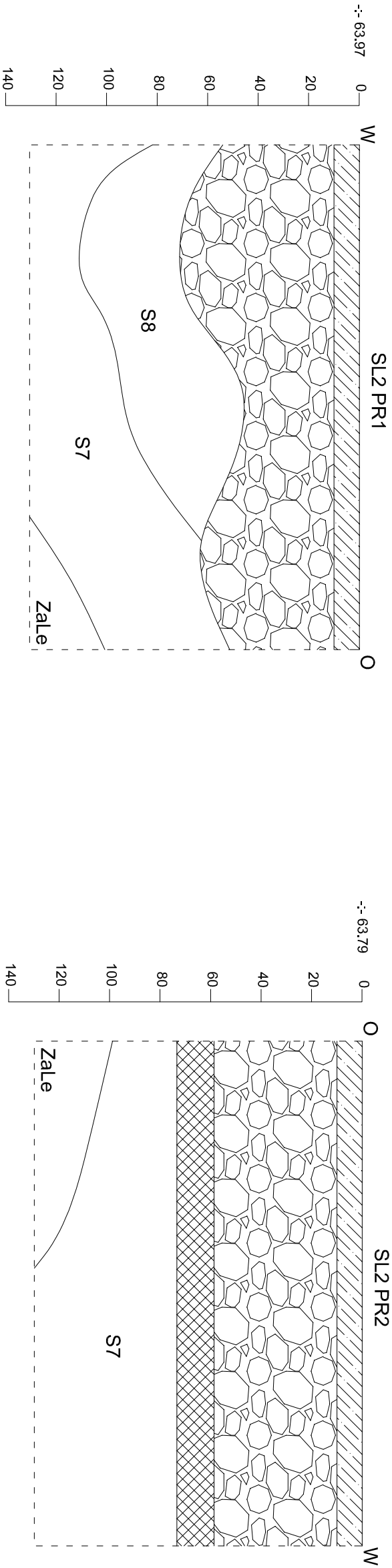
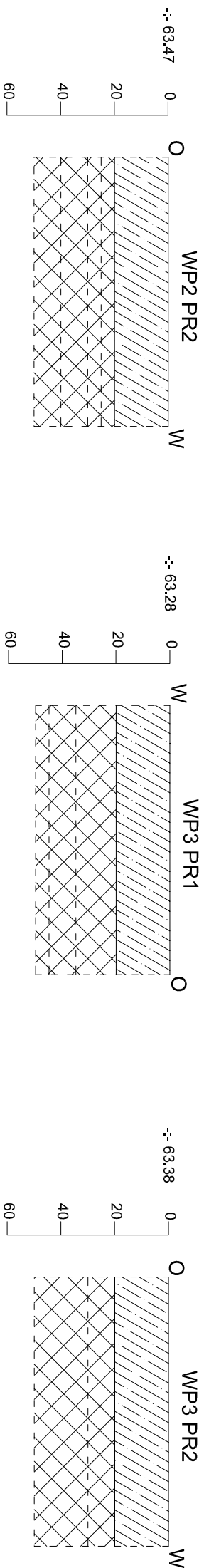
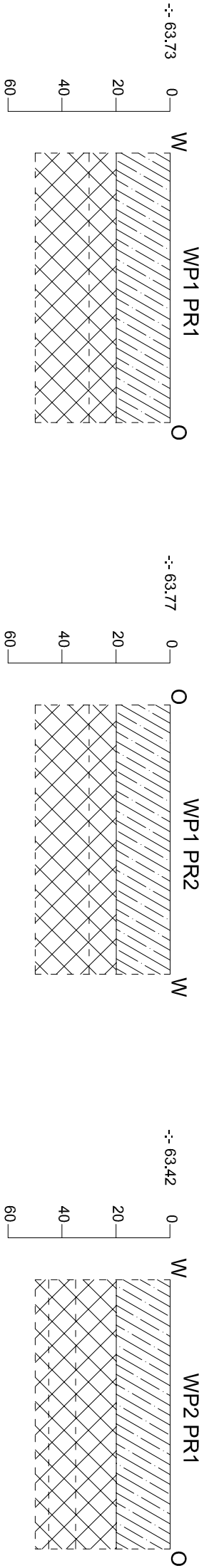
 ARON bvba					
PE-16-CE					
Onderwerp	Datum				
Detailplan op bestaande toestand					
Januari 2018					
Schaal					
1 : 200					
0	10 m				
					
Peer - Centrum, Nieuwstraat					
Legende					
	Spoorcontouren		Profiel		Verstoring
S1	Spoornummer	-:- 62.508	Absolute hoogte (in m TAW)		Bestaande riolering
PP1	Proefputnummer		Muurstructuur		

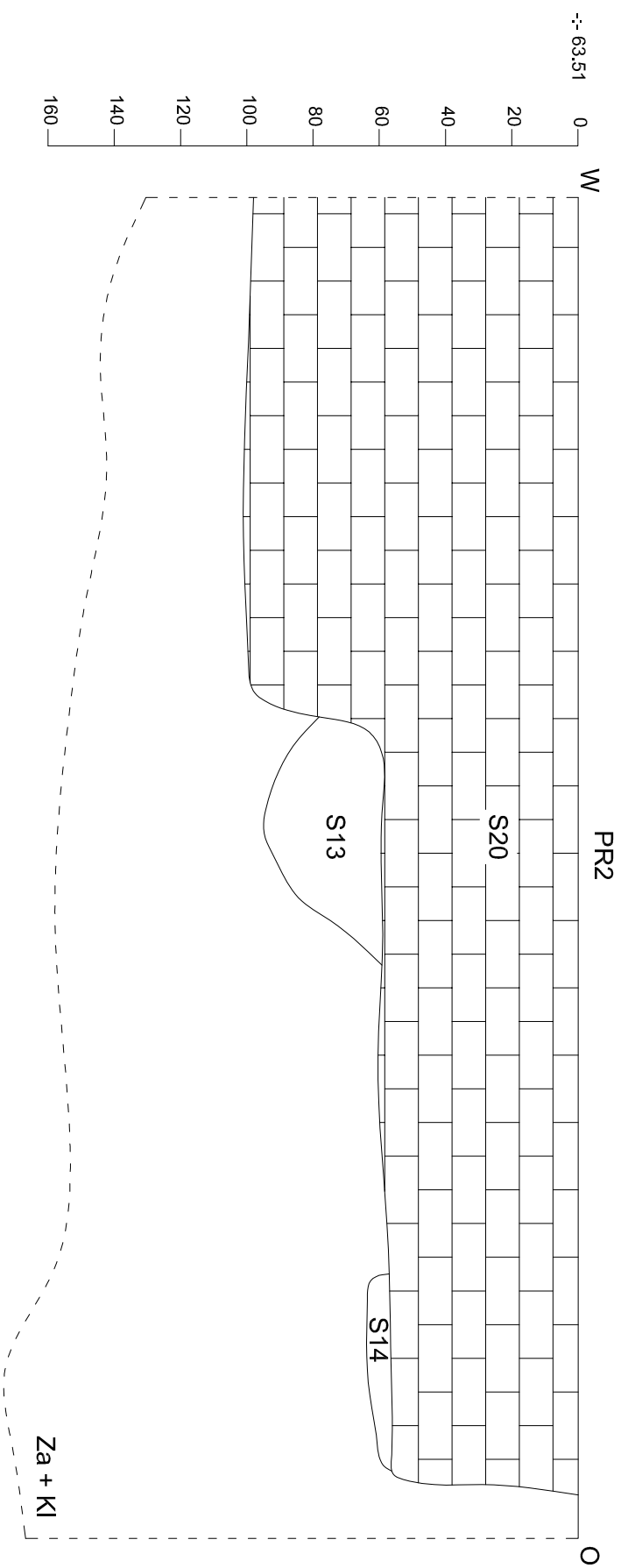
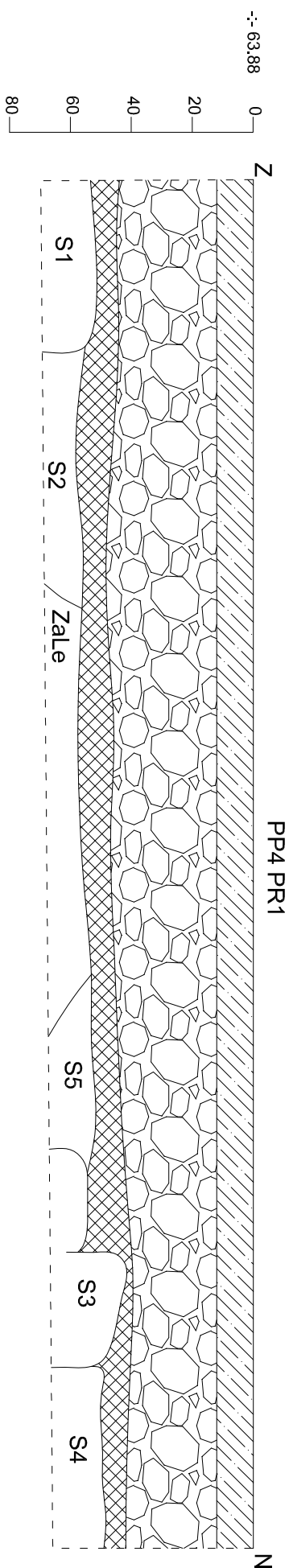
<div></div> <div>ARON bvba</div>	PE-16-CE		Onderwerp		Datum		Legende		
	Peer - Centrum, Nieuwstraat		Detailplan op bestaande toestand		Januari 2018		<div><div></div><div>Spoorcontouren</div></div> <div><div></div><div>Profil</div></div> <div><div></div><div>Verstoring</div></div>		
	Schaal 1 : 200		<div><div></div><div>010 m</div></div>		S1 Spoornummer		-:- 62.508 (in m TAW)		<div><div></div><div>Bestaande riolering</div></div>
		PP1 Proefputnummer		<div><div></div><div>Muurstructuur</div></div>					

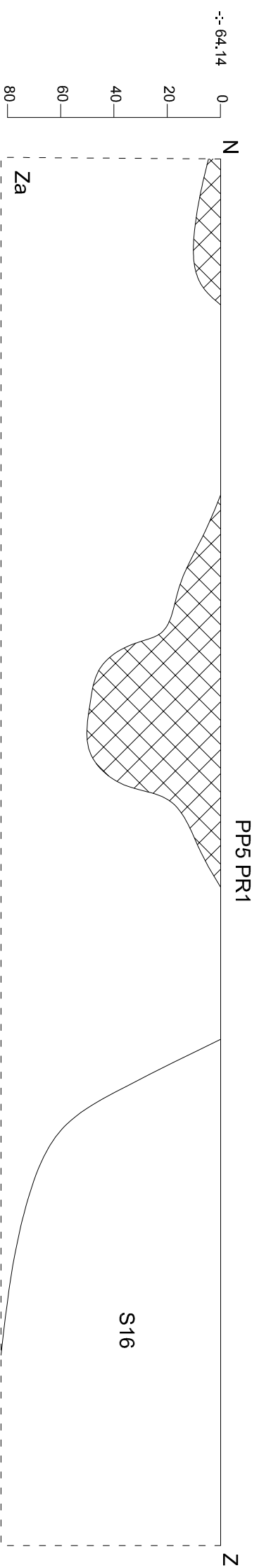
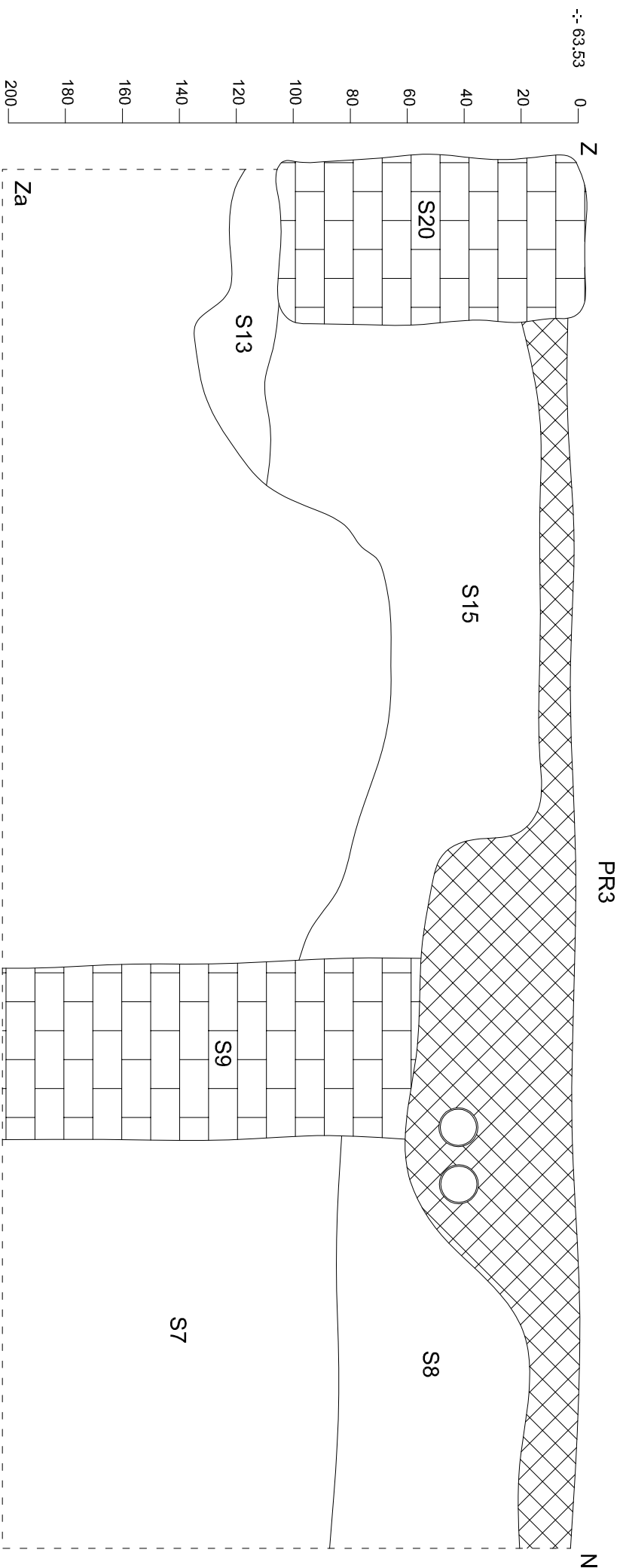
<div>ARON bvba</div>	PE-16-CE		Detailplan op ontworpen toestand		Januari 2018		Legende						
	Onderwerp		Datum		Spoorcontouren		Ontwerp DWA						
	Peer - centrum, Nieuwstraat		Schaal 1 : 150		0 7.5 m		Ontwerp RWA						
		S1		Spoornummer				Verstoring				Ontwerp DWA	
		PP1		Proefputnummer				Muurstructuur				Ontwerp	
								Bestaande riolering					

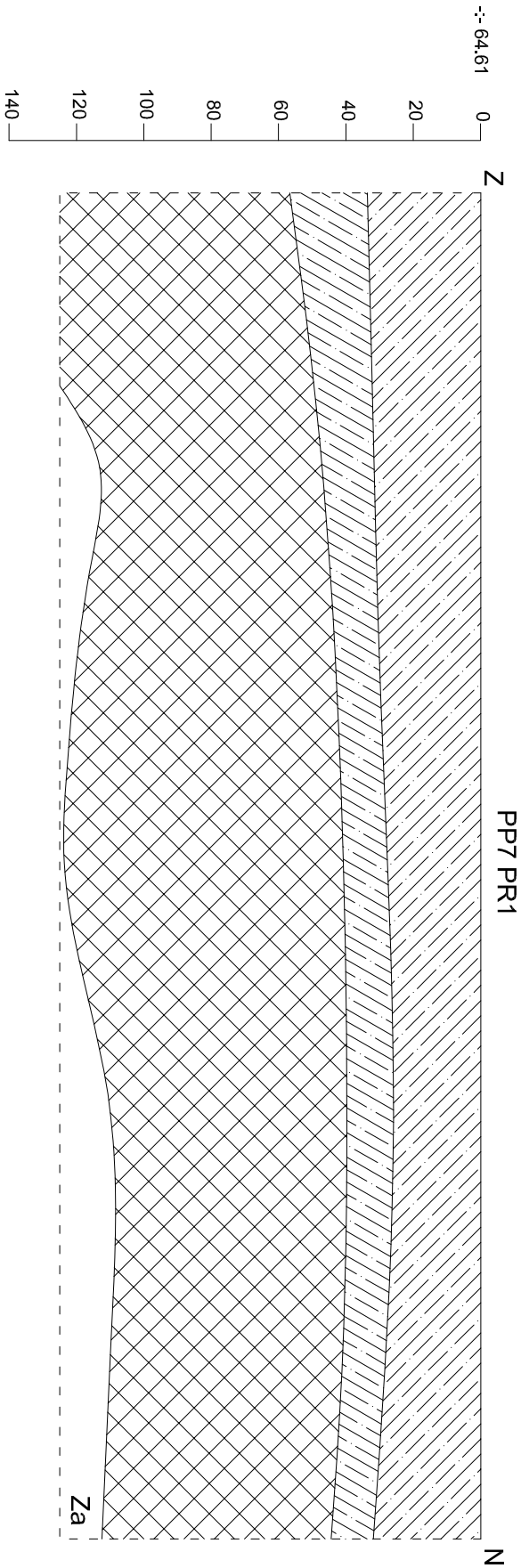
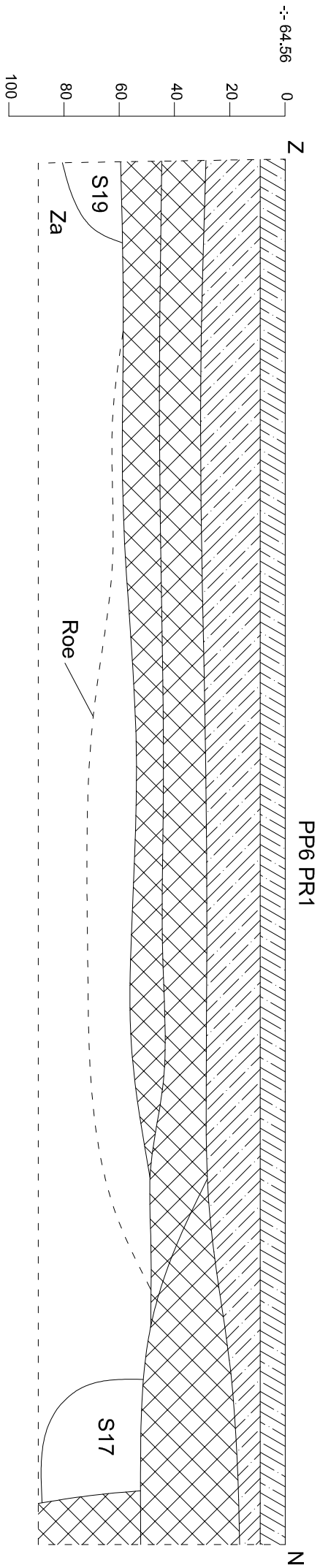
<div><div></div><div>ARON bvba</div></div>	PE-16-CE		Onderwerp		Datum		Legende			
	Bodemprofielen				April 2017					
	Peer - Centrum, Nieuwstraat		Schaal		1 : 20					
					<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>					

<div></div> <div>ARON bvba</div>	PE-16-CE		Onderwerp		Datum		Legende														
	Bodemprofielen		April 2017		 Rand coupe				Verstoring				Stabilisatie								
	Peer - Centrum, Nieuwstraat		Schaal 1 : 20		0				1 m		-:- 63.50		Absolute hoogte (in m TAW)				Wegverharding		9		Gleyverschijnselen
								S1		Spoornummer				Grindverharding		C		C-horizont			

<div></div>	PE-16-CE		Onderwerp	Datum	Legende			
	Bodemprofielen		April 2017					
	Peer - Centrum, Nieuwstraat		Schaal 1 : 20	<div><div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div></div>				

<div><div>ARON bvba</div></div>																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

AANGETEKEND

ARON bvba
t.a.v. Dhr. Joris STEEGMANS
t.a.v. Mevr. Inge VAN DE STAEY
Neremweg 110
3700 Tongeren

uw bericht van

uw kenmerk

ons kenmerk
2016/041(2)

bijlagen

vragen naar / e-mail
steven.mortier@rwo.vlaanderen.be

telefoonnummer
+32 2 553 16 26

Datum
12 FEB. 2016

betreft: **Vergunning voor het uitvoeren van een archeologische controle met een metaaldetector** in de gemeente Peer met adres Nieuwstraat – Scherpesteenstraat – Noordervest – Collegelaan, kadastraal gekend als afdeling 1, sectie b en F, openbaar domein (Nieuwstraat – Scherpesteenstraat – Noordervest – Collegelaan), van 15 februari 2016 tot einde der werken.

Geachte heer,
Geachte mevrouw,

Onroerend Erfgoed heeft bovenvermelde vergunningsaanvraag ontvangen op 27 januari 2016.

BESLISSING

Een **vergunning** voor het gebruik van een metaaldetector om archeologische monumenten op te sporen en te verzamelen wordt verleend aan **STEEGMANS Joris** voor bovenvermelde aanvraag.

Volgens art 19 § 4 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, beschikt Onroerend Erfgoed vanaf de datum van ontvangst van het volledige aanvraagdossier over een termijn van 90 dagen om de vergunning te verlenen of te weigeren.

ONDERZOEK EN AFWEGING

In artikel 9 van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium staat: *Het is verboden om zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning van het agentschap detectoren, inzonderheid metaaldetectoren, te gebruiken om archeologische monumenten op te sporen en te verzamelen.*

Hetzelfde artikel stelt verder: *Het gebruik van detectoren kan slechts worden vergund in het kader van een in toepassing van artikel 6, § 1, vergunde opgraving.*

Gelet op artikel 12, artikel 13 en artikel 19 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het ar-

cheologisch patrimonium, voerde het agentschap Onroerend Erfgoed een onderzoek uit waarbij volgende afwegingen werden gemaakt:

Uit de opgave van de kwalificaties van de vergunningaanvrager blijkt dat de aanvrager beschikt over het vereiste diploma, een opleiding inzake opgravingstechnieken en -methoden heeft genomen, beschikt over een archeologische opgravingservaring van minimum 6 maand en de nodige kennis en ervaring heeft inzake het gebruik van een metaaldetector om archeologische monumenten op te sporen.

Het agentschap Onroerend Erfgoed heeft vastgesteld dat het gebruik van de metaaldetector zal plaatsvinden in het kader van de vergunde archeologische opgraving, waarvoor een vergunning verleend werd aan **STEEGMANS Joris** met nummer **2016/041**.

Uit de opgave van de aard van de detector (**White's PRIZM III SL**) blijkt dat dit apparaat geschikt is voor het opsporen van archeologische monumenten.

BIJKOMENDE INFORMATIE

Voor nadere toelichting bij deze vergunning en voor meer informatie betreffende uw dossier kan u zich wenden tot Steven Mortier, via steven.mortier@rwo.vlaanderen.be of +32 2 553 16 26.

Deze vergunning ontheft u niet van de verplichting om eventuele door andere wet-, decreet- en regelgevingen vereiste vergunningen, machtigingen of toelatingen te bekomen.

Hoogachtend,

Gonda Callaert,
Afdelingshoofd Beheer

AANGETEKEND

ARON bvba
t.a.v. Dhr. Joris STEEGMANS
t.a.v. Mevr. Inge VAN DE STAEY
Neremweg 110
3700 Tongeren

uw bericht van

uw kenmerk

ons kenmerk
2016/041

bijlagen
1

vragen naar / e-mail
steven.mortier@rwo.vlaanderen.be

telefoonnummer
+32 2 553 16 26

datum

12 FEB. 2016

betreft: **Vergunning voor het uitvoeren van een archeologische opgraving** in de gemeente Peer met adres Nieuwstraat – Scherpesteenstraat – Noordervest – Collegelaan, kadastraal gekend als afdeling 1, sectie b en F, openbaar domein (Nieuwstraat – Scherpesteenstraat – Noordervest – Collegelaan), van 15 februari 2016 tot einde der werken.

Geachte heer,
Geachte mevrouw,

Onroerend Erfgoed heeft bovenvermelde vergunningsaanvraag ontvangen op 27 januari 2016.

BESLISSING

Een **vergunning** tot het uitvoeren van de vermelde archeologische opgraving wordt verleend aan **STEEGMANS Joris** voor bovenvermelde aanvraag.

MOTIVATIE

Volgens artikel 15 § 5 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium beschikt het agentschap Onroerend Erfgoed, vanaf de datum van ontvangst van het volledige aanvraagdossier, over een termijn van 90 dagen om de vergunning te verlenen of te weigeren. Deze termijn kan verlengd worden met 30 dagen wanneer het agentschap het advies van de VCOE wenst in te winnen.

ONDERZOEK EN AFWEGING

In artikel 6 § 1 van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium staat: *Het is verboden zonder voorafgaande en schriftelijke vergunning van het agentschap archeologische opgravingen of graafwerken met de bedoeling archeologische monumenten op te sporen en vrij te leggen, uit te voeren.*

In artikel 6 § 2 staat: *Voor het uitvoeren van archeologische prospecties met ingreep in de bodem gelden de bepalingen die van toepassing zijn op de archeologische opgravingen.*

Gelet op artikel 12, artikel 13, artikel 14 en artikel 15 §2 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, voerde Onroerend Erfgoed een onderzoek uit waarbij volgende afwegingen werden gemaakt:

Uit de opgave van de kwalificaties van de vergunningaanvrager blijkt dat de aanvrager **beschikt** over het vereiste diploma, een opleiding inzake opgravingstechnieken en -methoden **heeft** genomen, beschikt over een archeologische opgravingservaring van minimum 6 maand en de **nodige** kennis en ervaring heeft inzake middeleeuwse stadscontexten.

De archeologische opgraving is verantwoord gezien de aanwezige archeologische monumenten op korte termijn bedreigd zijn door wegen- en rioleringswerken.

Gezien het voorgestelde personeelsplan, waarbij minstens **2** archeologen permanent worden ingezet en het team op het terrein ondersteund wordt door **en bodemkundige**, gedurende **minstens 1/3** van de totale duur van het veldwerk, de voorziene financiering en de vooropgestelde uitvoeringstermijn, zijn voldoende middelen, infrastructuur en personeel beschikbaar om de archeologische opgraving uit te voeren en af te werken.

Het onderzoek van de voorgestelde opgravingsstrategie toont aan dat deze op voldoende wijze tegemoet komt aan de aard van de te onderzoeken site, de archeologische verwachtingen en de te beantwoorden vraagstellingen.

Het voorstel van publicatie via *ARON-rapport* tegen 24 dagen na einde veldwerk voldoet aan de verplichting om de resultaten van het onderzoek binnen een redelijke termijn kenbaar te maken.

De vergunning wordt verleend mits in acht name van art. 15 § 1 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, **dat stelt dat de vergunninghouder die rechtstreeks voor deze opgraving verantwoordelijk is deze ook daadwerkelijk op het terrein leidt,**

en mits in acht name van de algemene voorwaarden uit artikel 14 § 1 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, en de hierna volgende bijzondere voorwaarden:

BIJZONDERE VOORWAARDEN

Conform art. 14 § 2 van het archeologiebesluit hebben de bijzondere voorwaarden bepaald in de opgravingsvergunning voorrang op de algemene voorwaarden bepaald in art. 14 § 1. Daar waar de in deze vergunning bepaalde voorwaarden afwijken van de minimumnormen, hebben de **bijzondere voorwaarden voorrang**.

Wanneer de bijzondere voorwaarden bijkomende verplichtingen opleggen ten opzichte van de minimumnormen, vervangen deze de minimumnormen niet maar vormen ze **bijkomende vereisten**.

Indien de vergunninghouder door omstandigheden genoodzaakt is om af te wijken van de onderstaande methoden of andere beslissingen moet nemen die van wezenlijk belang kunnen zijn voor het verdere onderzoek, dient dit vooraf voorgelegd te worden aan de opdrachtgever en aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de aan de (inter)gemeentelijke dienst waaraan de bevoegdheid voor archeologie is toegewezen. Beslissingen hierover worden schriftelijk bevestigd door het agentschap Onroerend Erfgoed via brief of in een goedgekeurd werfverslag en verantwoord in het rapport.

Contactgegevens agentschap Onroerend Erfgoed Limburg

Contactpersoon:	Annick Arts
Contactgegevens:	annick.arts@rwo.vlaanderen.be , 0499/942814
Indien afwezig:	Ingrid Vanderhoydonck
Contactgegevens:	Ingrid.vanderhoydonck@rwo.vlaanderen.be , 0473/943928
Referentie:	4.002/72030/99.85

Randvoorwaarden

De opgraving moet worden uitgevoerd in goede terreinomstandigheden. Dit betekent o.m. dat:

- de weersomstandigheden dermate zijn dat ze een goede waarneming toelaten. De vergunninghouder voorziet een scenario voor het geval de opgraving moet worden uitgesteld omwille van slechte weersomstandigheden.

